

FAKTA OM ERHVERVET 2015

— *Fødevareklyngen binder Danmark sammen*

INDHOLD

S. 8

Affald er fremtidens guld

I fremtiden vil langt flere restprodukter fra fødevarereproduktionen kunne bruges til at lave nye værdifulde produkter.

S. 20

Verden vil vide mere om mad

Selvom folk er mere fortravlede end nogensinde findes en trang til at dvæle ved det gode måltid og en lyst til at lære om og forstå råvarerne bag.

S. 48

Sunde fødevarer på den globale dagsorden

Med stigende sundhedsudgifter og en befolkning der bliver mere og mere overvægtige stiger behovet for sunde fødevarer.

INDLEDNING

Fødevareklyngen binder Danmark sammen	5
Artikel: Affald er fremtidens guld	8

1 FØDEVAREKLYNGEN I SAMFUNDET

Beskæftigelse	14
Miljø og natur	15
Eksport	16
Forskning og uddannelse	18
Artikel: Verden vil vide mere om mad	20

2 RÅVAREGRUNDLAGET

Bedriftsstrukturen	26
Animalsk produktion	27
Dyrevelfærd	30
Vegetabilsk produktion	32
Økologisk produktion	35

3 LANDBRUGETS ØKONOMI OG INDTJENING

Økonomi og indtjening	38
-----------------------	----

4 FORARBEJDNINGS- OG AGROINDUSTRIEN

Forarbejdningsindustrien	42
Fødevaresikkerhed	46
Agroindustrien	47
Artikel: Sunde fødevarer på den globale dagsorden	48

5 DANSKERNES FORBRUG OG SUNDHED

Forbrug i Danmark	54
Danskernes sundhed	56

6 TABELLER OG FIGURER

Tabeloversigt	60
---------------	----

Kilder mv.
Det statistiske grundlag er indsamlet blandt mange kilder, men der er hovedsageligt tale om data fra Danmarks Statistik, offentlige myndigheder samt egne beregninger.

Foto
Ture Andersen
Tuala Hjærne
Peter Prik Larsen
Dovydas Zintikas
G. M. B. Akash / Panos Pictures / Polfoto
Su Yang / Chinafotopress / Polfoto

Tryk
Cool Gray

Design & Layout
e-Types & e-Types Daily

Udgivet af
Landbrug & Fødevarer
Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V
www.lf.dk

ISBN-nr. 978-87-87323-22-2

“Der er et yndigt land på 4,3 mio. hektar. Det er ikke meget, men nok til at rumme lidt flere af de store spørgsmål.”

Citat fra Landbrug & Fødevarers kampagnefilm “Der er et yndigt land.”

Fødevareklyngen binder Danmark sammen

Ingen kender fremtiden. Men én ting er sikkert. Mennesker vil også spise i fremtiden. Men hvad vil de spise, hvor vil fødevarerne blive produceret, og vil de være bæredygtige og sunde? I og omkring den danske fødevareklynge bestræber mere end 170.000 mennesker sig hver dag på, at der bliver produceret sunde og bæredygtige fødevarer. I Danmark er vi med helt fremme, når det kommer til f.eks. innovationskraft, økologi og udvikling af teknologi, der kan nedbringe miljø- og klimabelastningen. Det skal vi fortsætte med.

Hver dag går forskeren ind i sit laboratorium for at få en ny genial ide, hver dag står landmanden op for at få mest muligt ud af sin bedrift med flid og ihærdighed, og hver dag forsøger danske kokke at trække nye gastronomiske tryllerier ud af ærmet, som folk vil rejse halvvejs rundt om jorden for at smage.

Verden udvikler sig med kolossal hast, men også i vores egen lille verden er der fart på udviklingen. Danmarks landdistrikter oplever stadig massiv fraflytning, men heldigvis er der politisk bevågenhed på den udvikling, og vi behøver faktisk kun at kigge nedad for at finde et af svarene på, hvordan vi holder Danmark sammenhængende og sikrer liv og aktivitet på landet. Nemlig på jorden under vores fødder. Danmark er stadig et landbrugsland, og den danske fødevareklynge tegner sig for mere end hver tiende arbejdsplads i landdistrikterne. Fødevareklyngen binder Danmark sammen. Også i fremtiden.

Det er os derfor en glæde at kunne præsentere dette års Fakta om Erhvervet. Udover et omfattende fakta- og statistikmateriale kigger den også nærmere på nogle af de emner, som kommer til at få stor betydning i de kommende

årtier. Nemlig bæredygtighed, sundhed og forbrugsmønstre.

Når der de kommende årtier skal produceres flere fødevarer, end menneskeheden har produceret, siden de første mennesker begyndte at dyrke jorden, rejser det en række store spørgsmål til bæredygtighed. Hvordan kan vi med klimaforandringer og et mindre areal frodig landbrugsjord brødføde flere mennesker, samtidig med at vi også passer godt på kloden og os selv? På mange områder har den danske fødevareklynge allerede nogle af svarene, mens flere vil komme i takt med, at danske virksomheder og forskere udvikler nye og mere bæredygtige produktionsmetoder, som forhåbentlig kan være med til at øge den samlede danske eksport.

Selvom vi herhjemme er lykkedes med at hæve vores middellevetid betydeligt, ser vi desværre også en række sundhedsmæssige udfordringer som f.eks. overspisning og fejlernæring. Næsten halvdelen af den danske befolkning er i dag overvægtig. Som fødevareklynge ønsker vi også at tage et medansvar for folkesundheden gennem oplysning om de fødevarer, vi producerer, og gennem forskning i at gøre fødevarerne sundere.

Danmark skal blive ved med at være et af verdens bedste lande at leve i. I jagten på denne vision bør fødevareklyngen, efter vores mening, indtage en central position.

Rigtig god læselyst.

Martin Merrild
Formand i Landbrug & Fødevarer

Karen Hækkerup
Adm. direktør i Landbrug & Fødevarer

📌 **Fødevareklyngen vil, også i fremtiden, være med til at skabe sammenhængskraft i hele Danmark.**

Fødevareklyngen binder Danmark sammen

Danmark er stadig et landbrugsland, og den danske fødevareklynge tegner sig for mere end hver tiende arbejdsplads i yder- og landkommunerne. Fødevareklyngen binder Danmark sammen. Også i fremtiden.

I yder- og landkommuner beskæftiger fødevareklyngen ca. **12 pct.** af det samlede antal beskæftigede.

De ca. **563.000 malkekøer** leverer årligt **5,2 mia. kg. mælk.**

18,8 mio. svin køres årligt til slagtning på de danske slagterier.

Fødevareklyngen eksporterer for **152 mia. kr.**

Fødevareklyngens regionale beskæftigelse i andel af alle beskæftigede, 2013

>10%
5–10%
<5%

61 pct. af det samlede Danmark er opdyrket.

Der findes **50** forskellige **landbrugs- og fødevareuddannelser** i Danmark.

10 pct. af danskernes **disponible indkomst** bruges på fødevarer.

Affald er fremtidens guld

Kan man forestille sig en kjole, som er lavet af mælkerester eller svineblod eller en øl, som er brygget på malt, der er gødet med human urin? Umiddelbart virker begge eksempler både urealistiske og ulækre og som noget, der hører enten fortiden eller en fjern fremtid til. Men det er ikke desto mindre scenarier som disse, der er i færd med at blive til morgendagens nye produkter, som den danske fødevareklynge vil stå fadder til.

Tiden, hvor affald og restprodukter rutinemæssigt havnede i skraldespanden, er ved at være forbi. Som fødevarerhverv og som samfund er vi kommet til ny erkendelse. Vores affald er en ressource, som vi ikke længere har råd til at undervurdere. Affaldet er fremtidens guld.

Med stadig flere beretninger om klimaforandringer og stigende befolkningstilvækst er der over de seneste år kommet større fokus på ressourceudnyttelse og behovet for bæredygtige løsninger. Danmark er et af de lande, som indtager førerpositionen på bæredygtig ressourceudnyttelse. Hver dag tager den danske fødevareklynge nye skridt ind i den cirkulære økonomi.

Fundamentet for det meste af fødevarerproduktionen er planter. For at få en plante til at gro, kræves der udover sol og regn også en mængde fossile næringsstoffer. Men næringsstoffer er knappe. Der findes desværre ikke en udtømmelig kilde, som menneskeheden bare kan tappe hhv. kvælstof og fosfor fra. Derfor forskes der i disse år i nye metoder til at sikre, at næringsstoffer kommer tilbage i kredsløb og ikke går tabt som affald.

Udover det bæredygtige element i at genanvende ressourcer, og dermed undgå affald, er der også betydelige økonomiske perspektiver i ikke at smide ud. Hver gang en virksomhed skal af med affald, koster det nemlig tid, penge og energi. I mange tilfælde kan affaldet omdannes til nye værdifulde produkter, hvis der investeres i forskning og udvikling i nye løsninger.

Griseører, grisetæer og komuler hitter i Asien

Det er fx ikke alt fra en gris eller en ko, som vi europæere selv vil sætte til livs. Men i andre dele af verden er griseører, grisetæer eller komuler faktisk delikatesser på linje med højreb og mørbrad på vores breddegrader. Og med en produktion på ca. 19 mio. grise om året herhjemme kan det faktisk blive til en ret anseelig eksport til Asien, hvor forbrugere i stor udstrækning sætter pris

på de udskæringer, vi selv går udenom. Før i tiden blev disse restprodukter omdannet til dyrefoder, men det kræver langt mindre energi at pakke biprodukterne og sælge dem som højværdivarer end at omdanne dem til foder, som modsat sælges billigt. Et produkt er dermed gået fra at være en byrde til at være en værdifuld ressource.

“*I mange tilfælde kan affaldet omdannes til nye værdifulde produkter, hvis der investeres i forskning og udvikling i nye løsninger.*

Kartofler og plastik

En af de helt store poster på ressource-spildet er vand. Mange produktioner kræver store mængder vand, men det er lykkedes mange danske virksomheder at skære ned på vandforbruget eller genbruge det til andre formål og dermed mindske spildet. Et eksempel er kartoffelmølscentralen KMC. Virksomheden er med i et projekt med virksomheden Krüger A/S, som producerer plastprodukter. I det projekt genanvender Krüger A/S vandet fra KMC's produktion til at producere plastprodukter med. På den måde kan vandet bruges flere gange til forskellige formål i stedet for at blive til spildevand efter første anvendelse. Det fælles projekt er dermed med til at nedsætte den samlede udledning af CO₂ ved sammen at udnytte deres vandressourcer.

Fra pis til pilsner

Ikke kun affald fra fødevarerproduktionen rummer et stort potentiale for recirkulering. Næringsstoffer findes også i stor stil i vores egne humane efterladenskaber. I forrige århundrede blev latrinen fra storbyerne kørt ud på marker udenfor byen og brugt som gødning. Men i takt med vi har fået moderne kloaksystemer, ender stort set alt vores urin og fæces i rensningsanlæg, som bruger store mængder energi på at rense affaldet. Der er store mængder næringsstoffer i humane efterladenskaber, som ikke udnyttes

optimalt i dag. Derfor har Landbrug & Fødevarer i samarbejde med Roskilde Festival forsøgt med indsamling af urin fra festivalgæsterne med henblik på at bruge urinen som gødning til maltbyg. Det er i første omgang et forsøg med 54.000 liter urin, men viser det sig, at urinen fungerer som gødning, og bliver det efter hensigten til øl om et par år, står vi med nogle nye perspektiver for at sætte genanvendelsen af vores affald i system. Globalt rummer projektet også store perspektiver med 7 mia. mennesker og et behov for stadig flere fødevarer,

hvor kravet til bæredygtig gødning og recirkulering vil være stigende.

Fremtidens tøj er lavet af svineblod og mælk

Traditionelt laves vores tøj af olie, uld, skind, plantefibre eller kunststoffer, men den danske tekstilindustri har ikke kun været kreativ i designet af sine kollektioner, også på råvaresiden viser branchen stor innovationskraft. Det fremtidige behov for fibre, der kan omdannes til tekstiler, kan næppe dækkes af olie og planter alene. Derfor arbejdes der tæt

sammen med landbruget om at finde nye ressourcer, som skal omdannes til fibre. Man bruger allerede mælk og fiskeskæl til at lave fibre, men potentialet for at bruge fx svineblod vurderes at være stort. Ved at udtrække fibre fra affald og restprodukter kan man også minimere behovet for import af fibre og sikre den hjemlige tekstilproduktion.

Højteknologisk videnslaboratorium

Den danske fødevareklynge har udviklet sig fra at være leverandør af traditionelle produkter som skinker, smør og korn til

også at være et højteknologisk videnslaboratorium. Efterspørgslen på bæredygtige fødevarer og nye løsninger er stigende og vil med en verdensbefolkning, der forventes at stige med mindst 2 mia. mennesker inden 2050, kun gå en vej. Den danske fødevareklynge har på tyve år øget sin produktion markant, mens den på samme tid har reduceret sit klimaftryk. Mange af de metoder, som er udviklet i den periode, rummer et betydeligt eksportpotentiale og vil bidrage til at øge bæredygtigheden i den globale fødevarerproduktion.

An aerial photograph of a vast agricultural landscape. The fields are divided into numerous rectangular plots, some of which are planted with crops, while others are bare or recently harvested. A winding road or path cuts through the fields, and a single, tall, thin tree stands prominently on the left side. The overall scene is one of organized, large-scale farming.

1 FØDEVARE- KLYNGEN I SAMFUNDET

Den danske fødevareklynge har en vigtig rolle i det danske samfund. Særligt i yderområderne beskæftiger fødevareklyngen en stor andel af befolkningen. Landmændene forvalter størstedelen af det danske areal og er samtidig vigtige forvaltere af den danske natur. Fødevareklyngen står for ca. 25 pct. af den totale danske vareeksport og giver dermed et stort positivt bidrag til handelsbalancen. Samtidig er ca. 20.000 unge i gang med en uddannelse, der relaterer sig til fødevareklyngen.

Fødevareerhvervet skabte beskæftigelse til ca. **172.000 personer** i 2014.

60 pct. af de beskæftigede i fødevareforberedningsindustrien er mænd.

Beskæftigelse

Fødevareklyngen beskæftiger mange mennesker i hele Danmark. Erhvervet er især repræsenteret med mange job i yder- og landkommuner i Danmark.

Med 172.000 personer beskæftiget i 2014 som følge af aktiviteterne i fødevareklyngen udgør erhvervet et væsentligt bidrag til samfundet. Over mange år har fødevareerhvervet beskæftiget færre personer for hvert år, men siden 2011 er beskæftigelsen stabiliseret på omkring 170.000 personer. Størstedelen er beskæftiget i yder- og landkommuner.

Fødevareerhvervet sikrede job til ca. 172.000 personer i 2014. Heraf er ca. 118.000 personer direkte beskæftiget i fødevareerhvervet og ca. 54.000 personer i afledte støtteerhverv (lige fra den lokale elektriker på gården, over bankmanden til vognmanden). Omkring 2/3 af de jobs kan henføres til eksporten. Antallet af jobs i de afledte følgeerhverv har ligget stabilt de seneste år.

Over tid er beskæftigelsen faldet i såvel primærproduktionen som i forarbejdningssektoren. I 1966 var der alene i primærlandbruget og gartneri beskæftiget 283.000 personer, mens der i 2014 var 67.000 personer. Hvis der ikke ses på den afledte beskæftigelse, så skabte hver beskæftiget i fødevareklyngen en produktionsværdi på 1,8 mio. kr. i 2014 (faste 2010-priser). Til sammenligning var gennemsnittet for samtlige beskæftigede i Danmark på 1,2 mio. kr. i 2014. I 1966 udgjorde produktionsværdien pr. beskæftiget i fødevareklyngen blot 61 pct. af den totale produktion i Danmark pr. beskæftiget. I 2014 er billedet vendt på hovedet, så fødevareklyngen nu udgør 153 pct. af den samlede produktion pr. beskæftiget. At produktionsværdien pr. beskæftiget person i fødevareerhvervet nu er en halv gang højere end i det øvrige samfund hænger sammen

med den produktivitets- og strukturudvikling erhvervet har gennemgået de seneste 50 år. Det betyder, at fødevareklyngen både absolut og relativt har overgået den gennemsnitlige produktionsværdi pr. beskæftiget i Danmark.

Den økonomiske aktivitet i fødevareklyngen skaber også vækst i andre erhverv. Hvert år bliver der skabt danske skattepligtige lønninger på ca. 50 mia. kr. som følge af fødevareklyngens produktion, heraf de 29 mia. direkte i landbrugs- og fødevarevirksomhederne. I den afledte beskæftigelse skabes der yderligere 21 mia. kr., navnlig i serviceerhvervene, hvor de 16 mia. kr. skabes. Med et skattetryk omkring 50 betyder det, at der hvert år betales indkomstsatser i omegnen af 20-25 mia. kr., som følge af fødevareklyngens produktion i Danmark.

Høj regional beskæftigelse i fødevareerhvervet

En stor del af fødevareklyngens produktion finder sted i land- og yderkommunerne i Danmark. Fødevareklyngen, og de deraf afledte erhverv, har som arbejdsgiver stor betydning i de såkaldte udkantskommuner. Fødevareklyngen beskæftiger omkring 12 pct. af det samlede antal beskæftigede i yder- og landkommunerne.

Flest mænd i de primære landbrug

Kønsfordelingen i det primære landbrug viser, at 80 pct. af de beskæftigede i landbrug og gartneri er mænd, mens 20 pct. er kvinder. Denne fordeling har ligget stort set fast de seneste 5 år. I forarbejdningsindustrien er kønsfordelingen lidt mere jævn, da ca. 60 pct. af de beskæftigede er mænd, mens 40 pct. er kvinder.

Landbruget har gennem mere end **20 år arbejdet på at udvide produktionen** samtidig med, at **miljøbelastningen mindskes**. Denne afkobling er lykket.

Miljø og natur

Miljø og natur er vigtige bestanddele i produktionen i fødevareklyngen. Landbruget og fødevarevirksomhederne arbejder konstant på at mindske miljøbelastningen og passe på naturen.

Gennem de sidste mere end 20 år er det lykkedes landbruget at øge produktionen samtidig med, at miljøbelastningen er reduceret markant.

Forskning og udvikling sikrer lavere miljøpåvirkning

Det stærke forsknings- og udviklingsmiljø på landbrugsområdet har været en drivende faktor i reduktion af landbrugets miljøpåvirkning. Forbedret dyrkningsteknik og gyllehåndtering, bedre sorter, avlsarbejde og foderoptimering har øget næringsstofudnyttelsen og medført en lavere miljøpåvirkning pr. produceret enhed og reduceret den samlede miljøpåvirkning. For eksempel har investeringer i gyllebehandling øget opbevaringskapaciteten for gylle. Det forbedrer mulighederne for at udbringe gylle på de tidspunkter, hvor nytten er størst og miljøpåvirkningen mindst, dvs. primært i foråret og sommeren, hvor der er plantevækst til at opsuge gødningen. Alt dette har medvirket til at afkoble produktionen fra miljøbelastningen. Mens de producerede mængder (produktionsværdien målt i faste priser) er steget med 15 pct. fra 1990 til 2013, er landbrugets miljøbelastning reduceret.

Ammoniaktabet er reduceret med 43 pct., og udledningen af drivhusgasser, primært metan og lattergas, er reduceret med 23 pct. (seneste tal er her fra 2012). Tilførslen af kvælstof til kystvandene er reduceret med 43 pct. Fosforoverskuddet på marken er faldet med 80 pct., men på grund af ophobet fosfor i jorden (fosforpuljen) er udledningen til kystvandene ikke faldet tilsvarende. På landsplan kan der ikke påvises en statistisk sikker udvikling heraf over tid.

Fortsat teknologisk udvikling og ny viden forventes at kunne reducere landbrugets miljøbelastning yderligere fremover.

Naturpleje

Det danske landskab er et kulturlandskab, og mange af vores naturområder er resultatet af en historisk landbrugsmæssig udnyttelse. Det drejer sig bl.a. om heder, enge, overdrev, moser og strandenge, som tidligere spillede en vigtig rolle i landbruget og blev udnyttet til bl.a. høslæt, afgræsning og tørvegravning. I takt med landbrugets udvikling og mekanisering er mange af disse arealer ikke længere rentable at inddrage direkte i driften, bl.a. fordi de er små og ukurante, ligger langt fra bedriften og foderproduktionen er begrænset.

Det har imidlertid givet plads til landmænd, som satser fuldt ud på en ekstensiv drift med afgræsning eller høslæt på naturarealer. Det anslås, at der på landsplan er over 100 landmænd, som i dag er fuldtidsnaturplejere med kvæg og tallet er stigende. Dertil kommer et stort antal deltidslandmænd, som også udfører rigtig meget naturpleje, foruden flere og flere fuldtidslandmænd, som har naturplejekvæg eller -får i fritiden ved siden af deres primære produktion.

Det er muligt at opnå tilskud fra landdistriktsprogrammet til afgræsning eller slæt af græs- og naturarealer. I 2015 var godt 75.000 ha. i tilsagn om pleje af græs- og naturarealer. Dette giver et fingerpeg om, hvor store arealer der plejes, men dertil kommer mange arealer, hvor der ikke søges tilskud.

Afkobling af produktionen og miljøbelastning, 1990-2013, pct.-ændring

Landbruget har reduceret kvælstofoverskuddet med 43 pct., ammoniaktabet med 43 pct. og udledningen af drivhusgasser med 23 pct.

Produktionsmængde

Miljøbelastning

Tabel 1.1 Fødevareklyngens beskæftigelse.

Figur 1.1 Fødevareklyngens regionale beskæftigelse.

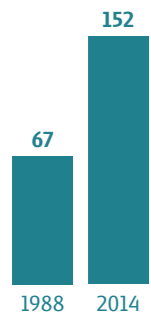
Figur 1.2 Udvikling i produktion og miljøbelastning.

39 pct. af alle eksportvarer fra fødevareklyngen opnår en **merpris på 20 pct. i forhold til EU-gennemsnittet.**

Fødevareklyngen står for 25 pct. af Danmarks samlede vareeksport og har mere end **fordoblet sin eksport** over de seneste 25 år.

Fødevareklyngens eksport, mia. kr.

Eksport

Den danske fødevareklynge er meget eksportorienteret. Eksporten er mere end fordoblet de seneste 25 år. De største markeder er Tyskland, Sverige, UK og Kina.

Hidtil er størstedelen af eksporten gået til europæiske lande, men de senere år er der for alvor sat skub i den danske fødevareklynges eksport til lande udenfor Europa. Kina er i dag det største eksportmarked uden for Europa og fødevareklyngens fjerdestørste eksportmarked.

Fødevareklyngens eksport

Danmarks samlede vareeksport udgjorde ca. 616 mia. kr. i 2014, heraf repræsenterede fødevareklyngen de 152 mia. kr. Fødevareklyngen står dermed for ca. 25 pct. af Danmarks samlede vareeksport, hvilket understreger dens økonomiske betydning. Fødevareklyngen har mere end fordoblet sin eksport over de seneste 25 år.

EU aftager hovedparten af eksportvarerne, svarende til 62 pct., med Tyskland i spidsen med 28,2 mia. kr. Sverige aftager for 14,4 mia. kr. og er dermed fødevareklyngens næststørste aftager. I 2013 var Kina inkl. Hong Kong med 17,7 mia. kr. den næststørste aftager af danske varer fra fødevareklyngen. I 2014 faldt eksportværdien kraftigt til 12,5 mia. kr., hvilket

hovedsageligt skyldes et markant fald i prisen på minkskind samt en betydelig opbremsning i importen af mejeriprodukter. Stort set hele den danske minkproduktion går til eksport, og 90 pct. heraf går alene til Kina inkl. Hong Kong. I 2013 var gennemsnitsprisen på de 21 mio. eksporterede skind på 612 kr. pr. skind, mens gennemsnitsprisen for 2014 lå på 324 kr. pr. skind. Der blev i alt solgt 24. mio. skind i 2014.

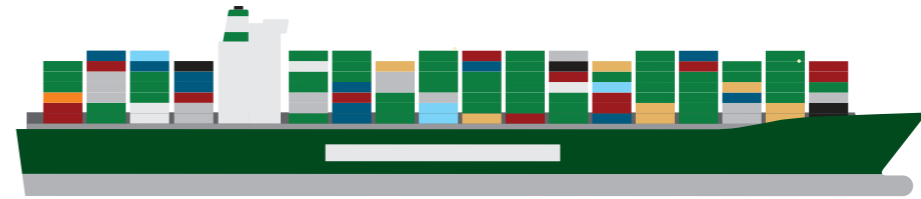
Af fødevareklyngens eksport på 152 mia. kr. udgør svinekødet ca. 20 pct., svarende til 30,3 mia. kr. Mejerieksporten, hvoraf ca. halvdelen består af ost, udgjorde i 2014 en værdi på 16,8 mia. kr., hvorved mejeriprodukterne udgør ca. 11 pct. af fødevareklyngens eksport.

Eksportværdien på 152 mia. kr. er en nedgang på 5 mia. kr. i forhold til 2013. Årsagen til de færre eksportkroner hjemtaget til Danmark af fødevareklyngen skyldes hovedsageligt Ruslands importstop for fødevarer fra EU samt lavere pris på minkskind og Kinas betydeligt lavere indkøb af mejeriprodukter, herunder især mælkepulver.

Den danske fødevareklynge eksporterer til 210 lande i verden.

Der er sket en **fordobling** af den **økologiske eksport** på **5 år.**

Fødevareklyngen bidrager positivt til handelsbalancen

I 2014 faldt den samlede eksport af varer, mens importen af varer steg en smule. Danmark eksporterede varer for 616 mia. kr., mens der blev importeret varer for 556 mia. kr., og dermed udgjorde det samlede handelsbalanceoverskud for varer 60 mia. kr. i 2014.

Fødevareklyngens vareeksport beløb sig i 2014 til 152 mia. kr., mens importen tilsvarende udgjorde 100 mia. kr. Således bliver handelsoverskuddet fra fødevareklyngen 51 mia. kr. Det gør fødevareklyngen til en af de største bidragsydere til handelsoverskuddet.

Stigende handel med økologiske fødevarer

I takt med at efterspørgslen på økologiske fødevarer er steget, er udenrigshandlen hermed også vokset tilsvarende. Den totale import af økologiske fødevarer udgjorde i 2013 knap 1,8 mia. kr. En stor del af importen udgøres af vegetabiliske produkter som frugt og grøntsager, kaffe og te samt korn og foderstoffer.

Den danske eksport af økologiske fødevarer er øget over en længere årrække og lå i 2013 på 1,5 mia. kr. Det forventes, at eksporten er steget til knap 1,7 mia. kr. i 2014. Den økologiske eksport fra fødevareklyngen er fordoblet i forhold til 2009. Især animalske fødevarer – mejeriprodukter og svinekød – har drevet eksporten og ventes at vækste yderligere i de kommende år.

Danmarks økologiske udenrigshandel er koncentreret om Tyskland og Sverige, som er

de vigtigste økologiske samhandelspartnere. Disse to markeder aftager 66 pct. af den samlede økologiske eksport. Fremover er der også store forventninger til nye markeder som eksempelvis Kina. Den økologiske import er ligeledes koncentreret på få lande. Mere end 65 pct. af den samlede værdi af varer stammer fra de fem største samhandelspartnere Italien, Holland, Tyskland, Sverige og Spanien.

Højværdivarer

Danmark står med en eksport til 210 lande verden over relativt stærkt i den internationale konkurrence på handel med landbrugs- og fødevarer. Varer fra den danske fødevareklynge er et godt brand på eksportmarkederne. Det skyldes, at der i alle danske fødevarer er indlejret en høj grad af fødevarer sikkerhed og dyrevelfærd, forsyningsikkerhed og ressourceeffektivitet, hvilket samlet set giver kunden en sikkerhed for kvalitet.

Mange af produkterne er højt specialiserede med deraf høj værdi. 39 pct. af alle eksportvarer fra fødevareklyngen opnår en merpris på 20 pct. eller mere i forhold til EU-gennemsnittet. I 2014 svarede det til, at 59,9 mia. kr. af den samlede eksport fra fødevareklyngen var højværdivarer. Det gør Danmark til et af de lande, hvor højværdivarer udgør den største andel af eksporten fra fødevareklyngen.

20 pct. af fødevareklyngens eksport er svinekød.

Figur 1.4 Fødevareklyngens eksport.

Figur 1.5a Fødevareklyngens eksport opdelt på lande.

Figur 1.5b Fødevareklyngens eksport opdelt på varer.

Tabel 1.3 Eksport af levende slagtedyr.

Figur 1.6 Fødevareklyngens varehandelsoverskud.

Figur 1.7 Udenrigshandel med økologiske varer.

Figur 1.8 Andel af højværdivarer.

Der er løbende ca. **20.000** unge i gang med en af de ca. **50 forskellige landbrugs- og fødevareuddannelser.**

De samlede investeringer i fødevareforskning beløber sig årligt til godt **3 mia. kr.**

Forskning og uddannelse

Forskning og uddannelse er vigtige bestanddele i fødevareklyngen. Det er med til at udvikle erhvervet og gøre Danmark til en stærk og anerkendt spiller på det internationale fødevaremarked. Begge er afgørende for, at Danmark kan blive ved med at konkurrere på et voksende globalt marked.

Fødevareforskning

I en globaliseret verden konkurrerer fødevaresektoren i fortsat højere grad på viden, som i dag er blevet et af de vigtigste råstoffer, Danmark besidder. Netop derfor er det vigtigt, at den danske fødevaresektor understøttes af en stærk forskningssektor. Fødevareerhvervet er kendetegnet ved at være en videnstung sektor. De samlede investeringer i fødevareforskning beløber sig årligt til godt 3 mia. kr., hvoraf de 2 mia. kr. stammer fra erhvervet selv.

De danske fødevareforskere er dygtige til at hente midler fra EU. Hvad angår hjemtag fra særprogrammet "Cooperation" under EU-kommissionens 7. rammeprogram, har Danmark pr. 1. november 2014 hjemtaget 84 mio. euro under temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi. Således er det danske hjemtag af midler blandt de største i EU, når beløbet sættes i forhold til befolkningsstørrelse. Med et gennemsnitligt hjemtag for EU-28 på 3.251 euro pr. 1.000 indbyggere, placerer Danmark sig, med 14.998 euro pr. 1.000 indbyggere, væsentligt over gennemsnittet. Det danske fødevareerhverv har øget

forsknings- og udviklingsudgifterne, målt som pct. af produktionsværdien, ganske betydeligt de seneste 2-3 årtier. I gennemsnit over de seneste 25 år ligger den danske fødevare- og agroindustri i top tre i OECD sammen med Holland og Finland (OECD).

Innovation i fødevareklyngen

Den danske fødevareindustri er god til innovation. I en samlet måling af de europæiske fødevarevirksomheders innovationsevne placeres de danske virksomheder helt i top. Indekset måler virksomhederne på parametre som uddannelsesniveau, antallet af patenter, nye produkter, værditilvækst og penge brugt på forskning i den private sektor (Renwick et al., 2014).

Uddannelser i fødevareklyngen

Det er afgørende for Danmarks velstand, at uddannelsesniveaet følger med udviklingen og efterspørgslen. Danmark har behov for innovative unge med uddannelse, som kan omsættes til vækst og arbejdspladser. I den sammenhæng er det også afgørende, at virksomhederne har adgang til medarbejdere med den rette uddannelse.

De danske fødevarevirksomheder er de bedste i EU til innovation.

Uddannelserne inden for jordbrugs- og fødevareområdet er struktureret som det øvrige uddannelsessystem med et erhvervsuddannelsesspor, et akademi-/professionsspor, og et akademisk spor. Der er ca. 50 forskellige uddannelser, fordelt på ca. 20 erhvervsuddannelser og ca. 30 korte, mellemlange og lange videregående professions- og akademiske uddannelser. Der er løbende ca. 20.000 unge i gang med en af de ca. 50 uddannelser.

Ca. hver fjerde ansatte på landbrugs- og fødevarevirksomhederne har folkeskolen som den højest fuldførte uddannelse, og ca. hver anden har en erhvervsuddannelse som højeste uddannelse. For alle beskæftigede i Danmark er de tilsvarende tal godt 15 pct. med folkeskolen som højeste uddannelse og knap 40 pct. med en erhvervsuddannelse som højeste uddannelse i 2012. Der har i de seneste år været et stigende uddannelsesniveau på landbrugs- og fødevareområdet. Der har således siden 2006 været et fald på 1-2 procentpoint om året i andelen af beskæftigede med folkeskolen som den højeste fuldførte uddannelse (Ennova, 2012).

Erhvervsuddannelser

Der har overordnet set været en stabil elevudvikling på erhvervsuddannelserne over de seneste år. Udviklingen dækker imidlertid over store variationer mellem de enkelte uddannelser. Den generelle tendens er, at jordbrugsuddannelserne, inkl. landbrugets lederuddannelse, er stagneret i både elevtilgang og fuldførte, mens fødevareuddannelserne går frem, især på søgningen til de fødevaretilberedende uddannelser inden for gastronomi, konditori og ernæring, hvor der til gengæld er et større frafald. Landbrugsskolerne oplever fortsat en pæn søgning til både landbrugsuddannelsens grund- og hovedforløb, hvor erhvervet samtidig følger op med praktikpladser til eleverne. Der er mere end 5.500 læresteder, der er godkendt til elever i landbrugsuddannelsen, hvilket dækker behovet for praktikpladser.

Der er dog pt. en let vigende tilgang til landbrugsuddannelsen pga. de nye adgangskrav, der blev indført med erhvervsuddannelsesreformen. Landbrugets lederuddannelse, som er et særligt aktiv for jordbruget, har fået et grundigt serviceeftersyn og har fra august 2015 fået en justeret struktur. De nyuddannede ledere og ejere er med til at skabe dynamik og iværksætter i erhvervet.

De videregående uddannelser

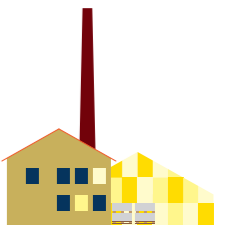
De videregående uddannelser på fødevareområdet spænder vidt, og består af korte og mellemlange videregående uddannelser (procesteknolog, mejeriteknolog, ernæring og sundhed m.fl.), samt lange videregående universitetsuddannelser (fødevarevidenskab og -teknologi, mejeriingeniør, gastronomi og sundhed m.fl.).

Der er to korte videregående uddannelser på jordbrugsområdet – den 2-årige jordbrugsteknolog og den 1½-årige jordbrugsvidenskabelige professionsbachelor, der er en kort/mellemlang videregående akademiuddannelse. Uddannelserne foregår på 3 akademier og professionshøjskoler i samarbejde med den nærliggende jordbrugsskole.

De akademiske 3-5 årige lange videregående bachelor- og kandidatuddannelser findes især inden for naturressourcer, veterinærmedicin og jordbrugsøkonomi på Københavns og Aarhus Universitet. Spændvidden af de jordbrugs- og fødevarerelaterede universitetsuddannelser er de senere år blevet meget bred med fremkomst af en lang række nye uddannelser, herunder indenfor miljø, teknologi og human ernæring/sundhed. Herudover gør fødevareklyngen også stor brug af ingeniøruddannelserne fra bl.a. DTU. Erhvervet deltager i universitetsregi i en række paneler på uddannelsesområdet – de såkaldte aftagerpaneler. Her behandler man uddannelsernes indhold, praktik, rekruttering m.m.

5.500 læresteder er godkendt som praktikpladser til elever fra landbrugsuddannelserne.

Figur 1.9 Hjemtag under EU-Kommissionen fra temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi.

Tabel 1.4 Studerende på erhvervsrettede jordbrugs- og fødevareuddannelser.

Figur 1.10 Landbrugsuddannelses-elever på jordbrugsskolerne.

Tabel 1.5 Optag på akademiske jordbrugs- og fødevareuddannelser.

Verden vil vide mere om mad

Mennesker i hele verden har formentlig aldrig set sig mere stressede og fortravlede end nu. Det betyder at vi i højere grad kaster os over de lette gastronomiske løsninger i hverdagen, når sulten melder sig. Men samtidig er der en modsatrettet trend og nye tal tyder på, at der midt i travlheden faktisk findes en dyb trang til at dvæle ved det gode måltid og en lyst til at lære om og forstå råvarerne bag. Nye målinger viser således en stigende interesse for mad blandt danske forbrugere.

Tilbage i 2008 var 46 pct. af danskerne uengagerede i mad, mens tallet for 2014 var faldet til 31 pct. På samme måde var andelen, der var engageret i mad i 2008 kun 22 pct. og det er nu hele 38 pct. i 2014. Sagt på en anden måde er situationen altså vendt på hovedet. Der er i dag langt flere, der er engageret i mad, end der er personer, der er uengagerede i mad. På samme måde er der i dag også flere, der er sætter pris på at lave mad.

Forbrugerne bliver mere interesserede i fødevarer

Hvad betyder forbrugernes stigende interesse for mad så? Når forbrugerne interesserer sig mere for mad, betyder det, at de involverer sig mere i emner som f.eks.

fødevarer. Mad er måske ligefrem ved at blive en ny identitetsskabende faktor. Det er der i hvert fald flere ting, der peger i den retning. F.eks. at madprogrammer som "Den store bagedyst" og "Masterchef" nu er blandt nogle af de mest sette tv-udsendelser. Men også at halvdelen af de danske madblogs har fået flere besøgende de senere år.

Forbrugerne vil i stigende grad kræve bedre fødevarer. Denne glædelige udvikling er også blevet noteret af detailhandlen, som har imødekommet den ved at øge udbuddet af friske fødevarer. Derved bidrager detailhandlen til et stigende fokus på kvalitet, udbud og oprindelsesmærkning.

“**Forbrugerne vil ikke købe katten i sækken, men vil i stedet have indblik i den fødevarer, de køber.**

Stigende madengagement er en global tendens

Men det er ikke kun hos danskerne, at der er stigende interesse for mad og madlavning. Nye data peger på en stigende interesse for fødevarer og madlavning som en global fødevareretendens. Ifølge undersøgelsen er verdens forbrugere mere villige til at betale en merpris for friske og friske fødevarer, end de har været tidligere. Samtidig kan man også se

en relativ stor interesse i flere lande for at få mere viden om at tilberede sunde måltider.

Tendensen er drevet af en række forhold:

- 1. Sundhedsbekymring** – hjemmelavet mad betyder, at forbrugeren i højere grad har kontrol over, hvad der kommer i maden.
- 2. Økonomi** – hjemmelavet mad er typisk billigere end at spise ude og billigere end mange færdigretter.
- 3. Socialt** – hjemmelavet mad bliver i stigende grad set som en hip og social velanset aktivitet.

Det førstnævnte punkt omkring sundhedsbekymring er nok i virkeligheden en faktor, der er vigtig som drivende kraft også for andre tendenser end den stigende interesse for fødevarer. F.eks. et stigende ønske om gennemsigtighed i forbindelse med fødevarer. Det er således ikke længere tilstrækkeligt at anprise en fødevarer for at være "naturlig", der skal flere detaljer frem om fødevarer. Forbrugerne vil ikke købe katten i sækken, men vil i stedet have indblik i den fødevarer, de køber. Tendensen med den stigende interesse for madlavning påvirker de nye fødevarerprodukter, der bliver lanceret på markederne verden over. Det ses flere steder, f.eks. i forbindelse med kvalitetsconvenience, der har friske fødevarer som ingredienser.

Fødevarer bliver i stigende grad et differentieringsparameter for detailhandlen

Fødevarer bliver ikke alene vigtigere for forbrugerne. Detailhandlen og fødevarerproducenter mødes af en fælles udfordring, nemlig, at indkøbsfrekvensen er faldende. Det vil sige, at der går længere og længere tid imellem, at forbrugerne handler dagligvarer. Dermed kommer forbrugerne også sjældnere i dagligvarebutikkerne.

For detailhandlen betyder forbrugerens faldende tilstedeværelse i butikkerne, at de skal sørge for, at deres butikker har et godt og relevant vareudbud. Produktkvaliteten er derfor altafgørende, fordi det bliver endnu vigtigere for butikken at tilbyde et spændende vareudbud – som typisk er lidt dyrere – for at sikre deres omsætning.

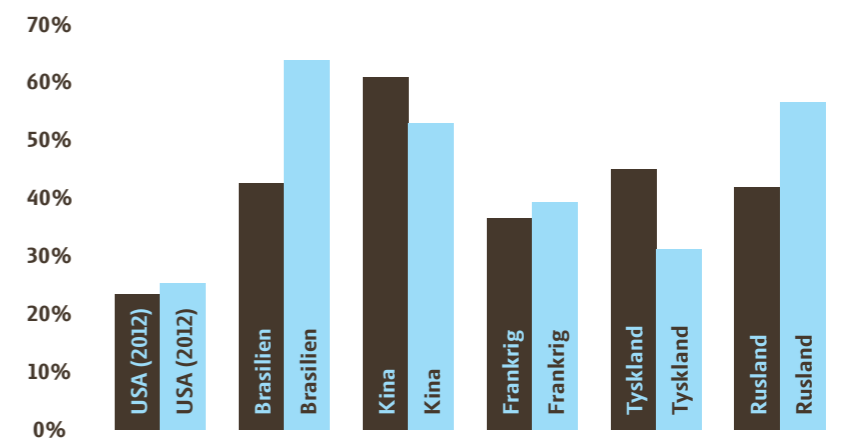
Stigende madengagement lokalt og globalt vil også påvirke de danske fødevarerproducenter

Meget tyder på, at efterspørgslen efter kvalitetsfødevarer vil vokse de kommende år. Det gælder i Danmark, hvor flere og flere er villige til at betale ekstra for den høje kvalitet. Men det gælder også i resten af verden, hvor danske fødevarer i dag er kendt for kvalitet, sporbarhed og høj grad af fødevarer-sikkerhed. Hvis landbruget og resten af fødevarerproducenten fortsat skal spille en vigtig rolle og levere de efterspurgte kvalitetsfødevarer, er det vigtigt fremover at lytte ekstra opmærksomt til forbrugernes ønsker og krav til fødevarer. Det kan f.eks. udmunde i øgede krav til informationerne på fødevareremballagen. Men det kan også komme til udtryk i nye og større muligheder på de globale fødevarermarkeder.

Forbrugernes interesse for friske fødevarer samt tilberedning af sunde måltider, 2014

■ Andel af forbrugere, der gerne vil betale 10 pct. eller mere for friske fødevarer
 ■ Andel af forbrugere, som gerne vil lære mere om at tilberede sund mad

Anm.: Baseret på en forbrugerundersøgelse med 500 repræsentative forbrugere i hvert land. Kilde: Innovadatabase (Health Focus International) for Landbrug & Fødevarer.

2 RÅVARE- GRUNDLAGET

De danske primærproducenter leverer råvaregrundlaget til produktionen i resten af fødevareklyngens værdikæde. Råvaregrundlaget er udgangspunktet for, at hele fødevareklyngen eksisterer. Råvaregrundlaget består både af den animalske og den vegetabiliske produktion, og de to er indbyrdes afhængige.

Den gennemsnitlige **bedriftsstørrelse er vokset med 44 pct.** de seneste 14 år og er i dag på **69,9 ha.**

Bedriftsstrukturen

Bedriftsstrukturen i det danske landbrug har ændret sig markant de seneste årtier. Der bliver færre og færre bedrifter, der til gengæld bliver større og større.

I 2014 var det blot **1,8 pct.** af de danske bedrifter, som havde **både kvæg og svin.**

Antallet af landbrugsbedrifter var i 2014 på ca. 30.000, hvilket er mere end en halvering siden 1990. Antallet af både heltids- og deltidsbedrifter faldt i 2014. I 2014 var der lidt færre bedrifter med svin, fjerkræ, mink og får, mens der var en meget lille stigning i antallet af bedrifter med kvæg.

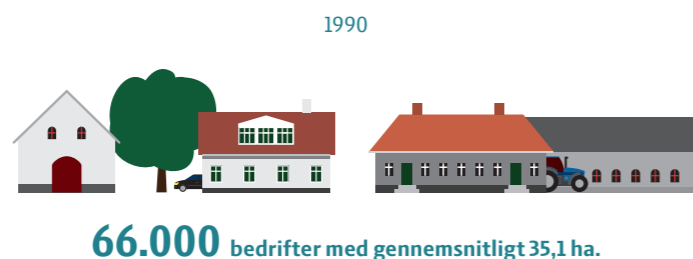
Den overordnede tendens er, at der bliver færre landbrugsbedrifter i Danmark. Dette skyldes den strukturudvikling, der er sket i Danmark de seneste mere end 100 år. Ser man bare 20 år tilbage, var der mere end dobbelt så mange bedrifter, som der er i dag. Strukturuomlægningen

betyder, at der kommer færre, men større bedrifter og samtidig er bedrifterne blevet mere specialiserede, således at der i dag er meget få landbrug, der har flere forskellige husdyrtyper. I 2014 var det blot 1,8 pct. af de danske bedrifter, som havde både kvæg og svin.

Udviklingen har bevirket, at de danske landmænd har kunnet udnytte de stordriftsfordele, der følger med det at have et stort landbrug. Det har været med til forsat at gøre de danske landmænd konkurrencedygtige i et samfund, hvor globalisering og international konkurrenceevne får stadig større betydning.

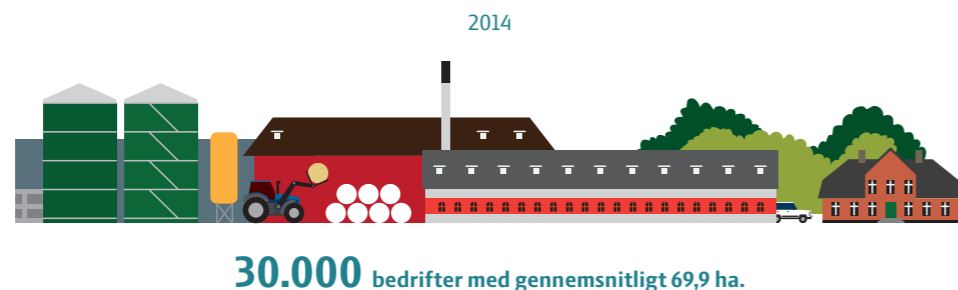
På 25 år er **antallet af bedrifter mere end halveret**, mens den gennemsnitlige **bedriftsstørrelse af fordoblet.**

Figur 2.1
Udviklingen i antal bedrifter.

Tabel 2.1
Bedriftssammensætning.

Tabel 2.2
Arealets og bedrifternes fordeling på bedriftsstørrelser.

Gennem de seneste 10 år er antallet af **mælkeproducenter faldet med 50 pct.**

Animalsk produktion

Den animalske produktion udgør den ene del af primærproduktionen. Det animalske råvaregrundlag består af mange forskellige dyrearter, men som oftest har landmanden kun én type dyr på sin bedrift.

Det animalske råvaregrundlag spænder bredt. I den animalske del af produktionen holder landmanden kød- og malkekøer, svin, fjerkræ eller mink. I dag er landmændene så specialiserede, at det er meget sjældent, at der er flere forskellige dyr på bedriften.

Kød- og malkekøer

Kvægbestanden faldt i 2014 med 51.000 stk. i forhold til 2013. Kvoteloftet i dansk mælkeproduktion betyder, at malkekøerbestanden generelt er faldende som følge af stigende mælkeydelse pr. ko. I 2015 er mælkekvoterne dog ophørt, hvorfor der måske kan forventes en stigning i antallet af kvæg i Danmark.

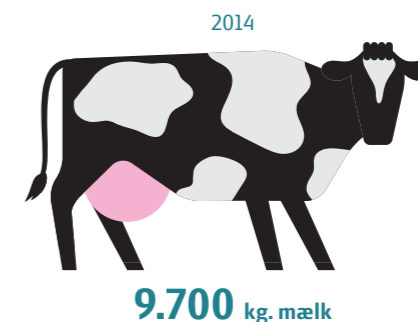
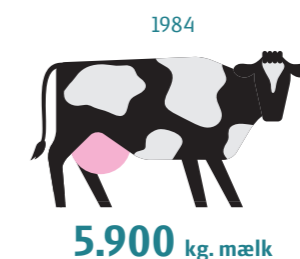
Den danske kvægbestand er stort set halveret siden 1984, hvor mælkekvoten blev indført. Halveringen af kvægbestanden er sket som følge af en markant ydelsesfremgang. I 1984 producerede en malkeko i gennemsnit 5.900 kg. mælk årligt, mens den i dag producerer næsten 9.700 kg. mælk i gennemsnit. Nogle malkekøer ligger dog betydeligt højere. I 2014 var den totale produktion af mælk på i alt 5.192 mio. kg. I 2014 var der 3.516 bedrifter med mælkeleverancer.

Produktionen af okse- og kalvekød var på 143 mio. kg. i 2014 og dermed 3 mio. kg. større end i 2013. Over en årrække har antallet af slagte-dyr ellers været faldende, hvilket kan forklares med fremgangen i mælkeydelsen og dermed en mindre samlet kvægbestand.

Bestanden af ammekøer har over en årrække været faldende. Fra 2013 til 2014 steg antallet

dog en smule til 103.000 ammekøer. De seneste års fald skyldes stigende omkostninger ved ammekoproduktion som har fået mindre producenter til at ophøre, samt at reglerne for handyspræmier blev ændret fra starten af 2012.

Der har over en årrække været en koncentrations-tendens i kvægsektoren. Antallet af mælkeproducenter er faldet med mere end 50 pct. gennem de seneste 10 år, hvilket bl.a. skyldes den forstærkede konkurrence, som stiller krav til maksimal udnyttelse af stordriftsfordele. Det betyder samtidig, at antallet af køer pr. bedrift er næsten fordoblet i den tilsvarende periode. I 2014 var der i alt 12.488 bedrifter med kvæg.

Den danske **kvægbestand er halveret** siden 1984.

Mælkeproduktionen for en malkeko er i gennemsnit **steget med 64%** i forhold til 1984.

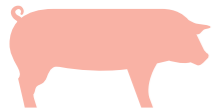
Tabel 2.3
Husdyrbestand i maj/juni.

Figur 2.2
Gennemsnitlig mælkeydelse pr. malkeko.

I **svineproduktionen** er der sket mere end en **fordobling i produktiviteten** de seneste 35 år.

I alt producerede svineproducenterne **18,8 mio. slagtesvin i 2014.**

Svin

Den samlede svinebestand blev i 2014 opgjort til ca. 12.332.000 stk. Det er en stigning på 2,1 pct. i forhold til året før. Tallet dækker over et fald i antallet af slagtesvin, mens der har været en stigning i antallet af søer og en stigning i antallet af smågrise. I alt producerede landmændene ca. 18,8 mio. slagtesvin i 2014.

Svinesektoren er præget af specialisering med voksende produktionsenheder. Ca. 60 pct. af svinebestanden gik i besætninger med mere end 5.000 svin. Den gennemsnitlige besætningsstørrelse for svinebedrifterne er steget fra 901 svin pr. bedrift i 2000 til 3.401 svin pr. bedrift i 2014. I alt var der 3.626 bedrifter med svineproduktion i 2014.

Fremgangen i produktiviteten i svineproduktionen kommer bl.a. til udtryk ved udviklingen i antallet af producerede grise pr. årsso. Det gennemsnitlige antal producerede grise pr. årsso er steget fra 22,5 i 2000 til 30,6 i 2014.

Produktionen af svinekød var i 2014 på i alt 1.924 mio. kg, hvilket er en marginal stigning sammenlignet med produktionen i 2013. Eksporten af levende slagtesvin har været faldende over de seneste år. Dog blev der i 2014 sendt ca. 360.000 svin til slagterier i udlandet, hvilket er en lille stigning i forhold til året før. Eksporten af levende smågrise steg til 11,3 mio. stk. i 2014, hvilket svarer til en stigning

på 13 pct. i forhold til 2013. De to største aftagere af danske smågrise er Tyskland og Polen, som i 2014 aftog henholdsvis 59 pct. og 33 pct. af eksporten, svarende til ca. 6,6 mio. stk. til Tyskland og 3,7 mio. stk. til Polen.

Fjerkræ og æg

Slagtekyllingebestanden i Danmark var i maj/juni 2014 opgjort til ca. 12,3 mio. stk. Samlet bliver der produceret omkring 103 mio. slagtekyllinger i Danmark. Slagtekyllingeproduktionen er meget koncentreret, og størstedelen af alle bedrifter har mere end 25.000 slagtekyllingeplasser. Samlet set var der i 2014 2.947 bedrifter med fjerkræproduktion, hvoraf ca. 333 bedrifter har slagtekyllingeproduktion.

Bestanden af æglæggende høner steg med ca. 100.000 stk. fra 2013 til 2014, og bestanden udgjorde dermed mere end 4,7 mio. stk. i 2014. Stigningen skyldes primært naturlige periodeforskydninger i forbindelse med optælling af hønerne. Samlet var der 2.871 bedrifter med høner i 2014.

Ægproduktionen var i 2014 på 61 mio. kg, hvilket er en fremgang på 2 mio. kg. sammenlignet med 2012. Der er 2-3 rugerier, som især bidrager med kyllinger til ægproducenter.

Bestanden af ænder, gæs og kalkuner har været faldende de seneste 10 år. Årsagen skal bl.a.

Minkproduktionen lå i 2014 på **17,9 mio. skind**, hvilket er **2 mio. mere end i 2012.**

findes i de skærpede krav til fjerkræproduktion omkring veterinære forhold samt slagterilukninger. I 2014 blev bestanden opgjort til ca. 250.000 kalkuner, 109.000 ænder og 7.000 gæs. I alt blev der i 2014 produceret ca. 600.000 kalkuner og 600.000 ænder, hvoraf 120.000 var økologiske. Kalkunerne bliver hovedsagligt slagtet i Tyskland, mens ænderne forventes at blive slagtet i Danmark igen på et nyåbnet slagteri i Struer, efter i en årrække at være blevet slagtet i Holland.

Mink

Den danske bestand af mink steg med 185.000 stk. fra 2013 til 2014, således at bestanden udgjorde mere end 3,3 mio. stk. Minkproduktionen lå i 2014 på 17,9 mio. skind, hvilket er 2 mio. mere end i 2012. Desuden bliver der produceret et mindre antal ræveskind, chinchilla-skind og kaninskind i Danmark. I Danmark er der 1.474 bedrifter med pelsproduktion.

Der er i de seneste år investeret betydeligt indenfor pelsdyrerhvervet for til stadighed at forbedre miljøforholdene på pelsdyrfarmene og for at avle de sundeste dyr på den mest hensigtsmæssige måde. Derudover anvender avlerne det nyeste indenfor IT, når det gælder driftsstyring, avl og analyse. Disse redskaber sikrer pelsdyravlerne størst muligt overblik, effektivitet, optimering og genetisk forædling blandt dyrene (Kopenhagen Fur).

Foderforbrug

Omkring 75 pct. af den danske korn- og planteproduktion anvendes til foder i husdyrproduktionen, hvor svin og kvæg er de største aftagere.

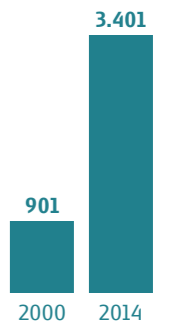
Foderforbruget har ligget forholdsvis stabilt, lige over 15 mia. foderenheder, de seneste år. Forbruget er steget lidt i 2014 med i alt 40 mio. foderenheder. Samlet lå foderforbruget på 15,3 mia. foderenheder i 2014. Halvdelen af foderforbruget bestod i 2014 af korn og bælg-sæd, mens ca. 4,6 mia. foderenheder bestod af græsmarksafgrøder inkl. majs og 2,9 mia. foderenheder af proteinfodermidler. 76 pct. af det samlede foderforbrug blev produceret i Danmark.

Medicinforbrug

I forbindelse med indførelsen af gult kortordningen for antibiotikaforbruget i svineproduktionen i 2010 faldt forbruget markant. Det samlede antibiotikaforbrug steg dog med 3,7 pct. fra 2012 til 2013, men er igen faldet i 2014 og ligger på 114.183 kg. Det var forventeligt, at forbruget ville stige lidt igen, da der er sket en korrektion hos f.eks. de producenter, som fik sænket antibiotikaforbruget så meget, at det gik ud over dyrevelfærden. Forbruget var i 2014 også under den politiske målsætning om et fald på 10 pct. ved udgangen af 2013 i forhold til niveauet i 2009.

Den gennemsnitlige **besætningsstørrelse for svinebedrifterne steg** fra 901 svin pr. bedrift i 2000 til 3.401 svin pr. bedrift i 2014.

Ca. 75 pct. af den danske **korn- og planteproduktion anvendes til foder** i husdyrproduktionen, hvor svin og kvæg er de største aftagere.

Tabel 2.4
Ændringer i svinebesætningsstrukturen.

Figur 2.3
Gennemsnitligt antal producerede grise pr. årsso.

Tabel 2.5
Landbrugets foderforbrug.

Tabel 2.6
Samlet forbrug af antibiotika til husdyr.

4 ud af 5 besætninger gik i 2014 gennem dyrevelfærdskontrollen uden anmærkninger.

Andelen af besætninger **uden anmærkninger** vedrørende dyrevelfærd er steget til **83 pct.**

Dyrevelfærd

Dyrevelfærd er centralt for godt landmandskab, og det er et emne, der ligger både landmænd, forbrugere og samfundet på sinde. Dyrenes velfærd er landmandens ansvar, og der bliver hele tiden arbejdet målrettet på at forbedre dyrevelfærden i landbruget. Via forskning og rådgivning skabes og formidles ny viden, der kan bidrage til udvikling af nye staldsystemer og ændret management.

Myndighedernes kontrol

I Danmark er det Fødevarestyrelsen, der kontrollerer dyrevelfærden i besætninger, under transport og på slagteri.

4 ud af 5 besætninger gik i 2014 gennem dyrevelfærdskontrollen uden anmærkninger. En anmærkning kan være en indskærpelse, et påbud eller en politianmeldelse. Der er generelt et dalende antal anmærkninger. Andelen af besætninger uden anmærkninger vedrørende dyrevelfærd er steget til 83 pct., for branchen generelt, fra 68 pct. i 2011.

Resultaterne af dyrevelfærdskontrollen af pelsdyrs-, slagtekyllinge- og kvægbesætningerne er stort set på et uændret niveau i forhold til 2013. For svinebesætningerne ses et markant fald i andelen af anmærkninger, således er tallet faldet fra 41 pct. i 2013 til 27 pct. i 2014.

Dansk lovgivning om dyrevelfærd går videre end EU-lovgivning

Et dansk fokus på dyrevelfærd giver sig også udslag ved, at den danske lovgivning på flere punkter går videre end EU-lovgivningen. På svineområdet er der f.eks. krav om

overbrusningsanlæg for drægtige søer og gylte i løsdriftssystemer samt smågrise og slagtesvin, om strøelse til løsgående drægtige søer og gylte, om rodemateriale til alle svin, om sygestier til syge eller skadede svin samt om smertebehandling ved kastration af pattegrise.

Danmark har, som et af få lande i EU, en meget præcis detaillovgivning om hold og management af malkekvæg. Den indebærer bl.a. krav om bedøvelse af kalve før afhorning samt en række fysiske krav til staldanlæggene og pasning af køer, kalve og ungdyr. Kravene er gradueret efter størrelse og race af dyrene og indebærer bl.a. forskellige arealkrav, at kreaturer ikke må stå bundne, krav om adgang til roterende kobørste, at køer og kvier skal kælle i enkeltkælvebokse, samt krav om sygeplads og om tørt og blødt underlag i sygebokse.

I slagtekyllingeproduktionen er der bl.a. overvågning af forekomsten af trædepudesvidninger hos alle hold kyllinger, der indleveres til slagting i Danmark. Denne systematiske overvågning af trædepuder sker kun i ganske få andre lande, ligesom der i Danmark også er et fradrag i afregningen fra slagterierne, såfremt der er trædepudesvidninger.

88 pct. af de danske kvægbesætninger gik igennem dyrevelfærdskontrollen **uden anmærkninger** i 2014.

Landbruget arbejder hele tiden selv med dyrevelfærd i produktionen gennem egne kvalitets- og kontrolstandarder.

I Danmark produceres der æg i fire forskellige produktionssystemer. Det er i berigede bure, økologiske systemer, skrabeægssystemer og frilandsproduktion. Der er særlige danske bestemmelser, der gælder generelt for alle systemerne. Hønerne skal have fri adgang til nyttearealet. Desuden er der krav om et alarmsystem ved svigt i de "tekniske installationer", såfremt et svigt i installationerne vil medføre risiko for dyrenes sundhed og velfærd.

For hønerne i de berigede bure er der derudover bl.a. særlige danske regler om, at der højst må være 10 høner pr. bur, hvorimod der ikke er nogen maksimal gruppestørrelse i EU. For økologiske systemer må der maksimum være 6 høns pr. m² og en maksimal flokstørrelse på 3.000 høns.

Brancheinitiativer og kvalitetsprogrammer om dyrevelfærd

Landbruget arbejder hele tiden selv med dyrevelfærd i produktionen gennem egne kvalitets- og kontrolstandarder. Ud over myndighedskontrollen, er de danske svineproducenter, som leverer grise til eksportslagterierne og/eller eksporterer smågrise til eksempelvis Tyskland, underlagt DANISH Produktstandard. Her gennemgås besætningen med henblik på kontrol af dyrevelfærd, sporbarhed og fødevarer sikkerhed. Lever landmanden ikke op til reglerne, kan han i sidste ende miste sit DANISH-certifikat, så han ikke længere kan levere grise til slagterierne eller til eksport.

Alle mælkeproducenter er omfattet af et kvalitetsprogram, Arlagården eller tilsvarende, der også stiller yderligere krav til dyrevelfærd med henblik på, at produktionen foregår så dyrenes sundhed og velfærd fremmes. Der skal være en løbende vurdering af besætningernes sundhed og velfærd, og ved sygdomsproblemer i besætningen er der krav om iværksættelse af forbedrende tiltag. Der foretages jævnlig kontrol af besætningerne via akkrediterede Arlagårds-inspektører.

Slagtekalvsproducenter kan frivilligt tilmelde sig Dansk Kalv, hvor der bl.a. bliver lagt vægt på høj dyrevelfærd gennem hele kalvens liv. Der er f.eks. skærpede arealkrav i opvækstperioden, maksimumgrænser for forekomst af leverbylder og klovbemærkninger, samt for dødelighed. Transporttiden til slagteri må ikke overstige 8 timer.

Den danske slagtekyllingebranche har udviklet et kvalitetssikrings- og dokumentationssystem kaldet KIK (Kvalitetssikring i kyllingeproduktionen), og kan dermed dokumentere alle relevante dyrevelfærdsparametre og dyresundhed i produktionen. En central database registrerer oplysninger om alle stadier af opdræt af slagtekyllinger, herunder avl, udrugning, leverandører af foder og andet, opdræt på bedrifter, indfangning, transport og slagting. Medlemmerne er underlagt en årlig inspektion, der udføres af KIK, og en inspektion, der foretages af et eksternt auditororgan hvert tredje år.

Endelig er der en frivillig branchekode for den danske ægbranche, der både har et dyresundhedsmæssigt og et dyrevelfærdsmæssigt sigte. Den 1. juli 2013 indførte Danske Æg, som pakker 95 procent af æg produceret i Danmark, et frivilligt stop for næbtrimning af daggamle kyllinger til burægproduktionen, og den 1. juli 2014 blev dette stop udvidet til også at omfatte daggamle kyllinger til skrabe- og frilandsproduktionen. Da høner i de økologiske produktioner ikke må næbtrimmes, betyder det, at der ikke sker næbtrimning af kyllinger i den danske konsumægproduktion.

Branche-koden anviser også belægningsgrader i opdrætsbesætningerne i både alternative systemer og i besætninger med opdræt af hønniker i bure. Når det gælder opdræt stilles der en række krav til indretning og vedligehold, herunder tilstrækkeligt lys samt en 24-timers døgnrytme, krav til ventilation, isolering, opvarmning mv. og lavt støjniveau. Ved gulvopdræt skal der være strøelse på gulvet og siddepinde.

Ingen næbtrimning af daggamle kyllinger til den danske konsumægproduktion.

Erhvervet sætter selv **høje standarder** med kvalitetsprogrammer som f.eks. **DANISH, Arlagården, Dansk Kalv og KIK.**

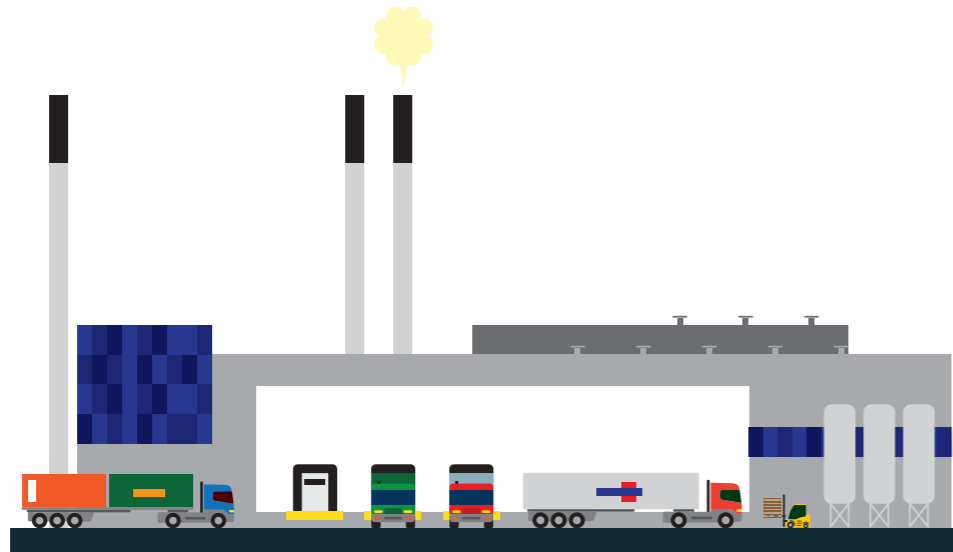

Tabel 2.7 Udvikling i andelen af kontrollede besætninger med anmærkninger.

På **10 år** er der sket en **fordobling af produktionen af bioenergi** i Danmark. Produktionen lå i 2013 på 140 PJ.

Størstedelen af bioenergien kommer fra **brænde, træpiller og biobrændsler**, mens en mindre del kommer fra halm, biogas og bio-nedbrydeligt affald.

Dansk frugt og grønt indeholder færrest spor af plantebeskyttelsesmidler

Sammenlignet med andre lande indeholder dansk frugt og grøntsager meget få spor af plantebeskyttelsesmidler. Der er således væsentlig højere risiko for spor af plantebeskyttelsesmidler i udenlandsk frugt og grønt. I danske grøntsager blev der fundet spor af plantebeskyttelsesmidler i 18 pct. af de prøver, der blevet taget i 2013, mens det tilsvarende tal for udenlandsk producerede grøntsager var 48 pct. i lande fra EU og 54 pct. i lande udenfor EU.

I dansk frugt blev der fundet spor af plantebeskyttelsesmidler i 49 pct. af prøverne, mens der i udenlandsk frugt blev fundet spor i 70 pct. af prøverne fra lande i EU og 75 pct. af prøverne fra lande udenfor EU (Fødevestyrelsen 2013).

Når der findes rester i dansk frugt og grønt, er niveauet omkring 10 pct. af grænseværdien, mens der fra udenlandske frugt og grøntsager er rester i højere koncentrationer. I udenlandsk

frugt og grøntsager genfindes rester af plantebeskyttelsesmidler, som ikke længere er godkendte i Danmark. Ligeledes genfindes flere forskellige typer plantebeskyttelsesmidler i udenlandsk frugt og grøntsager.

Bioenergi

Foruden at skabe basis for den animalske produktion er dansk planteproduktion en vigtig medspiller i den grønne energiomstilling. Landbruget spiller en afgørende rolle for udvikling og optimering af værdi- og logistikkæder i både bioenergi og biomasseproduktion. Det er den løbende teknologiske og produktive udvikling i landbruget, som har frigjort og udviklet biomasse til brug for andre formål end foder og gødning dvs. bioenergi. Det sker f.eks. gennem afbrænding af halm og udnyttelse af planterester i biogasanlæg. I 2013 blev der produceret 140 PJ bioenergi. Det er en stigning på 136 pct. siden 2000. Størstedelen kommer fra brænde, træpiller og biobrændsler, mens en mindre del kommer fra halm, biogas og bionedbrydeligt affald.

Tabel 2.11
Engrossalg af bekæmpelsesmidler.

Figur 2.6
Pesticidfund i danske og udenlandsk frugt.

Figur 2.7
Pesticidfund i danske og udenlandske grøntsager.

Tabel 2.12
Udvalgt bioenergi fordelt på biomasse.

6,7 pct. af bedrifterne drives **økologisk**.

Økologisk produktion

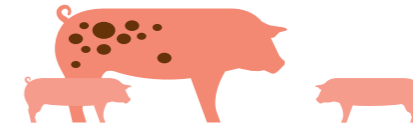
Danmark er et af de førende lande inden for produktion af animalske økologiske fødevarer. Den økologiske produktion er i vækst og det samme er forbrugernes efterspørgsel.

I 2014 udgjorde det samlede økologiske areal 176.300 ha, hvilket var en nedgang på 5.400 ha. i forhold til året før. I 2015 er der ansøgt økologistøtte til et mere end dobbelt så stort areal til omlægning end tidligere år, og det forventes at arealet i 2015 vil nærme sig 185.000 ha.

Af de 176.300 ha. som i 2014 blev dyrket efter den økologiske driftsform var 160.000 ha. færdigomlagt til økologi. Omkring 100.000 ha. blev anvendt til græs- og grøntfoder, mens der blev dyrket korn på 48.000 ha. Til produktion af frugt og grøntsager var der i alt omlagt 3.100 ha., svarende til omkring 20 pct. af al jord til gartneri-produktion. Økologiske spisekartofler med 1.050 ha. og gulerødder med 724 ha. var arealmæssigt de to største afgrøder. En tredjedel af den samlede gulerodsproduktion var samtidig økologisk.

Der var i alt 2.550 økologiske bedrifter, svarende til 6,7 pct. af alle bedrifter. Denne andel har ligget konstant mellem 6 og 7 pct. i de seneste mange år.

De økologiske bedrifter adskiller sig især fra landsgennemsnittet ved en langt højere andel af bedrifter der er mindre end 5 ha., ligesom der er en gennemgående lavere andel af mellemstore bedrifter. Årsagen skal findes i, at mange økologiske bedrifter producerer nicheprodukter, hvor afsætningsmulighederne er begrænsede set i forhold til konventionelt landbrug. Den gennemsnitlige økologiske bedrift er på 70,3 ha., hvilket er lidt større end den gennemsnitlige konventionelle bedrift. Det skyldes, at der er en relativt stor andel af bedrifter med mælkeproduktion, der kræver store jordarealer.

Danmark er et af de førende lande inden for produktion af animalske økologiske fødevarer, især mælk og svinekød. I 2014 indvejede de danske mejerier 482 mio. kg. økomælk, svarende til knap 10 pct. af mejeriernes samlede indvejning. Det er på samme niveau som i de seneste år, men der er udsigt til stigende produktion i de kommende år pga. stor efterspørgsel på det europæiske marked. Derudover har Arla Foods meldt ud, at mejeriet ønsker at øge produktionen med 150-200 mio. kg i Danmark og Nordtyskland. På området for svinekød blev der i 2014 slagtet omkring 110.000 økologiske svin, hvilket er en stigning på knap 10.000 slagtesvin i forhold til året før. Langt hovedparten af alle økologiske svin slagtes af Friland, som ønsker at øge produktionen med 15-20 pct. pr. år i de kommende år pga. stærkt stigende efterspørgsel.

Produktionen af økologiske æg har udviklet sig meget positivt i de seneste 5 år, hvor indvejningen på ægpakkerierne er steget fra 8,3 mio. kg. i 2010 til 12,2 mio. kg. økoæg i 2014. Dermed udgjorde økologiske æg 19 pct. af alle indvejede æg på pakkerierne i 2014. Denne produktionsudvikling er sket i takt med, at efterspørgslen fra de danske forbrugere er steget markant i samme periode. Økologiske slagtekyllinger er ligeledes i fremdrift, og der blev slagtet omkring 700.000 kyllinger i 2014, svarende til en stigning på ca. 50.000 stk.

Danmark er et af de **førende lande** inden for **produktion af animalske økologiske fødevarer**, især mælk og svinekød.

10 pct. af den indvejede **mælk er økologisk**.

I 2014 blev der slagtet **110.000 økologiske svin**.

Figur 2.8
Økologisk produktion i andel af den samlede produktion.

Figur 2.9
Udviklingen i antal økologiske bedrifter og det økologiske areal.

3

LANDBRUGETS ØKONOMI OG INDTJENING

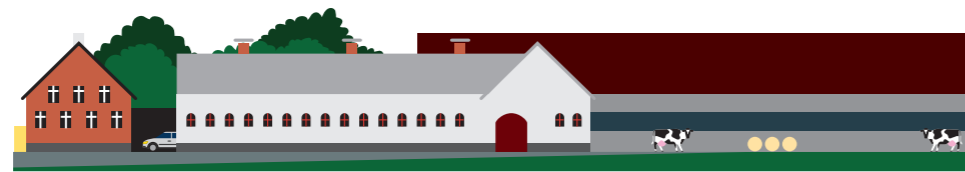
Økonomien i det danske landbrug er stærkt påvirket af hvilke priser, der opnås på råvarerne, samt priserne på diverse inputfaktorer. Økonomien i landbruget påvirker økonomien i hele fødevareklyngen, da en stærk økonomi i landbruget er afgørende for, at råvaregrundlaget produceres og leveres til andre dele af værdikæden.

I 2014 steg landbrugets bruttofaktoriindkomst med **1,2 mia. kr.**

Det gennemsnitlige driftsresultat pr. bedrift i 2014 var på **409.000 kr.**

Økonomi og indtjening

Økonomien i landbruget påvirker økonomien i hele fødevarerklyngen, da en stærk økonomi i landbruget er afgørende for, at råvaregrundlaget produceres og leveres til andre dele af værdikæden.

Priserne på landbrugsejendomme er fra 2008-2015 faldet med **36 pct.**

Landbrugets produktionsværdi

Bruttofaktoriindkomsten er et udtryk for produktionsværdien fratrukket rå- og hjælpestoffer og skatter plus produktionstilknyttede – og generelle tilskud. Bruttofaktoriindkomsten for landbruget var i 2014 på ca. 29,5 mia. kr. Den samlede produktionsværdi udgjorde ca. 82 mia. kr. hvoraf ca. 26 mia. kom fra den vegetabiliske produktion og ca. 52 mia. kom fra den animalske produktion. Den resterende produktionsværdi kommer fra tjenesteydelser samt lager- og besætningsforskydninger. Rå- og hjælpestoffer udgjorde i 2014 knap 59 mia. kr., hvoraf knap halvdelen var foderstoffer. Landbrugets bruttofaktoriindkomst viser en lille fremgang i 2014 på 1,2 mia. i forhold til 2013, men det skal ses i forhold til et fald på 6,2 mia. fra 2012 til 2013.

Landbrugets driftsresultater

Efter en periode med stigende driftsoverskud fra 2009 til 2012 har landbrugsbedrifterne nu oplevet et mindre fald i det gennemsnitlige driftsoverskuddet pr. heltidsbedrift med 417.000 kr. til 854.000 kr. Denne udvikling vendte i 2013, således at det gennemsnitlige driftsresultat pr. bedrift var 696.000 kr. I 2014 fortsatte den negative tendens med et gennemsnitligt driftsresultat på 409.000 kr.

Landbrugets gæld

Landbrugets samlede gæld var ved udgangen af 2014 på 370 mia. kr., hvormed udviklingen i landbrugets gæld har været stigende sammenholdt med tidligere år. Den samlede restgæld til realkreditinstitutterne var ultimo 2014 på 276,8 mia. kr. Det svarer til ca. 75 pct. af landbrugets samlede gæld.

Den næststørste kreditgiver til landbruget er pengeinstitutterne med et skønnet udlån på godt 67,9 mia. kr., svarende til ca. 18 pct. af den samlede restgæld. De øvrige gældsposter (varegæld, anden gæld, reguleringer, mv.) tegner sig for 25,8 mia. kr., hvilket svarer til ca. 7 pct. af det samlede udlån. Statslån er nu så lille en størrelse, at den er for usikker at opgøre.

De danske landmænd benytter sig i høj grad af rentetilpasningslån. Rentetilpasningslånenes andel er på stort set samme niveau som sidste år og udgør 88 pct. af landbrugets realkreditgæld.

Landbrugets gældsprocent

Hvis udviklingen i gælden sættes i forhold til udviklingen i værdien af landbrugets aktiver, fås gældsprocenten. Gældsprocenten på landet landbrug tog et dyk i 2008, som følge af stadig stigende ejendomspriser, men dette fald blev

udlignet i 2009, hvor ejendomspriserne faldt, som følge af finanskrisen. Denne tendens fortsatte i 2010 og 2011, hvilket medførte, at gældsprocenten steg yderligere. Denne udvikling er stagneret i 2012 og 2013. I 2014 steg gældsprocenten en smule og endte på 57,2 pct.

Priserne på landbrugsejendomme

Priserne på landbrugsejendomme har stort set fulgt samme udvikling som prisen på enfamiliehuse, dog med en mindre periode-mæssig forskydning. Hvor landbrugene steg i pris gennem 2007 og 2008, var der mere konstante prisforhold for enfamiliehuse. Prisen på landbrugsejendomme toppede i andet kvartal 2008. Priserne på landbrugsejendomme er faldet med 36 pct. siden toppunktet i 2008 og frem til i dag.

Priserne på landbrugsejendomme er påvirket af mange faktorer. Grundlæggende er gode finansieringsmuligheder vigtig for prisudviklingen, men det er også afgørende, at landbruget har en god indtjening. Så forventningerne til de fremtidige indtjeningsmuligheder har i høj grad betydning for prissætningen på landbrugsejendomme.

Investeringerne i landbruget

Landbrugets investeringer var, som følge af lav rente og gode finansieringsmuligheder, stigende frem til 2009, hvorefter landbrugets investeringer faldt markant. Denne tendens var også gældende for 2010 og 2011. I 2012 og 2013 er faldet dog vendt til en stigning. Bruttoinvesteringerne lå i 2013 over niveauet fra 2009. Bruttoinvesteringerne var i 2013 på ca. 9 mia. kr.

Størstedelen af den investerede kapital er rettet mod maskiner og inventar, hvor der fra 2012 til 2013 er sket en stigning på ca. 1.000 mio. kr.

Landbrugets bytteforhold

Da boblen sprang og højkonjunktur blev afløst af finanskrisen i slutningen af 2008, ramte det

landbrugets bytteforhold hårdt. Udtrykket bytteforhold anvendes hyppigt i landbruget og dækker over forholdet mellem salgspriserne på primærlandbrugets produkter og købspriserne på de faktorer, der anvendes som input i det primære landbrug.

Salgspriserne omfatter priser på de produkter, som landmændene producerer, såsom kød, mejeriprodukter, æg, korn, kartofler, osv. Købspriserne omfatter priser på de produkter, som landmændene har brug for i produktionen f.eks. diesel, foder, kunstgødning, osv.

For planteproducenterne påvirker høje kornpriser bytteforholdet positivt, mens høje kornpriser påvirker f.eks. svineproducenternes bytteforhold negativt, da foder i form af korn er grundlaget for svineproduktionen. Høje kornpriser bør dog på sigt give højere salgspriser på kød og dermed betyde et forbedret bytteforhold.

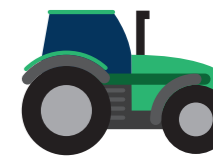
Landbrugets bytteforhold har været nogenlunde stabilt og støt stigende fra foråret 2009 til efteråret 2013. Derefter har bytteforholdet været faldende. I 2014 var bytteforholdet især negativt påvirket af faldende salgspriser for både afgrøder, svinekød og mælk.

Købspriserne har været faldende henover 2013 såvel som 2014, men ikke i en grad, der har kunnet opveje salgsprisernes kraftige fald. Dermed er bytteforholdet forringet ganske markant.

Produktion og indkomstdannelse i hele fødevarerklyngen

Tallene for 2014 viser, at fødevarerklyngens produktionsværdi i basispriser udgør 236 mia. kr. Værdien er i virkeligheden højere, da det i opgørelsen ikke har været muligt at medtage agroindustrien. Bruttooverskuddet var 27 mia. kr., hvilket er på niveau med 2013.

Størstedelen af den investerede kapital er rettet mod maskiner og inventar, hvor der fra 2012 til 2013 er sket en stigning på **1 mia. kr.**

Tabel 3.1
Landbrugets produktionsværdi og bruttofaktoriindkomst.

Figur: 3.1
Gennemsnitligt driftsresultat for heltidsbedrifter.

Tabel 3.2
Landbrugets restgæld ultimo.

Tabel 3.3
Kontantværdien af landbrugets aktiver mv.

Figur 3.2
Prisindeks for ejendomssalg.

Tabel 3.4
Landbrugets samlede investeringer.

Figur 3.3
Indeks for landbrugets prisudvikling.

Tabel 3.5
Produktion og indkomstdannelse i fødevarerklyngen.

4 FORARBEJ- NINGS- OG AGRO- INDUSTRIEN

Forarbejdningsindustrien bearbejder alle de råvarer, som landbruget leverer. Det er i denne del af værdikæden i fødevareklyngen, at landbrugsprodukterne transformeres til fødevarer og andre forbrugsgenstande som f.eks. minkpelse.

Andelsstrukturen giver en unik mulighed for at **koordinere og optimere** værdikæden fra jord til bord bl.a. til gavn for **fødevarerens sikkerheden, kvaliteten og leveringssikkerheden.**

Forarbejdningsindustrien

Danmark har lang tradition for at producere fødevarer samt andre animalske og vegetabiliske produkter. Flere af de største virksomheder har eksisteret i mere end 100 år og bygger på den specielle danske andelstanke.

Antallet af **svine-slagtninger** er **5. størst** i EU og udgjorde i 2014 ca.

18,8 mio.

Forarbejdningsindustrien

Danmark har lang tradition for at lave fødevarer og andre animalske og vegetabiliske produkter. Flere af de største virksomheder har eksisteret i mere end 100 år og bygger på den specielle danske andelstanke.

Andelsbevægelsen

Mange danske fødevarer virksomheder er store både i en national og international sammenhæng. Med virksomheder som Arla, Danish Crown og DLG er Danmark sat på verdenskortet med virksomheder, der opererer globalt, og forsyner et stort antal markeder med produkter fra blandt andet mejeri-, slagteri- og grovvaresektoren. Mange af de danske fødevarer virksomheder er andelsvirksomheder.

Andelsbevægelsen blev skabt i slutningen af 1800-tallet, og er som organisationsform karakteriseret ved, at leverandørerne til virksomheden også er ejerne. Denne selskabsform giver en unik mulighed for at koordinere og optimere værdikæden fra jord til bord bl.a. til gavn for fødevarerens sikkerheden, kvaliteten og leveringssikkerheden. Denne selskabsform sætter derfor i høj grad sit præg på strukturen blandt de danske fødevarer virksomheder.

Svineslagterier

I Danmark blev der i 2014 slagtet ca. 18,8 mio. svin. I Tyskland blev der slagtet godt 58 mio. svin, mens der blev slagtet omkring 42 mio. svin i Spanien og knap 24 mio. i Frankrig. I 2014 har

også Polen overgået Danmark i antallet af slagtinger, således at Danmark nu er femte størst i EU målt i antal slagtinger. Slagtingerne blev i 2014 omdannet til godt 1,9 mia. kg. svineköd.

Antallet af slagtinger på dansk grund er de seneste par år faldet. Årsagen skal findes i den faldende produktion af slagtesvin i Danmark, og den stigende eksport af danske smågrise til Tyskland. Eksporten af smågrise til Tyskland er mere end fordoblet siden 2008.

Den danske svineködssektor har også oplevet en iøjnefaldende strukturel udvikling i de seneste årtier. Fra 1970 til 2014 er antallet af svineslagterier faldet fra 54 til 8, hvor Danish Crown og Tican er de største tilbageværende slagterier, begge af andelsselskabsformen. De to selskaber har besluttet at fusionere, men afventer en afgørelse fra Konkurrencestyrelsen, før den reelt er en realitet. Fusionen vil betyde, at der kun er et andelsslagteri tilbage.

Kreaturslagterier

Der slagtes årligt ca. 500.000 kreaturer i Danmark. Et niveau som adskiller sig markant fra de ledende lande i EU, som Frankrig, Tyskland og Italien, hvor der årligt slagtes flere millioner. Danmark indtager en plads som nummer 11, når det angår lande, der slagter flest kreaturer i EU.

Udviklingen i antallet af kreaturslagtinger har i de senere år været stort set uændret dog

I Danmark blev der **slagtet mere end 103 mio. slagtekyllinger** i 2014.

med tendens til nedgang. Det stabile antal slagtinger skyldes især, at okseködsproduktionen er meget tæt forbundet med produktionen af mælk, der ligeledes har været stabil som følge af EU's mælkekvotesystem. Med frigivelse af mælkekvoterne forventes en lille stigning i antallet af slagtinger. Slagtingerne blev i 2014 til 143 mio. kg. kalve- og okseköd.

På trods af en forholdsvis høj koncentration er branchen for okse- og kalveköd knapt så koncentreret som for svineköd. De fire største slagterier er Danish Crown, A/S Hjalmar Nielsen, Aalestrup og Århus Slagtehus. I 2014 stod de til sammen for slagtingen af 82 pct. af kreaturerne i Danmark.

Fjerkræslagterier og rugerier

I Danmark blev der slagtet knap 103 mio. slagtekyllinger i 2014, hvilket blev til 193 mio. kg. fjerkræköd. Størstedelen af slagtekyllingeproduktionen går til de to store slagterier, HKScan Denmark og Danpo A/S. HKScan, Danmark hed tidligere Rose Poultry, og er en del af HKScan Group med hovedsæde i Finland. Danpo er tilsvarende en del af en nordisk koncern, Scandi Standard med hovedsæde i Sverige.

Slagting af formeringsflokkene (forældredyrene til slagtekyllingerne) sker ikke længere på danske slagterier. Formeringsdyrene sendes primært til slagting i Tyskland eller indgår som foder i minkproduktionen.

Struktur mæssigt er den danske fjerkræbranche karakteriseret ved få store aktører samt en række væsentlig mindre aktører. Og det er et billede, som har været kendetegnende de seneste mange år.

Slagtekyllingesektoren omfatter et stort rugeri, DanHatch, med en samlet kyllingleverance på 117,8 mio. daggamle kyllinger til den danske produktion. Rugeriet modtager ruæg fra ejendomme med formeringsflokke.

Ved siden af de store virksomheder, er der også mindre producenter herunder hobbyproducenter og lokale slagterier med mindre produktion.

Ægpakkerier

Ægproduktionen var i 2014 på 61 mio. kg., hvilket er en fremgang på 2 mio. kg. sammenlignet med 2012. Konsumægproduktionen afsættes hovedsageligt via to store pakkerier, Danæg og Hedegaard Foods. Derudover er der 3 mellemstore pakkerier, Henriette Lund, Vallø og Dueholm, samt en lang række mindre pakkerier. Samlet set er detailsalget steget markant de seneste 15 år – fra 32,84 mio. kg i 2000 til 52,16 mio. kg i 2014.

Der har været en markant stigning i detailsalget af økologiske æg og skrabeæg. Det betyder, at i 2014 udgjorde salget af buræg for første gang under halvdelen af det totale salg af skalæg. Udover skalæg foregår en del af afsætningen som specifikke ægprodukter, og her er der tre hovedaktører, Sanovo Foods, Danæg Products og Hedegaard Foods. Importen af konsumæg har de seneste år været stigende.

Mejerier

Den samlede mælkeindvejning på mejerierne var i 2014 på mere end 5,2 mia. kg., hvilket er en stigning på knap 2 pct. i forhold til året før. Størstedelen af mælken anvendes til at producere ost, men der bruges også betydelige mængder mælk til at producere smør, mælkekonserves og konsummælksprodukter.

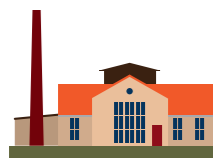
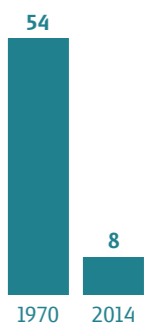
De seneste 30 år har mælkeproduktionen i Danmark været relativt konstant som følge af mælkekvoterne, som blev indført i EU i 1984. Overskred det enkelte land deres samlede kvote, blev man pålagt en afgift. Mælkekvoterne ophørte dog pr. 31. marts 2015, og det er nu tilladt for alle EU-lande at producere den mængde mælk, som ønskes. Dette vil helt sikkert øge mælkeproduktionen i Danmark og andre nordeuropæiske lande, som hvert år har udnyttet kvoten – og også

Størstedelen af mælken anvendes til at lave **smør og ost**, men en stor del af det bruges også til at lave konsummælk og mælkekonserves.

Fra 1970 til 2014 er **antallet af svineslagterier** faldet fra 54 til 8.

Danmark producerer omkring **20 pct.** af alle minkskind i verden.

Den danske succes i pelsdyrerhvervet skyldes en høj grad af **videndeling, forskning og udvikling.**

somme tider overskredet den. I Danmark er der således en forventning om, at indvejrningen i 2020 vil være steget med omkring 1 mia. kg.

Andelsformen er udpræget inden for mejerisektoren, hvor 95 pct. af den indvejede mælk indvejes hos et andelsmejeri. Den danske mejerisektor er meget afhængig af eksport, da ca. 2/3 af de producerede mejeriprodukter eksporteres.

Antallet af mejerivirksomheder har været faldende over en årrække, men har dog over de seneste år været relativt konstant. I 2015 ligger antallet af mejerivirksomheder på 28, hvoraf de 9 er andelsvirksomheder. Hos 19 af virksomhederne bliver der produceret ost, 11 af dem producerer smør, 8 producerer konsummælksprodukter, mens der kun bliver produceret mælkekonserves hos 1 virksomhed.

Pelsindustrien

Pels er blevet populær i moden, og siden slutningen af 1990'erne er efterspørgslen på pelsskind steget støt. I 2014 faldt priserne på minkskind drastisk og blev stort set halveret til gennemsnitligt 324 kr. pr. danskproduceret minkskind. Prisfaldet skyldes primært en lavere efterspørgsel fra det kinesiske marked og en stigning i den globale produktion.

Produktionen af skind er fulgt efter efterspørgslen, og det er især minkskind, som er efterspurgt af forbrugerne. I øjeblikket er verdensproduktionen på omkring 82,5 millioner minkskind om året. Danske minkavlere producerer hvert år omkring 17,9 millioner minkskind. I 2014 svarede det til ca. 22 pct. af verdensmarkedet for minkskind.

Danmark er en af verdens største producenter af minkskind. Danske minkskind er blandt de dyreste på verdensmarkedet og opnåede i 2014 en merpris ca. 34 pct. Det skyldes, at de danske minkavlere producerer en bedre skindkvalitet, som kunderne gerne vil betale mere for.

Den danske succes skyldes en høj grad af viden- deling, forskning og udvikling i det danske pelsdyrerhverv.

Andre betydelige minkproducerende lande er Norge, Sverige, Finland, Holland, Polen, Rusland, Kina, Canada og USA.

Skindene sælges på fem årlige auktioner, hvor der kommer kunder fra hele verden. Det danske andelsejede pelsauktionshus, Kopenhagen Fur, er verdens største med en global markedsandel på 60 pct. Her blev i 2014 solgt 24,5 mio. skind, hvoraf ca. 70 pct. var danske skind. Auktionerne varer op til 6 dage, og i løbet af sådan en periode kan der sælges over 5 millioner minkskind. Stort set alle skind i den danske minkproduktion eksporteres. Kina er det vigtigste marked for de danske skind. I Kina sker der viderefor- arbejdning af skindene, hvorefter de videre- eksporteres til andre lande, eller afsættes på det kinesiske hjemmemarked.

Foderstofproduktion

Dele af den vegetabiliske danske produktion sælges til videre proces hos grovvarevirk- somhederne. Der er adskillige aktører på markedet, men hovedaktørerne er DLG og Danish Agro, der tilsammen udgør ca. 80-85 pct. af markedet (DAKOFO).

Hos grovvarevirk-somhederne indvejes og forarbejdes især korn og raps til produkter, som anvendes i den animalske produktion. Forarbejdningsprocesserne er bl.a. produktion af såsæd, formaling samt opblanding til specifikke foderprodukter, som retter sig mod de enkelte animalske produktions- grene; køer, svin, kyllinger mm. Også korn til maltning indgår i virksomhedernes produkt- portefølje. En del af de vegetabiliske råvarer, som grovvarevirk-somhederne opkøber, eksporteres og afsættes på verdensmarkedet. Virksomhederne importerer også selv råvarer til salg og anvendelse i egenproduktion.

De to sukkerfabrikker i Danmark producerer tilsammen ca. **480.000 ton** sukker.

Sukkerproduktion

I Danmark er der ca. 1.200 sukkerroedyrkere, der dyrker roer til produktion af sukker. I alt blev der i 2014 dyrket 35.500 ha. med sukkerroer. Dyrkningen er koncentreret omkring Lolland, Falster, Møn samt Syd- og Vestsjælland, hvor der er en lang tradition for dyrkning af sukkerroer.

Sukkerroerne leveres til de to danske sukker- fabrikker i Nakskov og Nykøbing Falster. Der blev i 2014 i alt høstet 2.933.437 ton sukkerroer med et sukkerindhold på 17,2 pct., hvoraf der blev produceret 476.449 ton sukker. Restpro- dukterne pulp og melasse anvendes til foder.

Kartoffelproduktion

I Danmark er der ca. 1.000 kartoffeldyrkere. Den danske kartoffelproduktion er på ca. 1,7 mio. ton, der dyrkes på et areal på ca. 42.500 ha. Danske kartofler dyrkes med følgende formål: spisekartofler, læggekartofler, industrikartofler (pomfritter m.v.) og til ingredienser. Den danske kartoffelproduktion er koncentreret til over- vejende Jylland – herunder særligt Midtjylland.

Ingrediensområdet er et betydeligt vækst- område. Kartoffel ingredienser bruges til bl.a. fødevarer og papir. Der er i alt fire kartoffel- melsfabrikker i Danmark, som er placeret i henholdsvis Midt- og Nordjylland.

Biotek og ingredienser

I 2014 og 2015 er der kommet endnu mere fokus på foder- og fødevarer ingredienser i land- brugs- og fødevarerhvervet.

Danmark har en lang tradition for fremstilling af ingredienser. Virksomheder med fokus på bioteknologi og ingredienser er et væsentligt element i den danske fødevarerkluge. Der er tale om en bred vifte af specialiserede produk- ter, såsom proteiner, stivelse, tilsætningsstof- fer, aromastoffer, vitaminer og andre bioaktive stoffer, enzymer og mikrobielle kulturer. Fælles for disse stoffer er, at de tilfører fødevarer og

foder egenskaber, som forbrugerne efterspør- ger. Ligesom de er med til at finde løsninger på udfordringer indenfor ressourceknaphed, klimabelastning og livsstilssygdomme.

Bæredygtighed, økologi og sundhed er eksempler på forbruger- og markedstenden- ser, som i stigende grad er i fokus globalt set, og som påvirker hele foder- og føde- varekæden. Mærkning og markedsføring af fødevarer med ordene "protein supplements", "antioxidants" og "all natural" er i det sene- ste år steget markant og er et billede på nye forbrugertendenser.

Fødevarer ingrediensvirksomheder spiller ind på sundhedsdagsordenen ved at finde løsninger til proteinholdig og fedtfattig kost. Derudover imødekommer de så vidt muligt forbrugernes ønske om naturlige fødevarer og fødevarer ingredienser. Et andet forbrugerønske er convenience, hvor virksomheder leverer løsninger til bl.a. travle og sunde forbrugere.

Ingredienser til foder bliver også efterspurgt i stigende grad. Frem til 2040 vil behovet for foder til husdyrproduktion stige med omkring 40 pct. Jordarealerne til produktion af foder er begrænset. Derfor vil der blive stillet store krav til produktion af foder af høj kvalitet, som kan bidrage til en øget effektivitet i hus- dyrproduktionen. Ingrediensvirksomheder arbejder løbende med produktinnovation, bedre udnyttelse, opgradering af sidestrømme og biprodukter til mere værdifulde ingrediens- er i foder.

Biotek- og ingrediensvirksomhedernes ansatte har et højt kompetence- og vidensniveau. 13,6 pct. af de ansatte har en lang og videregående uddannelse. 3,4 pct. har en ph.d.-grad. Til sammenligning er gennemsnittet i den private sektor 6,8 pct., og 0,3 pct. har en ph.d.-grad.

Virksomhederne afsætter hovedsageligt deres produkter på eksportmarkederne.

Ingrediens- virksomheder indenfor foder- og fødevarerområdet har en **markeds- andel** på ca. **10 pct.** i verden.

DLG og Danish Agro er blandt de **10 største andelsejede grovvareselskaber** i Europa.

Tabel 4.1 Slagtninger på slagterierne.

Tabel 4.2 Husdyrproduktionens størrelse.

Figur 4.1 Svineragter i EU.

Tabel 4.3 Udvikling i antallet af svineragter i Danmark.

Tabel 4.4 Kreaturslagteriernes andel af slagtingerne.

Figur 4.2 Kvægslagtninger i EU.

Tabel 4.5 Udvikling i antallet af mejerivirksomheder.

Tabel 4.6 Indvejning af mælk opdelt på andels- og privatvirksomheder.

Figur 4.7 Mælkeanvendelse.

Tabel 4.8 Indvejning samt salg til detail og foodservice af æg.

Samarbejdet mellem brancher, forskningsinstitutioner og myndigheder er **grundstenen i den høje fødevareresikkerhed.**

Fødevareresikkerhed

Fødevareresikkerhed er et vigtigt element i at sikre den danske fødevarerklynge høje standarder. En høj veterinær standard er afgørende for, at Danmark får adgang til vigtige eksportmarkeder.

Arbejdet for den høje danske fødevareresikkerhed finder sted i hele fødevarerindustrien fra jord til bord, og på mange områder er **de danske indsatser blandt de førende i verden.**

Det danske veterinære beredskab har en særdeles høj standard. Den danske eksport af kød er afhængig af, at Danmark er fri for en række alvorlige smitsomme husdyrsygdomme, og at det til enhver tid kan dokumenteres, hvorledes sygdomssituationen er også i tilfælde af sygdomsudbrud i andre lande. Det er derfor helt afgørende, at Danmark kan bekæmpe eventuelle sygdomsudbrud hurtigst muligt, ligesom det er vigtigt at kunne dokumentere situationen i Danmark på et hvilket som helst tidspunkt. Der arbejdes derfor løbende på at håndtere og styrke beredskabet i forbindelse med ondartede smitsomme sygdomme. Beredskabet foregår i et tæt samarbejde mellem erhvervene og myndighederne.

Den danske fødevareresikkerhed har ligeledes en høj standard, og her er hygiejne det bærende element. Hygiejnen på produktionsstederne er underlagt løbende kontrol både i form af myndighedsbesøg, men ikke mindst i form af virksomhedernes egenkontrol. Egenkontrollen baserer sig ofte på myndighedsgodkendte branchekoder og på aktuelle

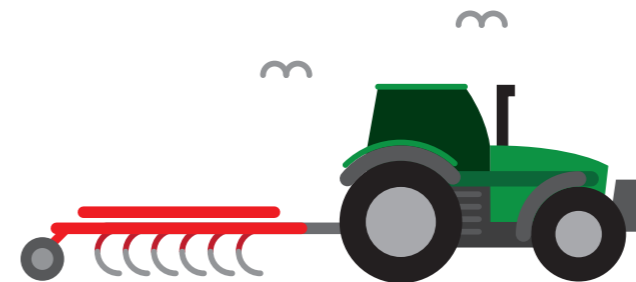
risikovurderinger. Arbejdet for den høje danske fødevareresikkerhed finder sted i hele fødevarerklyngen fra jord til bord, og på mange områder er de danske indsatser blandt de førende i verden. Dette gælder således for indsatsen mod salmonella i både fjerkræ og æg, samt for kvæg og svin. Her foreligger handlingsplaner for hvert enkelt område.

Planerne har været i gang i mere end 20 år, og planerne udvikles og følges i et samarbejde mellem brancher, forskningsinstitutioner og myndigheder. Dette samarbejde er en grundsten i arbejdet for den høje fødevareresikkerhed i danske produkter.

Den **agroindustrielle branche** dækker over et **bredt spektrum af teknologier og produkter** omkring landbrugs- og fødevarerproduktionen.

Agroindustrien

En væsentlig del af den danske fødevarerklynge er agroindustrien. Danmarks landbrugssektor er en af verdens mest effektive, og agroindustrien er en fuldt integreret og velfungerende del af denne.

En væsentlig del af den danske fødevarerklynge er agroindustrien. Danmarks landbrugssektor er en af verdens mest effektive, og agroindustrien er en fuldt integreret og velfungerende del af denne.

Den agroindustrielle branche dækker over et bredt spektrum af teknologier og serviceydelser til landbrugs- og fødevarerproduktionen. Produktporteføljen spænder vidt, fra maskiner til markbearbejdning over udstyr til mekanisering af stalde, genetik, kornhåndtering og foderproduktion til forskellige former for biomassekedler.

Dansk agroindustri har gennem de seneste årtier gennemgået en stor udvikling. Fra at have en underskov af leverandører af enkeltkomponenter har branchen oplevet en stærk konsolidering og internationalisering. Virksomhederne bliver stærkere, og der kommer stadig større fokus på branchens bredde og værdikæde.

I takt med dansk landbrugs strukturudvikling, og den øgede efterspørgsel på mange

vækstmarkeder har mange virksomheder professionaliseret deres udviklings- og rådgivningsydelser og kan i dag indgå i projektering af store integrerede produktionsanlæg, enten ved udvidelse af egen produktportefølje eller ved at indgå i leverandørgrupper.

Særligt i forbindelse med den økonomiske krise blev branchens internationaliseringsproces boostet, og for langt størstedelen af virksomhederne udgør eksportindtægter i dag en meget væsentlig del af indtjeningen.

De 10 største agroindustrivirksomheder målt på omsætning:

- Kongskilde Industries A/S
- Foss A/S
- Cimbria A/S
- Kverneland Group Kerteminde A/S
- Gråkjær A/S
- Sfk Systems A/S
- Hardi International A/S
- Skiold A/S
- Skov A/S. Glyngøre
- Hjj Holdning Aps (Hedensted Gruppen A/S)

Produktporteføljen spænder vidt, fra maskiner til markbearbejdning over udstyr til mekanisering af stalde, genetik, kornhåndtering og foderproduktion til forskellige former for fødevarerforarbejdningsteknologi.

Sunde fødevarer på den globale dagsorden

Middelklassen vokser i hele verden, og levestandarden hæves for rigtig mange mennesker. Det betyder blandt andet, at færre og færre går sultne i seng, mens rigelige mængder mad bliver tilgængelig for langt størstedelen af verdens befolkning. Men der er også en bagside af medaljen af den hævede levestandard. En række lande, herunder Danmark, står med udfordringer på sundhedsfronten, som ikke er set tidligere. Sundhed er derfor blevet en vigtig parameter både for den enkelte, men også for virksomheder og staten.

Stigende sundhedsudgifter

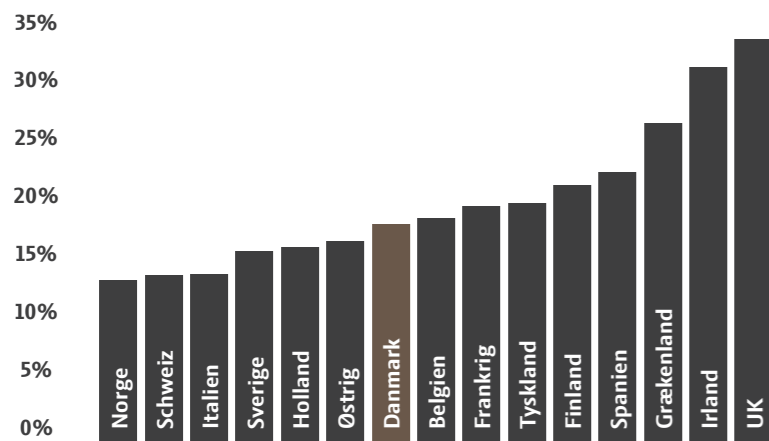
Sundhedsudgifterne er steget sammen med opmærksomheden på sundhed, både globalt men også i Danmark. Fra 1995 til 2013 er sundhedsudgifterne i Danmark steget med 50 pct. og de udgør i dag ca. 165 mia. kroner. Det er der flere årsager til. Vi lever længere, og vi kan kurere flere sygdomme. Men vi har samtidigt en mere usund livsstil. De seneste tal viser, at ca. 47 pct. af danskerne er overvægtige. Det er en stigning på 14 pct. siden år 2000. Problemet med overvægt er bredt funderet over hele verden. Tal fra EU-kommissionen viser, at 53 pct. af den voksne befolkning i EU er overvægtige, og tallet er stigende.

Overvægt giver en øget risiko for en række livsstilssygdomme. Risikoen for at udvikle Type-2 diabetes er 5-10 gange højere for svært overvægtige, sammenlignet med normalvægtige. Derfor er det en forudsigelig udvikling, at antallet af diabetikere i Danmark er steget 180 pct. fra 1996 til 2012. Mere end 300.000 danskere har nu diabetes.

Der er derfor et øget globalt fokus på at levere løsninger på sundhedsudfordringerne. Det gælder både for at reducere sundhedsudgifterne og øge livskvaliteten hos befolkningen. Efterspørgslen på løsninger kommer derfor både fra politikere og fra forbrugerne.

Andel af svært overvægtige i befolkningen, 2012

Anm: Udvalgte lande. Kilde: OECD Health Statistics 2014, Eurostat Statistics Database.

Det øgede fokus på sundhed genspejles i høj grad af fødevarerhvervet. Hos fødevarerhvervet mærker man tydeligt både politikernes og forbrugernes krav til sunde og sikre fødevarer med så lavt indhold af salt, sukker og fedt som muligt. To tredjedele af den mad, der produceres i Danmark, eksporteres. Ude i verden er danske fødevarer især kendt for den store fødevarer sikkerhed i produktionen, men kan fremover også blive eftertragtede på grund af deres egenskaber til at levere på sundhedsdagsordenen.

Global trend smitter af på danske virksomheder

Da sundhed er en global trend, kan man forudse, at sundhed bliver en vigtig parameter for de virksomheder, der fortsat vil eksportere store dele af deres produktion. Det har gjort udviklingen af nye fødevarer til et projekt, der handler om mere end kun nye produkter eller nye smage. I stedet handler det nu også for fødevarerproducenterne om at kunne bibeholde en god smag eller en bestemt struktur i fødevarerne, samtidig med at der spares på salt, fedt og sukker, tilføjes mere fuldkorn, eller i nogle tilfælde tilføjes vigtige vitaminer og mineraler.

Den udfordring har de danske fødevarer virksomheder og de danske landmænd ikke siddet overhørig. Allerede inden årtusindskiftet havde de danske

svineproducenter fjernet 30 pct. af fedtet fra grisen gennem intensivt avlsarbejde.

Hos Danish Crown arbejder man med produktudvikling og nye sundhedspartnerskaber både på det danske og på udenlandske markeder. I regnskabsåret 2013/14 afsluttede Danish Crown 147 projekter vedrørende ernæring, mens 90 nye projekter blev søsat i samme periode. For eksempel har Tulip Ltd lanceret en helt ny type bacon under Storbritanniens mest kendte baconmærke, Danepak. Den nye bacon indeholder 30 procent mindre salt end den klassiske Danepak bacon, mens smagen er den samme. Det samme har Tulip gjort med deres pulled pork, som er meget populært i Danmark. Her har de arbejdet med saltindholdet i produktet og med andre konserveringsmetoder, og i løbet af 2013-2014 lykkedes

det for Tulip at sænke saltindholdet fra 1,8 til 1,5 gram i 100 gram pulled pork. Det betyder, at der alt i alt er sparet 4,2 ton salt i de knap 1.400 ton pulled pork, der er produceret, siden ændringen blev gennemført.

Hos Arla har sundhed altid været prioriteret højt, da mælk er en råvare, der har et højt indhold af naturlige næringsstoffer, vitaminer og mineraler. I takt med den stigende sundhedstendens har Arla igennem de seneste år tilpasset en række produkter i forhold til fedt, sukker og salt både til det danske marked og til udlandet. Således har Arla i 2014 fjernet 500 ton sukker fra deres yoghurt, og saltindholdet i Danbo-oste er reduceret med 11 pct. Men hos Arla omfatter sundhedsdagsordenen også strategiske samarbejder i nye kanaler. Nyt er fokus

på underernæring og udvikling af produkter til småtspisende og ældre. I 2014 indledte Arla et samarbejde med Team Danmark om at få sunde alternativer på menuen i 3.000 sportshaller og fitnesscentre i Danmark. ArlaFonden har startet MADlejr, hvor 1.550 skoleelever i skoleåret 2015/16 tager på en uges lejrskole og lærer om mad, sund kost og gode vaner i køkkenet.

Ønske om at leve sundere

De to fødevarer virksomheder er ikke et særsyn. En lang række danske fødevarer virksomheder og fødevarerproducenter arbejder lige nu med at udvikle nye og sundere produkter, eller indgår i partnerskaber, der styrker deres sundhedsprofil.

Det er der god grund til. En undersøgelse, foretaget af Landbrug & Fødevarer i 2014,

Størstedelen af danskerne har et ønske om at leve sundere.

viser, at størstedelen af danskerne har et ønske om at leve sundere. Nærmere betegnet ønsker 72 pct. af befolkningen at leve sundere. Samtidig angiver omkring en femtedel af deltagerne i undersøgelsen, at fødevarerproducenterne kan påvirke dem til at leve et sundere liv.

Så at satse på sundhed er en vigtig strategisk prioritering, fra fødevarer virksomhedernes side, men også en fornuftig prioritering når det kommer til at dække efterspørgsel fra nuværende og fremtidige forbrugere.

5 DANSKERNES FORBRUG OG SUNDHED

Danskernes forbrug har ændret sig meget over de seneste årtier. På trods af danskernes stigende indkomst, bruger de en mindre andel af deres forbrug på fødevarer. Samtidig er danskernes sundhed forringet i forhold til tidligere tider. De danske fødevarer virksomheder spiller en aktiv rolle i forhold til at forbedre dette faktum.

10 pct. af danskernes indkomst bruges på fødevarer.

Forbrug i Danmark

Danskerne anvender en stadig mindre andel af deres indkomst på fødevarer. Næsten en fjerdedel af de penge, de bruger på fødevarer, bruges på kød

Madspildet i Danmark anslås til ca. **717.000 ton** årligt.

Fødevarernes andel af det samlede private forbrug er faldet over tid. For 40 år siden tegnede fødevarerne sig for næsten 18 pct. af det private forbrug, hvor andelen i 2014 tegnede sig for 10 pct. Denne udvikling skal dog sammenholdes med det faktum, at fødevarer er blevet relativt billigere sammenlignet med andre varer i løbet af de senere årtier. Her er der bl.a. tale om, at de mange produktivetsgevinster, der er opnået i fødevarerhvervet, er kommet forbrugeren til gode gennem lavere fødevarerpriser.

Ligeledes kan den faldende procentsats ses som funktion af en stigende disponibel indkomst, hvor en mindre del af indkomsten anvendes til fødevarer. Den stigende indkomst benyttes således på andre varer end fødevarer.

Danskerne bruger flest penge på kød

At danskerne i gennemsnit bruger 10 pct. af deres indkomst på fødevarer svarer til, at en gennemsnitlig dansk husstand i 2014 brugte 33.244 kr. på fødevarer.

Af disse bruges ca. 24 pct. på kød, mens den næststørste post på fødevarerbudgettet er grøntsager, kartofler, frugt og nødder med 21 pct. 6 pct. af budgettet bruges på fisk. Sammenlagt bruges 16 pct. af husstandenes fødevarerforbrug på mel, gryn, brød og kager, mens sukker og slik udgør 11 pct. af fødevarerbudgettet. Mælk, fløde, yoghurt samt ost udgør 14 pct. af de penge, der bruges på fødevarer. 3 pct. af fødevarerbudgettet bruges på smør og margarine, mens 2 pct. bruges på æg og 4 pct. bruges på salt, sovser og lignende.

Kødets betydning for indkøb og måltider

At kødet udgør den største post på husholdningens fødevarerforbrug, stemmer fint overens med kødets betydning for aftenmåltidet. Forbrugeren planlægger typisk hele aftenmåltidet ud fra kødet. Ud af forbruget af fersk kød i hjemmene udgør svinekødet den største del, mens okse- og fjerkrækød spises næst hyppigst. Størstedelen af oksekødet spises hakket, mens svinekødet i højere grad spises som forskellige udskæringer.

Fødevarerpriserne falder relativt

Prisudviklingen på fødevarer er i høj grad påvirket af internationale forhold. Fødevarerpriserne faldt fra ultimo 2013 til ultimo 2014 med 0,7 pct., hvilket er usædvanligt i forhold til tidligere, hvor fødevarerpriserne er steget med 2,5-5 pct. om året. Danmark har dog stadig nogle af de højeste fødevarerpriser i Europa, kun overgået af Norge og Schweiz.

Udviklingen i fødevarerpriserne er drevet af, at prisen på brød og kornprodukter det seneste år har været svagt faldende, mens kødpriserne steg en smule med 0,3 pct. fra ultimo 2013 til ultimo 2014. Prisen på fisk er steget med 4,8 pct. i samme periode.

Forbrugerpriserne (ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer) faldt fra januar 2014 til januar 2015 med 0,1 pct., mens der i de første 6 måneder af 2015 har været en stigning på 2 pct. Det er meget lave stigningstakter i forhold til tidligere tider.

Detailsalget af **økologiske varer er steget** mere end **200 pct.** på 10 år.

Dagligvarehandel

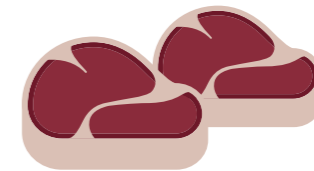
Indkøbet af dagligvarer – herunder fødevarer – har i en årrække været for nedadgående. Det er sket som følge af finanskrisen, der kulminerede i 2008, og som i høj grad smittede af på forbrugernes lyst til at købe dagligvarer. Det virker dog til, at indkøbet af dagligvarer har stabiliseret sig – om end på et lavere niveau end før finanskrisen.

Lavprissupermarkederne har været i konstant fremgang de seneste 10 år. Det skyldes både, at de har evnet at imødekomme forbrugernes prisforventninger og samtidig udviklet sortimentet i en mere forbrugervenlig retning. Lavprissupermarkederne har blandt andet indført bagerbrød og et større udvalg af kvalitetsfødevarer. Forbrugeren oplever dermed i stadig stigende grad, at de kan få dækket en større del af deres indkøbsbehov hos lavprissupermarkederne, som ellers før i tiden var meget smallere i sortimentet. Det er især indkøbsture, hvor forbrugeren køber stort ind og til mange dage, der har været medvirkende til, at lavprissupermarkederne nu dækker 40,7 pct. af omsætningen i dagligvarehandlen.

Økologisk forbrug

Danskerne har fået smag for økologiske produkter, og i løbet af de seneste fem år er detailomsætningen af økologiske fødevarer næsten fordoblet. I 2014 udgjorde den økologiske markedsandel 7,6 pct. af salget af fødevarer ifølge Danmarks Statistik. Det er den højeste markedsandel i verden.

Det økologiske forbrug i Danmark vokser. Det totale økologisalg var på omkring 8,1 mia. kr. i 2014, fordelt på 6,2 mia. kr. i detailhandlen, 1,3 mia. kr. via grossister/catering til offentlige køkkener, skoleordninger, private kantiner og restauranter, 0,3 mia. kr. via alternative salgskanaler som gårdbutikker og staldørsslag samt 0,3 mia. kr. via internetsalg, abonnementsalg og markedspladser, tankstationer og specialbutikker. Detailsalget steg med 6 pct. i 2014. Samlet er detailsalget af økologiske varer

vokset med mere end 200 pct. de seneste 10 år. Discountbutikkerne er med en økologisk andel på 42,8 pct. af det totale økologiske salg i Danmark den kanal, der afsætter flest økologiske varer. I gennemsnit købte hver dansker i 2014 økologiske varer for omkring 1.450 kr.

Drikkemælk har i længere tid ligget i front som et af de bedst sælgende økologiske produkter med en markedsandel på mere end 29 pct. af mælkeforbruget i Danmark. Havregryn er det bedst sælgende økologiske produkt, da ca. 36 pct. af den solgte mængde er økologisk. Økologisk kød har ikke slået fuldt igennem på samme vis som f.eks. mælk, men der ses en stigende efterspørgsel fra forbrugeren af både økologisk okse- og svinekød.

Madspild

Madspild har i de seneste år været et stort fokusområde både i Danmark og udlandet. Madspild er fødevarer, som kunne være spist af mennesker, men som går til spildevand. Det samlede madspild i Danmark anslås i 2012 at udgøre 716.942 ton.

Heraf kommer størstedelen – 260.942 ton – fra de danske husholdninger. Detailhandlen har det næststørste madspild i værdikæden med 163.000 ton årligt efterfulgt af fødevarerindustrien, der skønnes at generere et årligt madspild på 133.000 ton og primærproduktionen, der skønnes at generere et madspild på 100.000 ton. Madspildet i institutioner og storkøkkener anslås at have et madspild på 31.000 ton årligt, mens hoteller og restauranter tilsammen står for et madspild på 29.000 ton årligt.

En gennemsnitlig dansk husstand i 2014 brugte ca.

33.200 kr. på fødevarer. Af disse bruges ca. **24 pct.** på kød.

Figur 5.5 Fødevarerpriser i Europa.

Figur 5.6 Detailomsætningsindeks for fødevarer og andre dagligvarer.

Figur 5.7 Detailhandelsstruktur.

Figur 5.8 Detailomsætningen af økologiske fødevarer i Danmark.

Tabel 5.1 Økologisk markedsandel for udvalgte fødevarer.

Figur 5.9 Det årlige madspild i Danmark.

Figur 5.1 Udviklingen i fødevarerandel af samlet privatforbrug.

Figur 5.2 Varegruppernes andel af husstandens fødevarerforbrug.

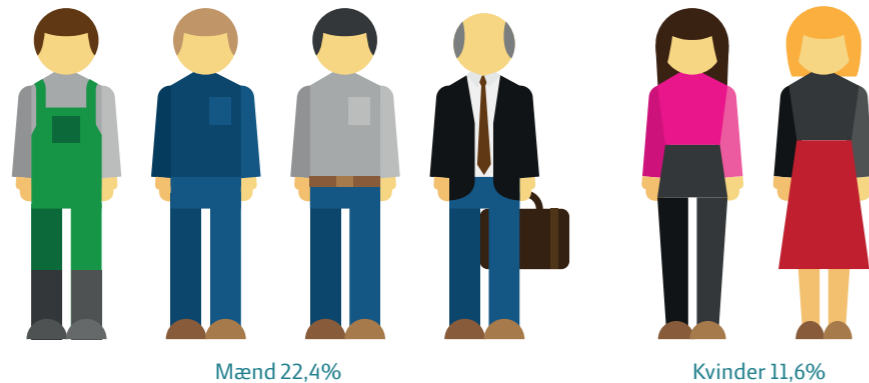
Figur 5.3 Kødtypernes markedsandele (inkl. fisk og fjerkræ).

Figur 5.4 Udviklingen i forbrugerpriserne for udvalgte fødevarergrupper.

48 pct. af de voksne danskere er **overvægtige eller svært overvægtige.**

Danskernes sundhed

Danskernes sundhed spiller en vigtig rolle for de danske fødevarer virksomheder. Mange af fødevarerklængens virksomheder arbejder målrettet på at forbedre sundheden blandt danskerne.

Danskernes sundhedsprofil

Danskerne er udfordret på sundheden. Middellevetiden er ikke på niveau med lande, som vi normalt sammenligner os med, og danskerne bliver i stigende grad ramt af livsstilssygdomme forårsaget af rygning, alkohol, fysisk inaktivitet og usund kost.

En undersøgelse fra DTU viser, at i 2013 var 48 pct. af de voksne danskere overvægtige eller svært overvægtige, mens 16 pct. af de danske børn var overvægtige eller svært overvægtige. For danske mænd er det mere almindeligt at være overvægtig end at være normalvægtig. For danske kvinder ser udviklingen ud til at gå i samme retning som for danske mænd.

Selvom rygning og alkohol er de helt store syndere i forhold til danskernes sundhed spiller den enkeltes kostvaner naturligvis ind på, hvordan danskerne har det. En undersøgelse

fra DTU viser, at i 2013 havde 22,4 pct. af alle mænd et usundt kostmønster, mens det tilsvarende tal for kvinder var 11,6 pct. Siden 2010 er der sket et fald i andelen af hvor mange af de 16-34 årige, der har et usundt kostmønster, mens andelen med usundt kostmønster blandt de øvrige aldersgrupper er steget. Den yngste aldersgruppe mellem 16-24 år, har dog forsat en af de største andele af personer med et usundt kostmønster.

Fødevarerklængens hjælper til

De danske virksomheder i fødevarerklængens tager et ansvar for at hjælpe danskerne hen mod en sundere livsstil med afsæt i sunde fødevarer og det åbne landskab. Fødevarerklængens henvender sig således både til danskernes mave og ben. Nøgleordet er tilgængelighed både til sund kost og til bevægelse. Fødevarerklængens virksomheder er ansvarlige for, at danskerne har mulighed for at vælge mellem et

De danske virksomheder arbejder målrettet med at reducere danskernes indtag af fedt, salt og sukker.

mangfoldigt udbud af fødevarer, som kan sammensættes til et sundt og smagfuldt måltid.

De danske virksomheder arbejder målrettet med at reducere danskernes indtag af fedt, salt og sukker gennem produktudvikling og innovation. Et eksempel herpå er Arla. De har i de seneste par år fjernet 500 ton sukker fra deres yoghurter og sænket saltindholdet i Danbo-ostene med 11 procent som led i at skærpe ernæringsprofilen på deres produkter. Virksomheden har derudover ændret fedtprocenten fra 0,5 pct. til 0,4 pct. i minimælken, hvilket årligt fjerner 200 ton fedt i den samlede solgte mængde minimælk.

Nøglehulsmærket guider forbrugerne

Overvejelserne omkring kostens effekt på sundheden har resulteret i, at de danske fødevarermyndigheder siden 2009 har arbejdet med det frivillige, fælles nordiske Nøglehulsmærke – et ernæringsmærke, der på en nem måde skal hjælpe forbrugerne i indkøbssituationen med at træffe sundere valg i overensstemmelse med de officielle næringsstofanbefalinger. For at et produkt kan bære Nøglehulsmærket, er der krav til indholdet af fedt, mættet fedt, sukker, kostfibre, fuldkorn og salt alt efter, hvilken fødevarergruppe produktet tilhører.

I 2012 var der ca. 2000 Nøglehulsmærkede produkter på det danske marked (Nielsen, 2012).

Danskernes kendskab til Nøglehulsmærket er højt. 96 pct. kender mærket, mens andelen, der anvender Nøglehulsmærket aktivt i deres indkøbsvalg er 51 pct. (YouGov, 2014).

Mærkningsordningen er frivillig for virksomhederne at bruge, så et produkt kan godt leve op til kriterierne for Nøglehullet uden at bære mærket, ligesom virksomhederne selv bestemmer, om de vil lave produkter, der lever op til mærkets krav. Antallet af fødevarer med mærket er stigende. Dermed er virksomhederne i fødevarerklængens med til at formidle viden om sundhed og ernæring gennem deres produkter, hvilket også efterspørges af forbrugerne (YouGov, 2014, Kantingæstens stemme, 2015).

Fremtidige generationer lærer nye vaner

Erhvervet arbejder for, at børn får læring om mad. I skolernes sommerferie har flere tusinde børn mulighed for at træde ind i et madunivers, hvor smag, sundhed, nysgerrighed, kendskab og motion stimuleres. Et samarbejde mellem Landbrug & Fødevarer, 4H og REMA 1000 sikrede, at der i 2015 var mere end 2.600 børn, der havde mulighed for at deltage på en Madskole. De seneste 10 år har mere end 16.000 børn været på Madskole.

Usundt kostmønster
I 2013 havde 22,4 pct. af alle mænd et usundt kostmønster, mens det tilsvarende tal for kvinder var 11,6 pct.

Figur 5.10 a+b
Forventet levetid for kvinder og mænd.

Figur 5.11 a+b
Danskere med usundt kostmønster.

Tabel 5.2
Antallet af madskoler i Danmark.

2.600 børn på en Madskole.

96 pct. af den danske befolkning kender Nøglehulsmærket.

6 TABELLER OG FIGURER

I dette kapitel finder du alle tabeller og figurer, der dokumenterer de bagvedliggende tal for de foregående kapitler.

Tabeloversigt

1 Fødevareklyngen i samfundet

Tabel 1.1	Fødevareklyngens beskæftigelse	62
Figur 1.1	Fødevareklyngens regionale beskæftigelse	63
Figur 1.2	Udvikling i produktion og miljøbelastning	64
Figur 1.3	Fødevareklyngens andel af den samlede vareeksport	64
Figur 1.4	Fødevareklyngens eksport	65
Figur 1.5a	Fødevareklyngens eksport opdelt på lande	65
Figur 1.5b	Fødevareklyngens eksport opdelt på varer	66
Tabel 1.2	Eksport af levende slagtedyr	66
Figur 1.6	Fødevareklyngens varehandelsoverskud	67
Figur 1.7	Udenrigshandel med økologiske varer	67
Figur 1.8	Andel af højværdivarer	68
Figur 1.9	Hjemtag under EU-Kommissionen fra temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi	69
Tabel 1.3	Studerende på erhvervsrettede jordbrugs- og fødevareuddannelser	69
Figur 1.10	Landbrugsuddannelseselever på jordbrugsskolerne	70
Tabel 1.4	Optag på akademiske jordbrugs- og fødevareuddannelser	70

2 Råvaregrundlaget

Figur 2.1	Udviklingen i antal bedrifter	71
Tabel 2.1	Bedriftssammensætning	71
Tabel 2.2	Arealets og bedrifternes fordeling på bedriftsstørrelser	72
Tabel 2.3	Husdyrbestand	72
Tabel 2.4	Ændringer i svinebesætningsstrukturen	73
Figur 2.2	Gennemsnitlig mælkeydelse pr. malkeko	73
Figur 2.3	Gennemsnitligt antal producerede grise pr. årssø	74
Tabel 2.5	Landbrugets foderforbrug	74
Tabel 2.6	Samlet forbrug af antibiotika til husdyr	75
Tabel 2.7	Udvikling i andelen af kontrollede besætninger med anmærkninger	75
Tabel 2.8	Det dyrkede areals benyttelse	76
Tabel 2.9	Høstudbytte i Danmark	77
Figur 2.4	Udviklingen i råproteinconcentrationen	78
Tabel 2.10	Antal virksomheder med væksthproduktion	78
Figur 2.5	Udvikling i pesticidbelastningsindikatoren	79
Tabel 2.11	Engrossalg af bekæmpelsesmidler	79
Figur 2.6	Pesticidfund i dansk og udenlandsk frugt	80
Figur 2.7	Pesticidfund i danske og udenlandske grøntsager	80
Tabel 2.12	Udvundet bioenergi fordelt på biomasse	81
Figur 2.8	Økologisk produktion i andel af den samlede produktion	81
Figur 2.9	Udviklingen i antal økologiske bedrifter og det økologiske areal	82

3 Økonomi og indtjening

Tabel 3.1	Landbrugets produktionsværdi og bruttofaktorindkomst	83
Figur 3.1	Gennemsnitligt driftsresultat for heltidsbedrifter	84
Tabel 3.2	Landbrugets restgæld	84
Tabel 3.3	Kontantværdien af landbrugets aktiver mv.	85
Figur 3.2	Prisindeks for ejendomssalg	85
Tabel 3.4	Landbrugets samlede investeringer	86
Figur 3.3	Indeks for landbrugets prisudvikling	86
Tabel 3.5	Produktion og indkomstdannelse i fødevareklyngen	87

4 Forarbejdnings- og agroindustrien

Tabel 4.1	Slagtninger på slagterierne	87
Tabel 4.2	Husdyrproduktionens størrelse	87
Figur 4.1	Svineslagtninger i EU	88
Tabel 4.3	Udvikling i antallet af svineslagterier i Danmark	88
Tabel 4.4	Kreaturslagteriernes andel af slagtningerne	89
Figur 4.2	Kvægslagtninger i EU	89
Tabel 4.5	Udvikling i antallet af mejerivirksomheder	90
Tabel 4.6	Indvejning af mælk opdelt på andels- og privatvirksomheder	90
Figur 4.7	Mælkeanvendelse	91
Tabel 4.8	Indvejning samt salg til detail og foodservice af æg	91

5 Danskernes forbrug og sundhed

Figur 5.1	Udviklingen i fødevarers andel af samlet privatforbrug	92
Figur 5.2	Varegruppernes andel af husstandens fødevarerforbrug	92
Figur 5.3	Kødtypernes markedsandele (inkl. fisk og fjerkræ)	93
Figur 5.4	Udviklingen i forbrugerpriserne for udvalgte fødevarer	93
Figur 5.5	Fødevarepriser i Europa	94
Figur 5.6	Detailomsætningsindeks for fødevarer og andre dagligvarer	95
Figur 5.7	Detailhandelsstruktur	95
Figur 5.8	Detailomsætningen af økologiske fødevarer i Danmark	96
Tabel 5.1	Økologisk markedsandel for udvalgte fødevarer	96
Figur 5.9	Det årlige madspild i Danmark	97
Figur 5.10a	Forventet levetid for kvinder	98
Figur 5.10b	Forventet levetid for mænd	99
Figur 5.11a	Mænd med usundt kostmønster	100
Figur 5.11b	Kvinder med usundt kostmønster	100
Tabel 5.2	Antallet af madskoler i Danmark	101

Tabel 6.1	Nøgletal for udviklingen i dansk landbrug	102
-----------	---	-----

Fødevareerhvervet skabte beskæftigelse til ca. **172.000** personer i 2014.

Tablet 1.1
Fødevareklyngens beskæftigelse, personer.

Den danske fødevareklynge beskæftigede ca. 172.000 personer i 2014. Heraf var de ca. 118.000 (afrundet) beskæftiget direkte i primærproduktionen eller i forarbejdningsvirksomhederne, mens de resterende var beskæftiget i afledte erhverv.

Fødevareklyngens beskæftigelse, personer								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Landbrug og gartneri	67.000	68.000	66.000	64.000	62.000	63.000	64.000	64.000
Fiskeri	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Primærproduktion	70.000	71.000	69.000	67.000	64.000	66.000	67.000	67.000
Slagterier	16.000	16.000	15.000	15.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Fiskeindustri	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Mejerier	8.000	8.000	8.000	8.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Bagerier, brødfabrikker mm	17.000	17.000	16.000	15.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Anden fødevareindustri	13.000	13.000	12.000	11.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Drikkevareindustri	5.000	5.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Forarbejdning m.v.	62.000	61.000	58.000	54.000	52.000	51.000	51.000	51.000
Forsynings- og servicevirksomheder	55.000	56.000	58.000	51.000	53.000	53.000	53.000	54.000
Fødevareklyngen i alt	187.000	189.000	185.000	173.000	170.000	170.000	171.000	172.000

Anm.: Nationalregnskabs afgrænsning af beskæftigede er ikke sammenlignelig med den registerbaserede beskæftigelsesstatistik.
Anm.: Danmarks Statistik har per september 2014, afsluttet en gennemgribende revision af nationalregnskabet. Revisionen har indvirkning på dels metoden og dels datagrundlaget tilbage i tid. Effekten er væsentligt færre beskæftigede i fødevareklyngen.
Kilde: Danmarks Statistik, IFRO og egne beregninger.

Fødevareklyngen **beskæftiger omkring 12 pct.** af det **samlede antal beskæftigede** i yder- og landkommuner.

Figur 1.1
Fødevareklyngens regionale beskæftigelse i andel af alle beskæftigede, 2013.

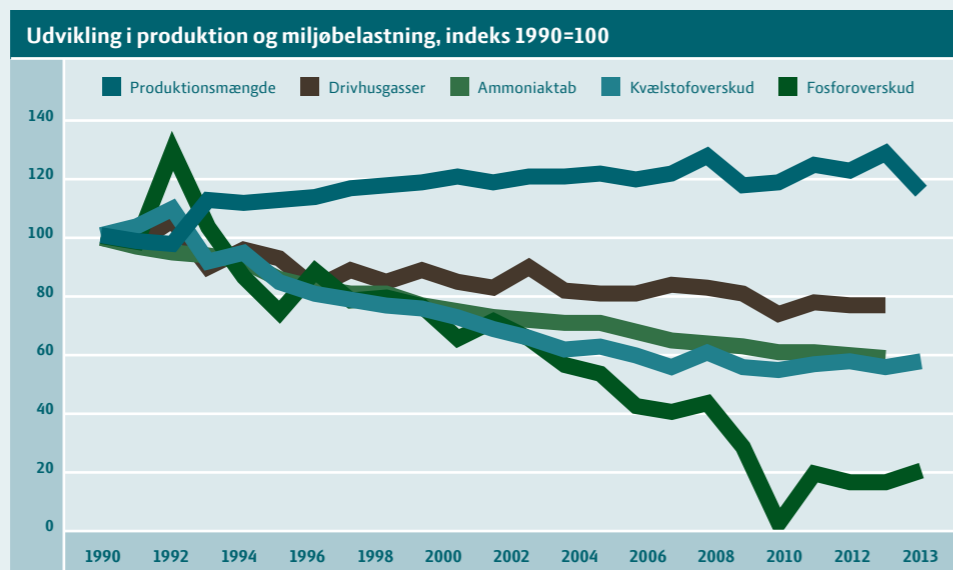
Fødevareklyngen beskæftiger ca. 15,6 pct. i det samlede antal beskæftigede i yderkommunerne og ca. 10,5 pct. i landkommuner.

Anm.: Tallene er baseret på opgørelsen fra 2013 og før nationalregnskabet er blevet lagt om.
Kilde: Landbrug & Fødevarer på baggrund af Danmarks Statistik.

Mere med mindre. Den danske landbrugsproduktion er vokset samtidig med, at miljøbelastningen er faldet.

Figur 1.2
Udvikling i produktion og miljøbelastning, indeks 1990=100.

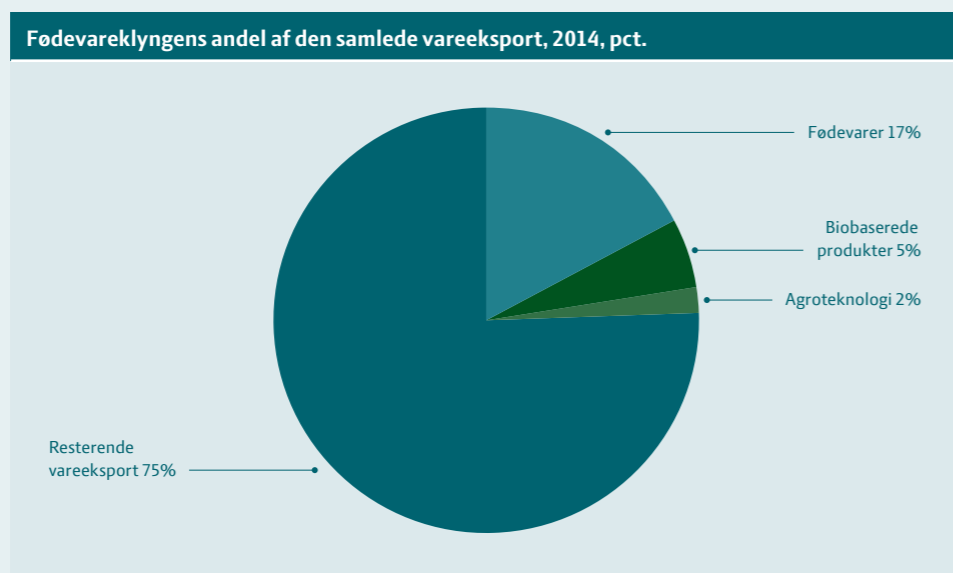
Produktionsmængden målt i faste priser er steget med 15 pct. siden 1990. Kvælstofoverskuddet er faldet med 43 pct., ammoniaktabet med 43 pct. og udledningen af drivhusgasser med 23 pct.

Anm.: N-diffus og P-diffus viser den landbaserede tilførsel fra diffuse kilder (primært landbruget) af henholdsvis kvælstof og fosfor til fjorde og kystnære havområder. Trendanalyser af udviklingen viser en kvælstofreduktion på 43 pct. og ingen statistisk sikker udvikling over tid for fosfor.
Kilde: Aarhus Universitet DCE, Videnskabelige rapporter nr. 56 og 74 (2013) og nr. 121 og 145 (2015); cdr.eionet.europa og Danmarks Statistiks Nationalregnskab.

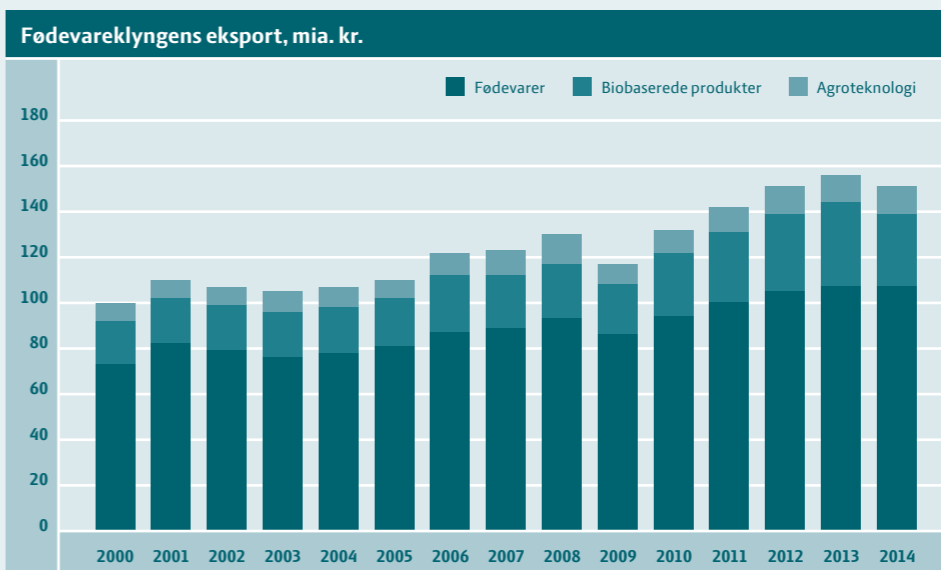
Figur 1.3
Fødevarerklængens andel af den samlede vareeksport, 2014.

Fødevarerklængens eksport udgjorde i 2014 ca. 152 mia. kr. Det svarede til 25 pct. af den samlede vareeksport fra Danmark.

Anm.: Grundet afrunding summer figuren ikke til 100 pct.
Anm.: Biobaserede produkter dækker over f.eks. pelsskind, foder, planter, frø og avlsdyr. Agroteknologi dækker over f.eks. maskiner til jordbrug og næringsmiddelindustrien, gødning og emballage til fødevarer.
Kilde: Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M.

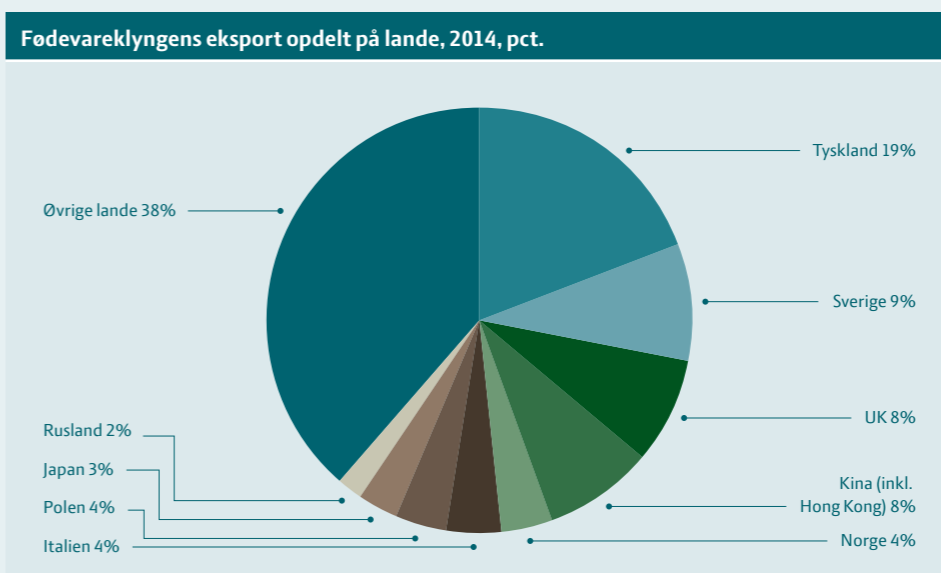
Fødevarerklængens eksporterede for ca. 152 mia. kr. i 2014.

Anm.: Biobaserede produkter dækker over f.eks. pelsskind, foder, planter, frø og avlsdyr. Agroteknologi dækker over f.eks. maskiner til jordbrug og næringsmiddelindustrien, gødning og emballage til fødevarer.
Kilde: Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M.

Figur 1.4
Fødevarerklængens eksport, mia. kr.

Fødevarerklængens eksporterede for ca. 151 mia. kr. i 2014. Heraf var 107 mia. kr. fødevarer, 32 mia. kr. var biobaserede produkter og 12 mia. kr. var agroteknologi.

Anm.: Grundet afrunding summer figuren ikke til 100 pct.
Kilde: Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M.

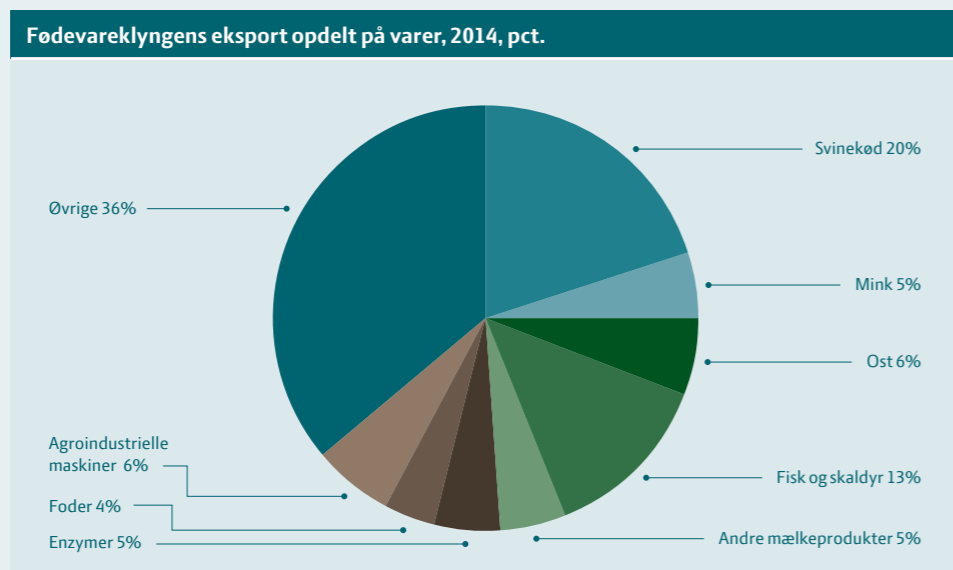
Figur 1.5a
Fødevarerklængens eksport opdelt på lande, 2014, pct.

Fødevarerklængens største eksportmarked var i 2014 Tyskland, som aftog varer for 28,5 mia. kr. Det næststørste marked er Sverige, som aftager 9 pct. af fødevarerklængens eksport, svarende til 14,3 mia. kr. Det største marked uden for Europa var Kina inkl. Hong Kong, som aftog varer for 12,5 mia. kr.

Eksporten af svinekød udgør ca. 20 pct. af fødevarerklængens eksport.

Figur 1.5b
Fødevarerklængens eksport opdelt på varer, 2014, pct.

Fødevarerklængens største eksportvare er svinekød, som udgør en værdi af 30,5 mia. kr. Næststørst er fisk og skaldyr og mejeriprodukter, som eksporteres for en værdi af hhv. 20,4 mia. kr. og 16,9 mia. kr.

Kilde: Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M.

Tabel 1.2
Eksport af levende slagte dyr, 1.000 stk.

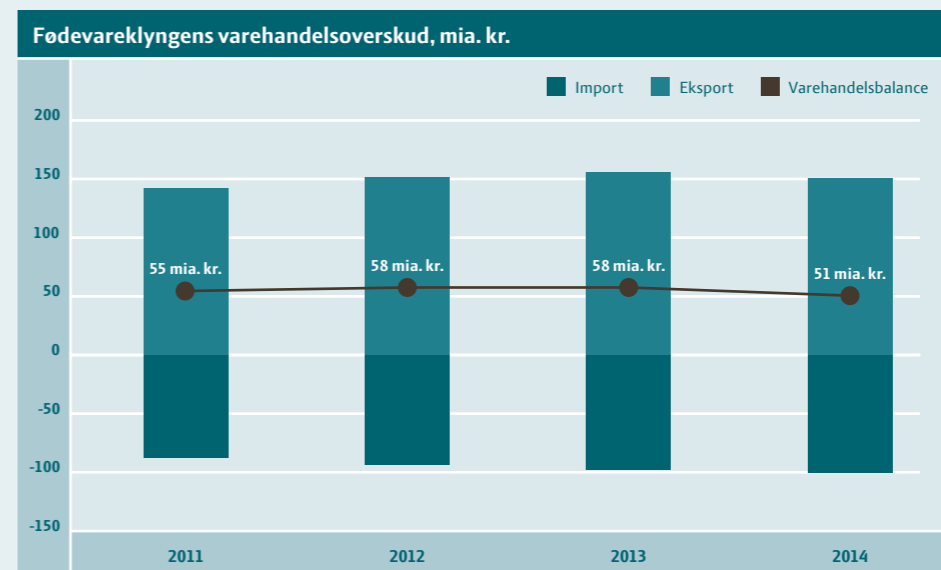
Eksporten af levende dyr er stigende. Det er især eksporten af smågrise, der er vokset. Denne eksport er vokset med 870 pct. siden 2000. I alt blev der i 2014 eksporteret ca. 11,3 mio. smågrise. De eksporteres hovedsagligt til Tyskland.

	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Voksente kvæg	3	1	5	5	9	21
Kalve	66	17	27	38	46	44
Slagtesvin og søer	276	807	536	323	303	362
Smågrise	1.167	7.633	8.250	9.750	10.024	11.320
Kyllinger	12.578	12.718	12.514	13.888	12.270	14.899

Anm.: Opgørelsen af smågriseeksporten stammer fra den detaljerede udenrigshandelsstatistik og stemmer ikke nøjagtig overens med opgørelsen i ANIS.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel ANI4, ANI6 samt Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M.

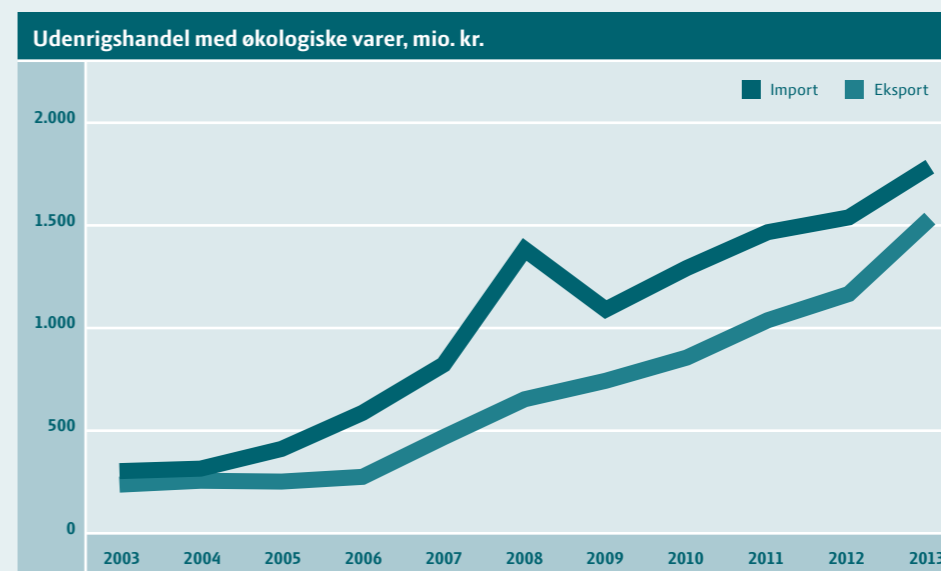
Den økologiske eksport er steget med næsten 550 pct. på 10 år.

Kilde: Landbrug & Fødevarers udenrigshandelsstatistik baseret på Danmarks Statistik, tabel KN8M og KN8Y.

Figur 1.6
Fødevarerklængens varehandelsoverskud, mia. kr.

Fødevarerklængens største eksportvare er svinekød, som udgør en værdi af 30,5 mia. kr. Næststørst er fisk og skaldyr og mejeriprodukter, som eksporteres for en værdi af hhv. 20,4 mia. kr. og 16,9 mia. kr.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel OEK05.

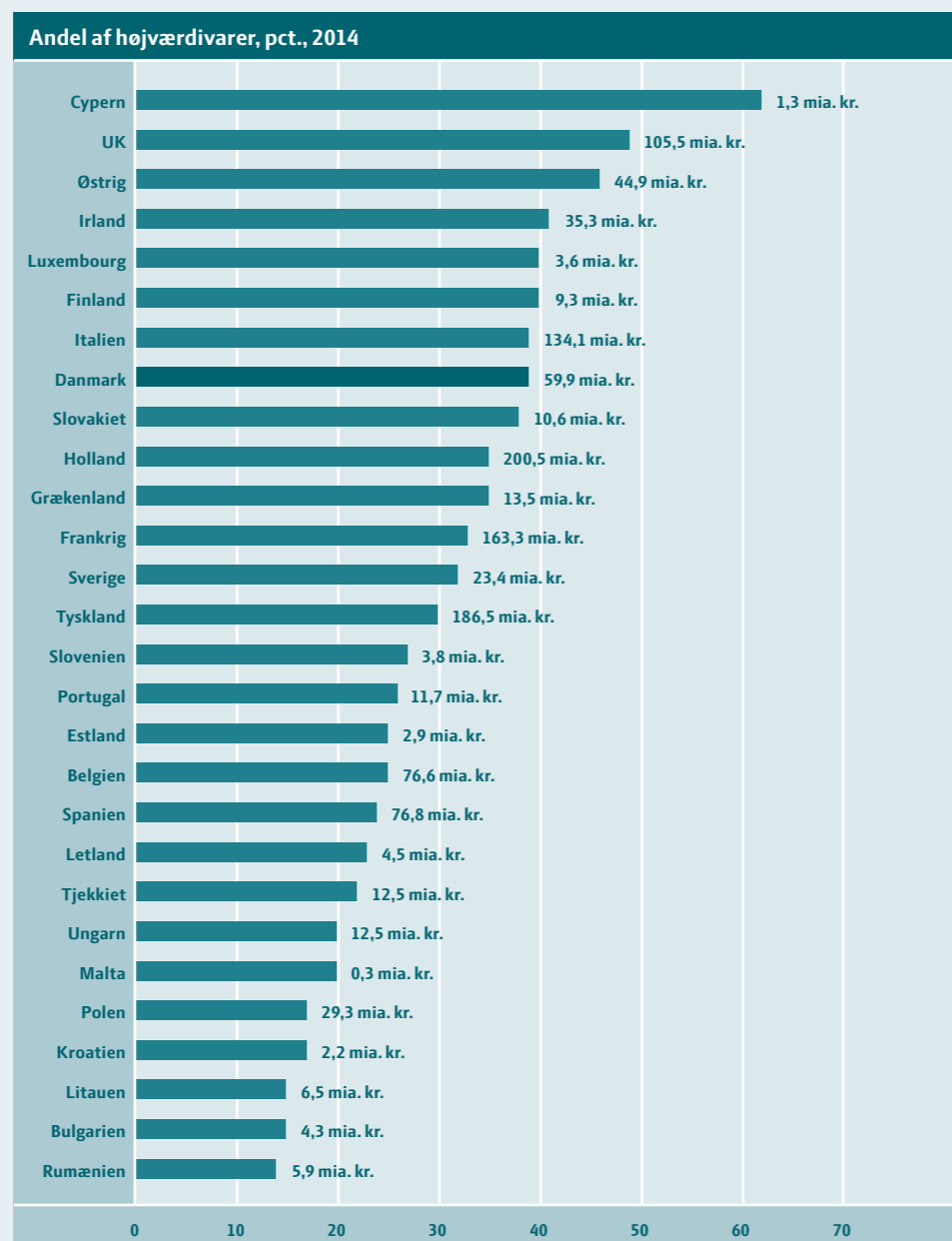
Figur 1.7
Udenrigshandel med økologiske varer, mio. kr.

Den økologiske eksport er voksende og udgjorde i 2013 godt 1,5 mia. kr., mens importen udgjorde knap 1,8 mia. kr. Den økologiske eksport er steget med næsten 550 pct. på 10 år.

39 pct. af fødevareklyngens vareeksport sælges som højværdivarer.

Figur 1.8
Andel af højværdivarer, pct., 2014.

Den danske fødevareklynge eksporterede i 2014 næsten 40 pct. af sine varer som højværdivarer. Samlet eksporterede fødevareklyngen højværdivarer for næsten 60 mia. kr. i 2014.

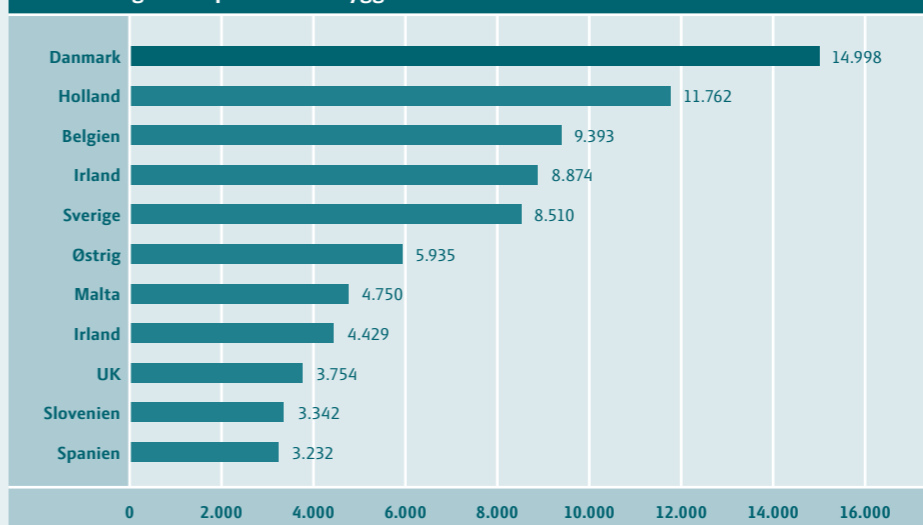

Anm.: Tallene er baseret på KN08 for samtlige EU28-lande. En gennemsnitspris for hvert af disse 8-cifrede varenumre (ca. 2.000 i relation til fødevarer) er beregnet. For hvert enkelt EU28-land er beregnet, om deres eksport af den pågældende vare ligger mindst 20 procent over EU28-gennemsnittet for dette varenummer. Disse højværdivarer er summeret og sat i relation til det enkelte lands samlede fødevareklyngeeksport.

Kilde: Landbrug & Fødevarer på baggrund af Eurostat.

Ca. 20.000 personer er i gang med en uddannelse inden for fødevareklyngens områder.

Hjemtag af midler under EU-Kommissionen fra temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi i euro pr. 1.000 indbyggere

Kilde: EU-kommissionens eCORDA-projektdatabase pr. 01.11.2014. Data er udtrukket af EuroCenter. Befolkningsdata stammer fra Eurostat.

Figur 1.9

Hjemtag af midler under EU-Kommissionen fra temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi i euro pr. 1.000 indbyggere.

Danmark var bedst til at hjemtage EU-forskningsmidler til fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi målt i euro pr. indbygger. I 2014 hjemtog Danmark midler for knap 85 mio. euro under dette program.

Studerende på erhvervsrettede jordbrugs- og fødevareruddannelser

	Tilmeldte			Fuldførte			Fuldførelsesprocent 2014
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	
Dyr, planter og natur							
Grundforløb	3.684	3.557	3.556	2.349	2.549	2.541	65%
Hovedforløb	1.989	2.056	1.981	1.444	1.544	1.662	78%
Mad til mennesker							
Grundforløb	6.748	6.855	6.656	4.535	4.628	4.807	61%
Hovedforløb	2.686	2.749	3.002	1.839	1.716	1.588	67%

Kilde: Undervisningsministeriet. Uddannelsesstatistik. Databanken. Modelberegning.

Tabell 1.3

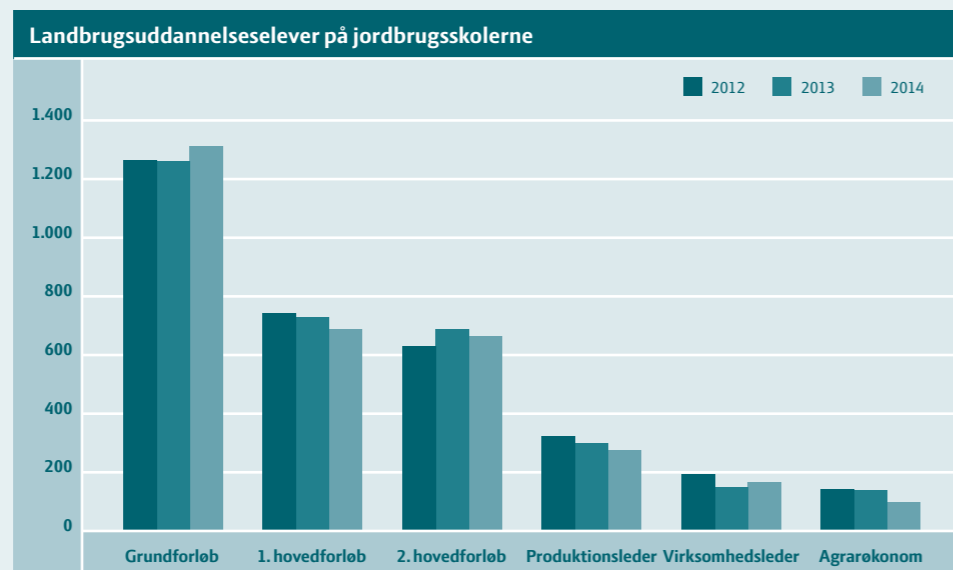
Studerende på erhvervsrettede jordbrugs- og fødevareruddannelser.

Antallet af tilmeldte og fuldførte studerende til de danske jordbrugs- og fødevareruddannelser har været nogenlunde konstant de seneste år.

Der findes ca. **50** forskellige uddannelser indenfor fødevareklyngens område.

Figur 1.10
Landbrugsuddannelseselever på jordbrugsskolerne.

Antallet af elever på jordbrugsskolerne har været nogenlunde konstant de seneste år.

Kilde: Landbrug og Fødevarer.

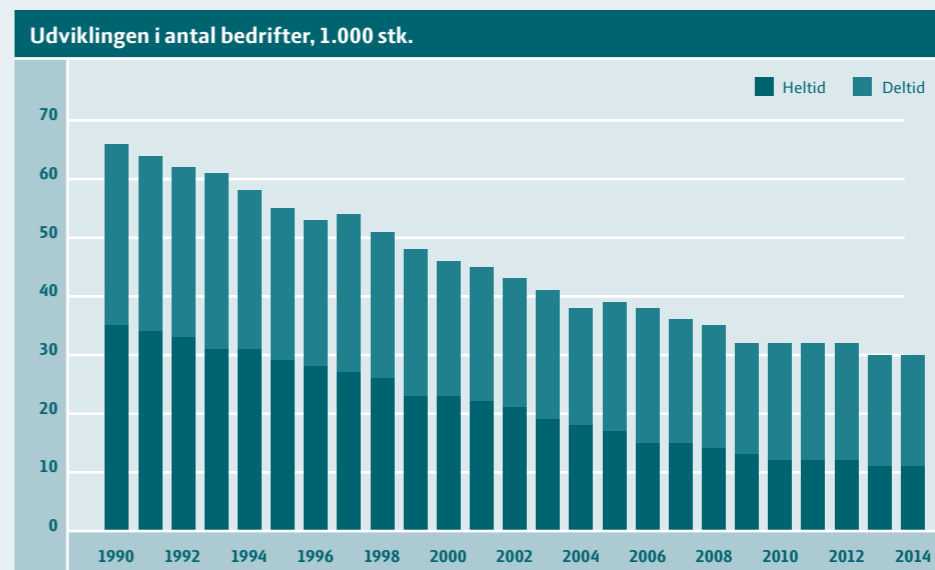
Tabel 1.4
Optag på akademiske jordbrugs- og fødevareruddannelser.

Det samlede optag på de akademiske jordbrugs- og fødevareruddannelser er steget med 25 pct. fra 2010-2015. Der ses en stigning i antal optagne på blandt andet jordbrugsøkonomi, naturressourcer og nanoscience. Der er desuden kommet en helt ny uddannelse indenfor agrobiologi.

Universitet/Uddannelsesretning	2010	2014	2015
Københavns Universitet, i alt	645	760	768
Fødevarer og ernæring	79	114	107
Husdyrvidenskab	64	70	74
Jordbrugsøkonomi	18	50	53
Naturressourcer (planter, miljø, naturforvaltning)	64	74	85
Biokemi	125	125	127
Biologi – bioteknologi	65	80	71
Nanoscience	46	65	68
Veterinærmedicin	184	182	183
Aarhus Universitet, i alt	70	131	135
Agrobiologi		35	44
Molekylærbiolog	70	96	91
DTU, i alt	103	125	123
Civilingeniør (Vand, bioressourcer og miljømanagement)*	40	59	60
Civilingeniør (Bioteknologi)	63	66	63
I alt	818	1.016	1.026

Anm.: * Fra 2014 Vand, bioressourcer og miljømanagement.
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet, KOT hovedtal 2010-15.

I 2014 var der ca. **30.000** bedrifter i Danmark.

Anm.: Databrud i 2008 skyldes ny opgørelsesmetode fra Danmarks Statistik.

Anm.: I opgørelsen for hel- og deltidslandbrug tælles de helt små bedrifter ikke med, hvilket er årsagen til at figuren viser færre bedrifter end tabellen.

Kilde: IFRO og Regnskabsstatistik fra Danmarks Statistik, tabel JORD2 & JORD3.

Figur 2.1
Udviklingen i antal bedrifter, 1.000 stk.

Antallet af både heltids- og deltidsbedrifter er faldet støt de seneste mange år. Samlet var der ca. 30.000 bedrifter i Danmark i 2014, fordelt med ca. 11.000 heltidsbedrifter og 19.000 deltidsbedrifter.

	2011	2012	2013	2014
Husdyrbedrifter				
Bedrifter med kvæg	13.387	12.651	12.477	12.488
Bedrifter med svin	4.642	4.181	3.861	3.626
Bedrifter med får	2.380	2.045	2.506	2.004
Bedrifter med fjerkræ	2.668	3.353	3.629	2.947
Bedrifter med pelsdyr	1.390	1.483	1.500	1.474
Plantebedrifter				
Bedrifter med korn	29.062	27.662	26.802	26.253
Bedrifter med hvede	18.383	16.882	14.613	16.207
Bedrifter med byg	24.391	23.524	23.357	22.213
Bedrifter med varigt græs	24.000	24.910	23.858	23.439
Bedrifter med græs og grøntfoder i omdriften	24.800	22.755	23.079	22.228
Bedrifter med rug	3.328	3.168	4.685	5.277
Bedrifter med havre	4.523	4.465	4.575	3.310
Bedrifter med raps	7.141	6.191	7.696	7.017
Bedrifter med sukkerroer	1.445	1.406	1.325	1.265
Bedrifter med kartofler	825	952	819	919

Anm.: Flere bedrifter er kombinationsbedrifter, hvorfor totalen vil overstige antallet af bedrifter i figur 2.1.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel AFG3, PELS11 og HDYR07 og Danske Sukkerroedyrkere.

Tabel 2.1
Bedriftssammensætning, antal bedrifter

Tabellen viser antallet af bedrifter med de forskellige typer animalsk produktion og antallet af bedrifter med forskellige typer vegetabilsk produktion.

En **bedrift** i Danmark var i gennemsnit **69,9 ha.** i 2014.

Tabel 2.2
Arealets og bedrifternes fordeling på bedriftsstørrelser.

Antallet af bedrifter er faldende, mens der kommer stadig flere store bedrifter. Den gennemsnitlige bedriftsstørrelse er vokset til ca. 70 ha.

	Landbrugsareal, 1.000 ha.				Landbrugs- og gartneribedrifter, stk.			
	2000	2010	2013	2014	2000	2010	2013	2014
Uden dyrket areal					800	1.980	1.668	1.531
Under 5 ha	4	4	3	1	946	1.099	764	483
5-10 ha	60	58	56	56	8457	8.031	7.803	7.835
10-20 ha	164	112	99	100	11.188	7.785	6.928	6.942
20-30 ha	161	106	98	93	6.531	4.304	3.973	3.799
30-50 ha	353	191	170	166	9.017	4.896	4.392	4.264
50-100 ha	763	426	389	375	10.891	5.925	5.400	5.216
100-200 ha	715	702	657	657	5.351	4.981	4.616	4.567
Over 200 ha	421	1.048	1.157	1.204	1.360	3.098	3.285	3.315
I alt	2.647	2.646	2.628	2.652	54.541	42.099	38.829	37.952
Gns. Bedriftsstørrelse, ha.					48,5	62,9	67,7	69,9

Anm.: Fra 2010 medregnes flere små bedrifter.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel BDF11.

Tabel 2.3
Husdyrbestand i maj/juni, 1.000 stk.

Bestanden af kvæg har været nogenlunde konstant de seneste år. Der har været et fald i antallet af svin over en årrække, men i 2014 er antallet steget lidt igen. Antallet af mink har været voksende de seneste 5 år.

	2010	2011	2012	2013	2014
Kvæg i alt	1.571	1.568	1.607	1.615	1.564
heraf malkekøer	568	565	587	582	563
ammekøer	101	99	97	97	103
Svin i alt	13.173	12.932	12.331	12.076	12.332
heraf søer	1.117	1.063	1.011	977	1.032
Får	160	144	154	151	153
Høner over ½ år	3.900	3.815	3.958	4.646	4.743
Kyllinger	14.184	14.392	14.216	14.335	13.160
heraf til slagtning	12.836	12.528	12.576	13.215	12.318
Kalkuner	201	212	435	250	256
Ænder	224	230	103	101	109
Gæs	7	7	4	8	7
Mink, avlsdyr	2.698	2.754	2.948	3.123	3.308

Kilde: Danmarks Statistik, tabel HDYR1 & PELS33.

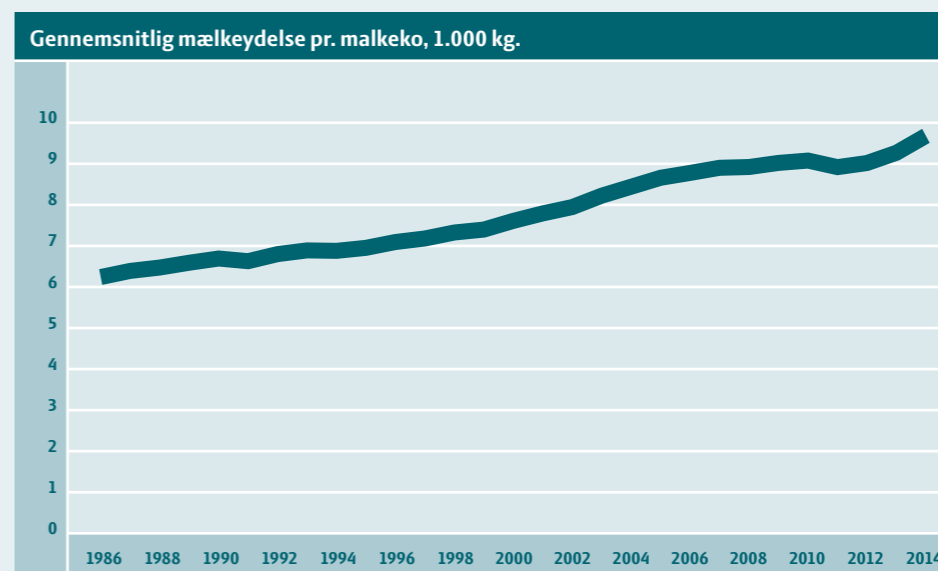
Den **gennemsnitlige mælkeydelse** pr. malkeko er på **20 år steget med 41 pct.**

	Pct. af samtlige svinebesætninger			Pct. af samlet svinebestand		
	2000	2010	2014	2000	2010	2014
Antal svin i besætningerne:						
1-49	18,0	10,8	10,2	0,4	0,1	0,0
50-99	8,2	2,5	1,6	0,6	0,1	0,0
100-499	24,8	10,8	6,2	7,4	1,2	0,5
500-999	18,0	11,1	9,5	14,4	3,2	2,2
1.000-1.999	18,0	19,4	18,3	28,3	10,9	8,0
2.000-4.999	11,5	29,3	30,8	37,2	36,5	29,6
5000 og derover	1,5	16,0	23,5	11,8	48,1	59,6
I alt, pct.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I alt besætninger	13.231	5.068	3.626			
Svin i alt (1000 stk.)	11.922	13.173	12.332			
Svin pr. bedrift	901	2.599	3.401			

Kilde: Danmarks Statistik, tabel HDYR07.

Tabel 2.4
Ændringer i svinebesætningsstrukturen.

Der har været en stigning i antallet af store besætninger med svin. Antallet af besætninger med svin er generelt faldende. I 2014 var der i gennemsnit 3.401 svin pr. bedrift.

Kilde: SEGES, produktionsøkonomi, kvæg 2015.

Figur 2.2
Gennemsnitlig mælkeydelse pr. malkeko, 1.000 kg.

Produktiviteten i mælkeproduktionen har været voksende længe. En gennemsnitlig malkeko producerede i 2014 9.681 kg. mælk.

En årssso producerer i gennemsnit **30,6** smågrise.

Figur 2.3
Gennemsnitligt antal producerede grise pr. årssso.

Produktiviteten i svineproduktionen har været voksende. En årssso producerede i 2014 i gennemsnit 30,6 smågrise.

Kilde: SEGES-VFL

Tabel 2.5
Landbrugets foderforbrug, mio. foderenheder.

Landbrugets foderforbrug steg en lille smule fra 2012/2013 til 2013/2014. Foderforbruget har dog ligget nogenlunde konstant de senere år.

Landbrugets foderforbrug, mio. foderenheder

	1999/2000	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14*
Korn og bælgæd	6.783	6.838	6.921	6.446	6.605	7.013
Andre vegetabiliske foderstoffer	528	235	261	268	325	289
Mælk og mælkeprodukter	147	94	111	42	40	43
Proteinfodermidler	3.129	2.777	2.953	2.689	2.763	2.892
Rodfrugter, inkl. top	771	338	320	378	373	370
Græsmarksafgrøder inkl. majs	3.454	4.874	4.532	5.192	4.889	4.620
Halm	378	231	203	209	203	-
Foderfedt	..	148	87	123	127	137
Foderforbrug i alt	15.191	15.534	15.389	15.347	15.324	15.364
heraf udenlandsk	..	3.075	3.306	3.210	3.673	3.675
udenlandsk i pct. af total	26%	20%	21%	21%	24%	24%

Anm.: *Foreløbige tal.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel FODER1.

Antallet af kontrollerede besætninger med anmærkninger fra dyrevelfærdskontrollen er faldende.

Samlet forbrug af antibiotika til husdyr, kg.

Præparatgruppe	2010	2011	2012	2013	2014
Amfenikoler	744	922	844	956	1.096
Aminoglycosider	6.209	5.665	6.069	5.735	5.429
Cephalosporiner	567	438	398	359	325
Fluorokinoloner	19	24	27	28	19
Kinoloner	838	345	536	944	1.682
Lincomycin	2.891	2.541	2.587	2.462	2.284
Makrolider	13.979	10.981	12.386	12.277	12.173
Penicilliner (sim.)	27.149	24.782	24.254	24.776	25.643
Penicilliner (udv.)	13.038	11.446	11.536	11.656	11.478
Sulfa-TMP	14.691	13.193	14.128	14.979	15.149
Tetracykliner	35.597	29.445	31.469	32.743	30.007
Tiamuliner	10.703	7.551	7.526	9.002	8.175
Andre antibiotika	491	438	476	465	723
I alt	126.918	107.771	112.235	116.383	114.183

Kilde: Fødevarestyrelsen, VetStat.

Tabel 2.6
Samlet forbrug af antibiotika til husdyr, kg.

Der har været et lille fald i mængden af antibiotika til husdyr.

Udvikling i andelen af kontrollerede besætninger med anmærkninger fra dyrevelfærdskontrollen, pct.

	2010	2011	2012	2013	2014
Kvæg	21	24	13	15	12
Svin	49	51	43	41	27
Pelsdyr	50	29	18	19	20
Slagtekyllinger	22	30	31	24	23

Kilde: Landbrug & Fødevarer på baggrund af Fødevareministeriets årlige dyrevelfærdsrapporter.

Tabel 2.7
Udvikling i andelen af kontrollerede besætninger med anmærkninger fra dyrevelfærdskontrollen, pct.

Siden 2010 er sket et markant fald i andelen af kontrollerede besætninger med anmærkninger fra dyrevelfærdskontrollen.

61 pct. af Danmarks areal bliver dyrket.

Tabel 2.8

Det dyrkede areals benyttelse, 1.000 ha.

Det dyrkede areal har ligget nogenlunde fast de seneste 5 år. Ca. 55 pct. af arealerne bruges til at dyrke korn, mens de resterende arealer bruges til blandt andet græs og grøntfoder, industrifrø, rodfrugter mm.

Det dyrkede areals benyttelse, 1.000 ha.					
	2000	2012	2013	2014	2015
Dyrket areal i alt i pct. af Danmarks areal	2.647 62	2.642 61	2.627 61	2.652 62	2.634 61
Vinterhvede	611	589	542	652	617
Vårhvede	8	31	29	17	15
Rug	50	58	88	104	122
Vinterbyg	145	104	111	145	119
Vårbyg	587	623	579	491	512
Havre	44	51	53	35	38
Triticale og andet korn til modenhed	55	39	33	32	30
Korn i alt	1.500	1.495	1.435	1.475	1.453
Bælgsæd til modenhed	36	6	8	9	12
Kartoffer	39	42	40	43	43
Sukkerroer til fabrik	59	41	38	36	25
Foderroer	18	5	6	7	5
Rodfrugter i alt	115	87	84	85	73
Frilandsgrøntsager og -blomster	11	10	10	12	11
Frugt og bær i alt	8	8	8	8	6
Planteskole	3	1	1	1	1
Gartneriprodukter i alt	22	19	19	20	19
Raps i alt	99	127	175	166	193
Anden industrifrø + hør	5	1	1	1	1
Industrifrø i alt	104	127	176	167	194
Frø til udsæd	79	76	80	78	71
Korn og bælgsæd til ensilering	119	54	59	61	57
Majs til opfodring	61	184	183	183	183
Græs, lucerne, mv. i omdriften	252	332	324	316	261
Græs og grøntfoder i omdriften i alt	433	569	566	561	501
Juletræer	-	21	19	23	19
Øvrige afgrøder og udyrket mark	1	37	37	37	25
Græsarealer uden for omdriften	166	200	195	193	261
Braklægning med græs	191	5	9	5	7
Andet i alt	359	263	261	258	311

Kilde: Danmarks Statistik, tabel AFG07 og Danske Sukkerroedyrkere.

I 2014 blev der produceret 177,6 mio. afgrødeenheder.

Høstudbytte i Danmark, 1.000 ton.

	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Udbytte, 1.000 ton						
Vinterhvede	4.651	4.996	4.746	4.371	3.997	5.083
Vårhvede	43	64	86	154	148	71
Rug	263	255	294	384	527	678
Triticale	244	177	138	115	74	96
Vinterbyg	816	784	724	649	677	790
Vårbyg	3.164	2.198	2.526	3.410	3.273	2.758
Havre og blandsæd	233	274	225	303	313	217
Majs til modenhed	-	..	55	75	76	73
Korn i alt	9.413	8.748	8.794	9.460	9.085	9.764
Bælgsæd i alt	138	34	27	27	25	33
Bjærget halm i alt	3.699	3.307	3.275	3.670	3.165	3.011
Vinterraps	263	577	504	481	684	707
Vårraps	32	3	4	3	4	2
Raps i alt	294	580	508	485	688	709
Kartofler	1.645	1.399	1.620	1.664	1.646	1.733
Fabriksroer	3.173	2.272	2.916	2.772	2.594	2.933
Fodersukkerroer	1.153	276	284	266	335	406
Rodfrugter i alt	5.971	3.947	4.820	4.702	4.576	5.073
Lucerne	332	339	348	281	232	262
Majs til ensilering	2.105	6.153	6.765	6.250	6.897	7.459
Korn til ensilering	2.360	1.109	1.141	1.032	1.137	1.124
Græs og kløver i omdriften	10.368	14.584	15.660	15.783	13.565	14.220
Græs uden for omdriften	3.989	3.426	3.302	3.474	2.812	3.225
Efterslæt efter korn og helsæd	2.878	515	554	438	470	499
Græs, grøntfoder og efterslæt i alt	22.031	26.126	27.769	27.259	25.114	26.290
Udbytte, mio. afgrødeenheder*						
Korn, halm og bælgsæd	108,3	93,1	93,4	100,1	95,3	102,5
Rodfrugter	13,8	9,0	10,2	10,2	8,9	9,8
Lucerne (ensilage)	0,4	0,5	0,5	0,4	0,3	0,4
Græsmarksafgrøder	24,2	27,9	29,8	29,7	26,2	27,3
Majs til ensilering	5,3	16,3	17,9	16,6	18,3	19,8
Helsæd (inkl. efterafgrøde)	9,2	6,1	6,0	6,1	5,1	5,8
Raps	4,8	9,9	8,7	8,3	11,7	12,1
Samlet høstudbytte i mio. afgrødeenheder	166,0	162,7	166,4	171,3	165,8	177,6

Anm.: * = 1 afgrødeenhed = 100 Foderenheder.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel HST6 og Danske Sukkerroedyrkere.

Tabel 2.9

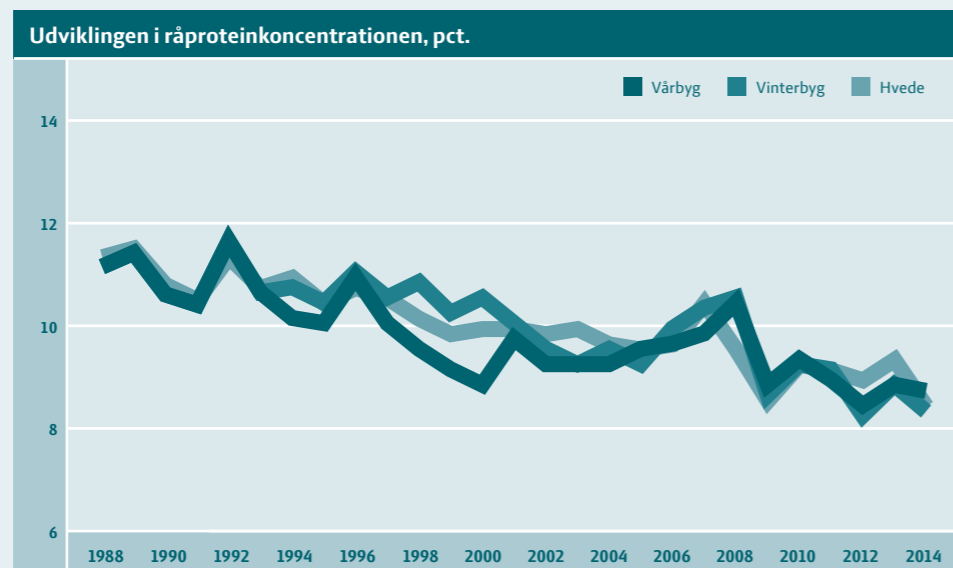
Høstudbytte i Danmark, 1.000 ton.

Høstudbyttet i Danmark steg fra 2013 til 2014. Især udbyttet af korn og rodfrugter samt græs, grøntfoder og efterslæt steg meget. Det samlede høstudbytte var i 2014 på 177,6 mio. afgrødeenheder.

Mere end **300** bedrifter med væksthushproduktion er **forsvundet** siden 1999.

Figur 2.4
Udviklingen i råprotein koncentrationen, pct.

Proteinindholdet i både vårbyg, vinterbyg og hvede er faldende og har været det over en årrække.

Kilde: SEGES.

Tabel 2.10
Antal virksomheder med væksthushproduktion.

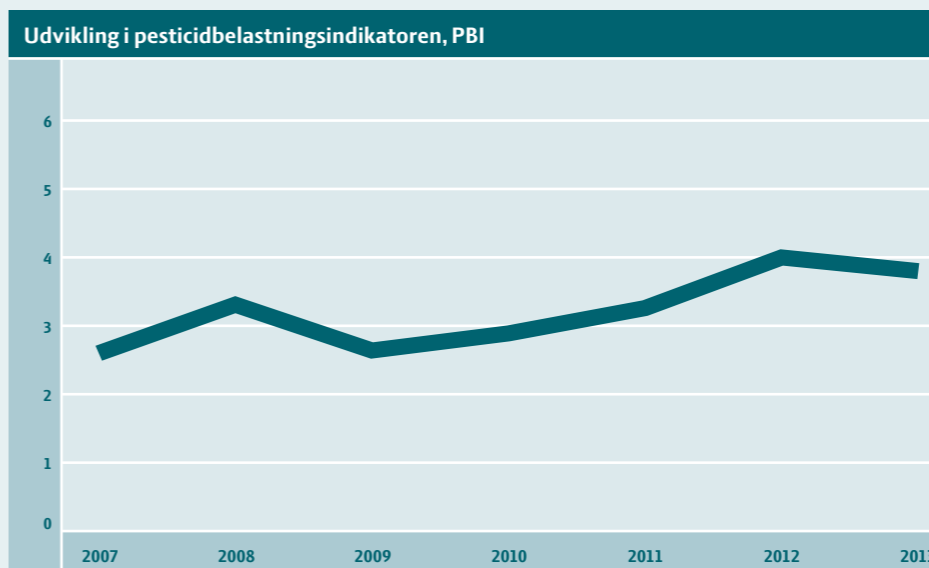
Antallet af virksomheder med væksthushproduktion har været faldende. Mere end 300 virksomheder er forsvundet siden 1999.

Antal virksomheder med væksthushproduktion, stk.

	1999	2002	2005	2008	2011
Grøntsager	206	182	142	107	93
Snitblomster og -grønt	55	48	31	27	17
Potteplanter*	551	472	359	278	191
Udplantningsplanter*	171	163	130	114	142
Planteskoleplanter	47	53	46	38	43
Anden benyttelse	24	27	42	30	13
Med drivareal på friland	84	101	83	-	-
Væksthushproduktion i alt	707	633	503	403	395

Anm.: * Dobbeltregistrering forekommer.
Kilde: Danmark Statistik, tabel VHUS1.

Salget af **bekæmpelsesmidler** er faldet med **27 pct.**

Anm.: Pesticidbelastningsindikatoren er en indikator for plantebeskyttelsesmidlernes mulige sundheds- og miljømæssige belastning.

Kilde: Miljøstyrelsen, Bekæmpelsesmiddelstatistikken 2013.

Engrossalg af bekæmpelsesmidler, ton aktivstof

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hovedgruppe:								
Herbicer	2.479	2.583	2.927	2.012	3.172	3.742	4.462	2.937
Vækstregulatorer	140	148	287	262	195	171	399	289
Fungicider*	536	557	864	484	491	626	823	881
Insekticider*	57	28	38	40	33	41	72	73
I alt	3.212	3.316	4.116	2.798	3.891	4.239	5.756	4.180

Anm.: * Bejdsemidler er ikke medtaget.

Kilde: Miljøstyrelsen, Pesticidstatistikken 2013.

Figur 2.5
Udvikling i pesticidbelastningsindikatoren, PBI.

Pesticidbelastningsindikatoren faldt en smule fra 2012 til 2013 efter at have været steget svagt over en årrække.

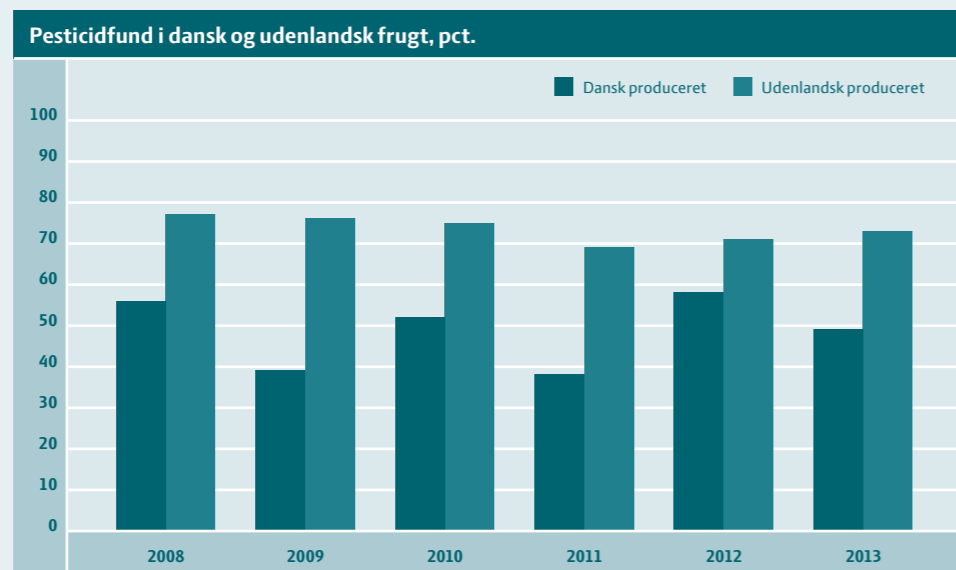
Tabel 2.11
Engrossalg af bekæmpelsesmidler, ton aktivstof.

Salget af bekæmpelsesmidler faldt markant fra 2012 til 2013.

Færre pesticidrester i dansk frugt og grønt end i udenlandsk.

Figur 2.6
Pesticidfund i dansk og udenlandsk frugt, pct.

Ved stikprøver blev der fundet færre pesticidrester i dansk produceret frugt end i udenlandsk. Der har været et fald i antallet af fund i dansk frugt fra 2012 til 2013.

Kilde: DTU Fødevareinstituttet, Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Figur 2.7
Pesticidfund i danske og udenlandske grøntsager, pct.

Ved stikprøver blev der fundet færre pesticidrester i danske grøntsager end i udenlandske grøntsager. Der har været en stigning i antallet af pesticidfund i dansk grønt fra 2012 til 2013.

Kilde: DTU Fødevareinstituttet, Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

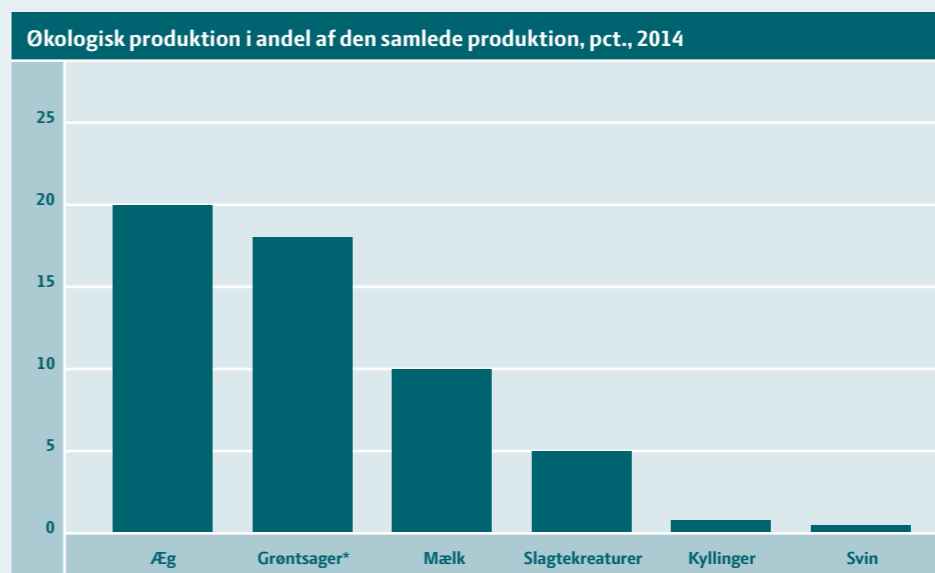
I 2013 blev der produceret **140 PJ** bioenergi.

	1980	1990	2000	2011	2012	2013
Halm	5	12	12	20	18	21
Skovflis	-	2	3	17	19	18
Brænde	8	9	12	24	23	22
Træpiller	-	2	5	30	33	34
Træaffald	4	6	7	8	9	9
Biogas	0	1	3	4	4	5
Bionedbrydeligt affald	6	9	17	21	21	21
Biobrændsler	-	1	0	11	12	12
Bioenergi – total	22	41	59	136	139	140

Kilde: Energistyrelsens Energistatistik 2013.

Tabell 2.12
Udvundet bioenergi fordelt på biomasse, PJ.

Produktionen af bioenergi har ligget nogenlunde konstant fra 2011 til 2013, men er steget væsentligt siden 2000.

Anm.: * Grøntsagerne er baseret på arealet.
Kilde: Landbrug & Fødevarer samt Danmarks Statistik.

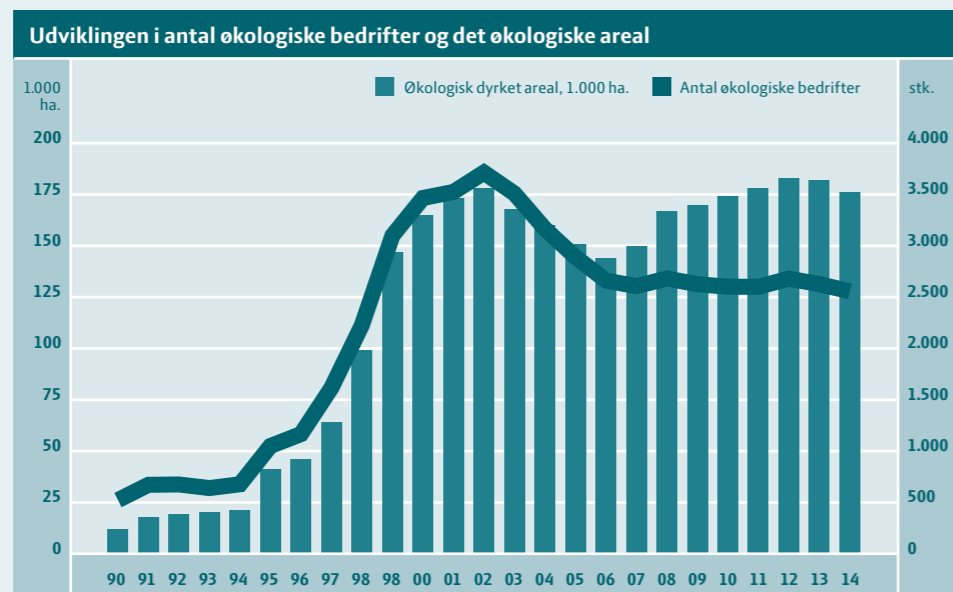
Figur 2.8
Økologisk produktion i andel af den samlede produktion, pct., 2014.
I Danmark er det især grøntsager, æg og mælk, der produceres økologisk.

I 2014 var det **økologiske produktionsareal** på **176.000 ha.**

Figur 2.9

Udviklingen i antal økologiske bedrifter og det økologiske areal.

Antallet af økologiske bedrifter har været nogenlunde konstant over en årrække, mens det økologiske dyrkede areal har været voksende. I 2014 ses dog et lille fald i arealet i forhold til 2013.

Anm.: Opgørelsesmåden er blevet ændret fra 2005.

Kilde: NaturErhvervstyrelsen, Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter 2014.

Landbrugets produktion havde i 2014 en værdi af **81,8 mia. kr.**

Landbrugets produktionsværdi og bruttofaktoringkomst, mio. kr.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Korn i alt	7.914	9.467	12.341	13.631	12.038	11.145
Bælgensæd til modenhed	29	45	41	56	39	47
Industrifrø	1.310	1.552	1.311	1.688	2.063	1.776
Frø til udsæd	521	492	662	899	828	840
Sukkerroer	684	682	777	696	838	959
Kartofler	867	869	1.041	1.014	1.041	981
Foderroer, græs mv.	4.231	4.288	4.808	5.123	5.018	4.761
Frugt og grønt	5.285	5.142	5.569	5.431	5.514	5.152
Halm til fyring	685	512	519	671	612	620
Produktionsværdi planteproduktion:	21.526	23.049	27.069	29.209	27.991	26.281
Mælk	10.189	12.172	12.894	13.152	15.038	15.437
Okse- og kalvekød	2.169	2.400	2.909	3.134	3.166	2.997
Svinekød	18.086	19.382	21.691	23.752	23.802	22.456
Fjerkrækød	1.356	1.453	1.679	1.760	2.024	1.818
Æg	590	608	633	724	756	722
Pelsdyr	4.596	5.506	7.428	9.548	5.439	7.791
Andet	247	277	330	466	534	545
Produktionsværdi husdyrproduktion:	37.233	41.798	47.564	52.536	50.759	51.766
Tjenesteydelser mv	3.444	3.714	3.552	3.703	4.462	4.459
Lager- og besætningsforskydninger	-381	2.493	-136	1.444	-1.199	-665
Produktionsværdi i alt	61.822	71.054	78.049	86.892	82.013	81.841
Udsæd	2.261	2.227	2.544	2.565	2.471	2.512
Foderstoffer	20.366	21.412	25.136	26.369	27.048	25.528
Gødningsstoffer	2.293	1.695	2.331	2.374	2.265	2.119
Bekæmpelsesmidler	1.652	1.660	1.713	1.829	1.932	2.320
Dyrlæge og medicin	1.398	1.310	1.271	1.307	1.370	1.405
Energi	3.059	3.243	3.568	3.684	3.684	3.502
Reparation og vedligeholdelse	4.193	4.465	4.726	4.910	5.225	5.079
Landbrugsmæssige tjenester	3.676	3.656	3.798	4.129	4.089	4.058
Bankomkostninger	4.451	5.630	4.930	4.781	4.722	4.665
Tjenesteydelser	6.751	7.420	7.405	7.359	7.573	7.526
Rå- og hjælpestoffer i alt	50.100	52.718	57.422	59.307	60.379	58.714
Produktionsværdi – rå- og hjælpestoffer	11.822	18.398	20.674	27.785	21.730	23.125
+ Produkttilknyttede tilskud	262	301	252	96	101	97
+ Generelle tilskud	7.508	7.313	7.435	7.493	7.449	7.508
- Produktionsskatter mv.	1.131	1.208	792	843	934	1.151
Bruttofaktorindkomst	18.461	24.804	27.569	34.531	28.346	29.579

Kilde: IFRO, Danske sukkerroedyrkere og Danmarks Statistik, tabel LBF11.

Tabel 3.1

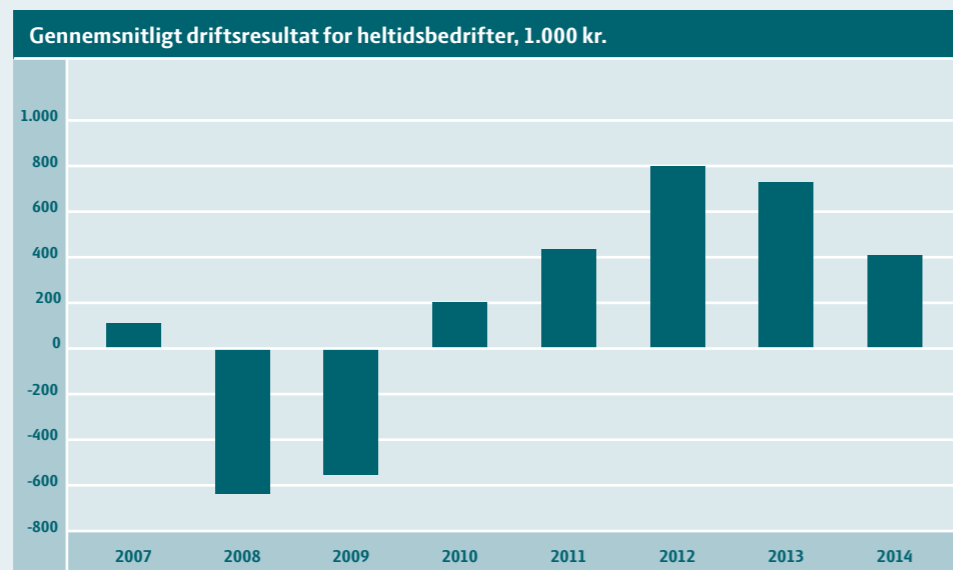
Landbrugets produktionsværdi og bruttofaktoringkomst, mio. kr.

Landbrugets produktionsværdi er i år faldet med godt 170 mio. kr. Dog er landbrugets brug af rå- og hjælpestoffer faldet, hvilket betyder, at den samlede bruttofaktoringkomst er steget med ca. 1,2 mia. kr.

Det **gennemsnitlige driftsresultat** var i 2014 på **409.000 kr.**

Figur 3.1
Gennemsnitligt driftsresultat for heltidsbedrifter, 1.000 kr.

Det gennemsnitlige driftsresultat er faldet med 322.000 kr. fra 2013 til 2014.

Kilde: SEGES' Regnskabsdatabase.

Tabel 3.2
Landbrugets restgæld ultimo, mio. kr.

Landbrugets samlede gæld er steget med næsten 6,5 mia. kr.

Landbrugets restgæld ultimo, mio. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Realkreditinstitutter i alt	220.497	243.725	266.522	271.928	272.504	275.820	275.145	276.872
Heraf rentetilpasningslån	155.680	187.720	221.860	236.440	240.480	245.460	246.140	243.715
Heraf med afdragsfrihed*	98.370	128.930	153.580	164.440	168.480	171.970	170.590	170.296
Heraf baseret på CIBOR/EURIBOR	46.309	61.597	59.662	64.341	62.820	61.036	71.719	109.276
Statslån	59	14						
Gæld udenfor realkredit inkl. reguleringer	75.918	87.750	83.900	87.095	88.077	89.038	88.915	93.678
Heraf bankgæld	55.378	66.282	63.653	65.949	65.705	64.705	63.231	67.896
Heraf anden gæld og varegæld	20.540	24.003	20.765	21.956	22.434	23.966	25.383	25.320
Heraf reguleringer i kontantværdien		-2.534	-518	-811	-62	366	301	462
Landbrugets samlede gæld	296.474	331.489	350.423	359.023	360.581	364.857	364.060	370.550
Heraf heltidsbedrifternes gæld	214.528	251.942	268.353	269.999	260.334	264.404	260.552	265.377
I pct.	72,4%	76,0%	76,6%	75,2%	72,2%	72,5%	71,6%	71,6%

Anm.: * Lån med en afdragsfri periode på op til 10 år.

Anm.: Omfatter bedrifter over 10 ha samt bedrifter herunder med en væsentlig landbrugsproduktion. Ekskl. udlån til gartnerier.

Inkl. realkreditgæld på tilforpagtede aktiver.

Kilde: Realkreditinstitutterne, IFRO og Danmarks Statistik, tabel JORD1.

Landbrugets aktiver udgør en værdi af **592 mia. kr.**

Kontantværdien af landbrugets aktiver mv., ultimo kalenderåret, mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jordbrugsaktiver	379,8	524,6	497,7	486,9	449,3	459,8	455,5	457,4
Andre erhverv	28,1	32,8	54,8	51,6	50,0	26,2	25,2	27,4
Private aktiver	36,5	43,4	50,7	49,4	49,4	50,6	52,3	53,2
Finansielle aktiver	53,9	48,3	54,9	53,8	49,1	51,7	48,7	53,8
Aktiver i alt i selveje	498,3	649,2	658,1	641,7	597,8	588,2	581,6	591,9
Heraf finansieret med:								
Gæld	264,5	301,6	323,8	336,4	329,8	335,1	329,4	338,6
Egenkapital	233,8	350,8	320,1	305,3	268,0	253,1	252,2	253,3
Gældsprocent	53,1%	46,5%	49,2%	52,4%	55,2%	57,0%	56,6%	57,2%

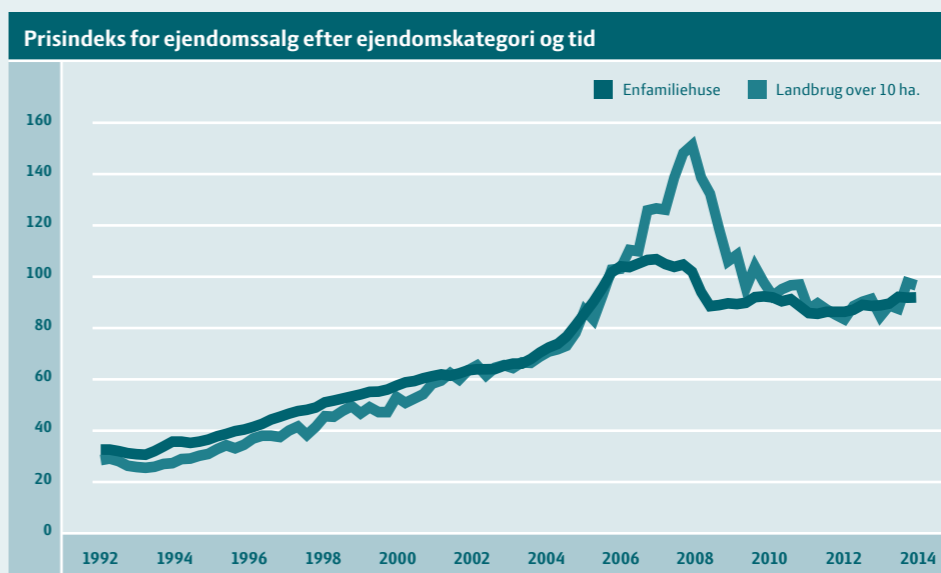
Anm.: Omfatter aktiver og passiver på bedrifter med 10 ha og derover. Jordbrugsaktiverne og aktiverne er angivet korrigeret for den bogførte værdi af tilforpagtede aktiver. Databrud 2007-2008.

Kilde: Egen bearbejdning af materiale fra Danmarks Statistik.

Tabel 3.3

Kontantværdien af landbrugets aktiver mv., ultimo kalenderåret, mia. kr.

Landbrugets aktiver er steget en smule fra 2013 til 2014. Det samme er landbrugets gæld. Det betyder, at gældsprocenten har været nogenlunde konstant.

Kilde: Danmarks Statistik, specialkørsel samt tabel EJENS.

Figur 3.2

Prisindeks for ejendomssalg efter ejendomskategori og tid, 2006=100.

Priserne for landbrugs-ejendomme har de seneste par år stabiliseret sig efter et voldsomt fald efter finanskrisen.

Landbrugets investeringer er vokset med knap **1,3** mia. kr.

Tabel 3.4

Landbrugets samlede investeringer, mio. kr.

Landbrugets investeringer er steget med 16 pct. fra 2012 til 2013. Stigningen skyldes primært nye investeringer i maskiner og inventar samt andre driftsbygninger.

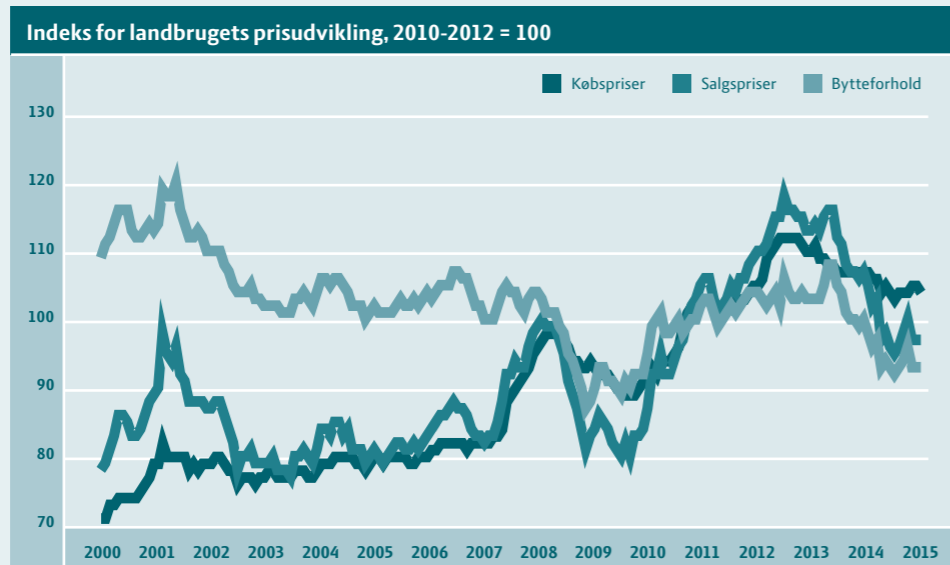
Landbrugets samlede investeringer, mio. kr.						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Driftsbygninger i alt	7.435	4.023	3.199	2.813	2.907	3.140
Heraf						
Kvægstalde	2.477	1.521	798	638	555	568
Svinestalde	2.295	588	670	458	835	712
Andre driftsbygninger	2.663	1.914	1.730	1.717	1.517	1.861
Maskiner og inventar	7.927	4.152	4.055	4.329	4.731	5.761
Plantager og grundforbedring	358	174	142	139	194	182
Bruttoinvesteringer i alt	15.720	8.350	7.395	7.282	7.832	9.084

Anm.: Alle tal er i løbende priser.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel JB1.

Figur 3.3

Indeks for landbrugets prisudvikling, 2010-2012 = 100.

Landbrugets bytteforhold har ligget nogenlunde stabilt i 2015 efter et stort fald i 2014.

Kilde: Landbrug & Fødevarer på baggrund af SEGES' regnskabsdatabase.

I 2014 blev der produceret **17,9** mio. minkskind i Danmark.

Produktion og indkomstdannelse i fødevareklyngen, mio. kr.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Produktionsværdi i basispriser	197	206	192	199	215	235	235	236
- Forbrug i produktionen	149	164	150	151	165	180	186	187
= Bruttoværditilvækst	48	43	42	48	50	55	48	50
- Andre produktions-skatte, netto	-7	-7	-8	-6	-7	-7	-7	-7
= Bruttofaktorindkomst	55	50	49	54	56	62	55	56
- Afflønning af ansatte	27	28	27	28	27	27	28	29
= Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst	28	21	22	27	29	34	27	27

Anm. Der er ikke korrigeret for intern omsætning.
Kilde: Danmarks Statistik, IFRO og egne beregninger.

Tabel 3.5

Produktion og indkomstdannelse i fødevareklyngen, mio. kr.

Fødevareklyngens bruttooverskud lå i 2014 på samme niveau som i 2013.

Slagtninger på slagterierne, 1.000 stk.

	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Voksente kvæg og slagtekalve	580	493	514	488	491	500
Søer og orner	449	437	470	423	427	385
Polte	17	9	12	10	12	10
Slagtesvin	20.284	19.667	20.392	19.027	18.669	18.386
Kyllinger	133.987	108.404	106.217	101.110	107.099	102.941

Kilde: Danmarks Statistik, tabel ANI4, ANI5 & ANI6.

Tabel 4.1

Slagtninger på slagterierne, 1.000 stk.

Antallet af slagtninger har været faldende af både kvæg, søer og orner, slagtesvin og kyllinger.

Husdyrproduktionens størrelse, mio. kg.

	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Samlet mælkeproduktion	4.720	4.909	4.881	4.995	5.105	5.192
Smør	46	34	37	39	43	43
Ost	306	292	275	303	323	369
Okse- og kalvekød	171	142	145	138	140	143
Svinekød	1.748	1.974	2.008	1.902	1.896	1.924
Fjerkrækød	205	193	189	188	197	193
Æg	47	55	58	59	61	61
Minkskind, 1.000 stk.	11.000	14.000	15.000	15.800	17.200	17.900

Kilde: Danmarks Statistik, tabel PELS1, ANI5, ANI6, ANI7 & Danske æg.

Tabel 4.2

Husdyrproduktionens størrelse, mio. kg.

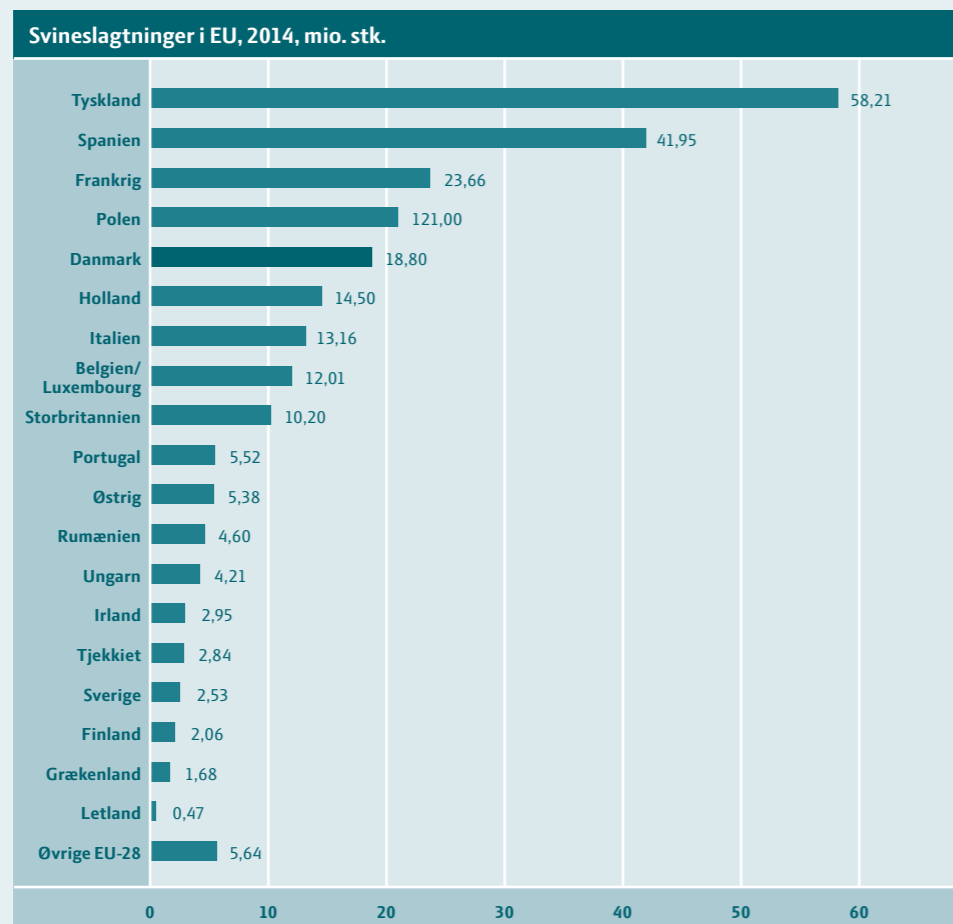
Den samlede mælkeproduktion har været voksende. Der blev ligeledes produceret lidt mere svinekød i 2014 end i 2013. Der ses en markant stigning i produktionen af minkskind fra 2012 til 2014.

I Danmark blev der i 2014 slagtet **18,8 mio. svin.**

Figur 4.1

Svineslagtninger i EU, 2014, mio. stk.

Der blev slagtet flest svin i Tyskland i 2014. Danmark ligger her på en femte plads.

Anm: Tabellen omfatter slagtninger af svin, dvs. importede svin indgår i ovennævnte tal.
Kilde: Landbrug & Fødevarer, Statistik 2014, svinekod.

Tabel 4.3

Udvikling i antallet af svineslagterier i Danmark.

Antallet af svineslagterier er faldet fra 54 i 1970 til 8 i 2014.

Udvikling i antallet af svineslagterier i Danmark, stk.

	1970	1980	1990	2010	2011	2012	2013	2014
Andelsslagterier	50	18	5	2	2	2	2	2
Privatslagterier*	4	2	8	8	8	7	7	6
I alt	54	20	13	10	10	9	9	8

Anm.: *Omfatter slagterier med slagtning over 10.000 svin pr. år.
Kilde: Landbrug & Fødevarer, Statistik 2014, svinekod.

Danish Crown slagter **61,9 pct.** af alle kreaturer.

Kreaturslagteriernes andel af slagtningerne, pct.

	2014
Danish Crown A/S	61,9
A/S Hjalmar Nielsen, Aalestrup	10,1
Århus Slagtehus A/S	9,8
A/S Hjalmar Nielsen, Kjellerup	4,5
Mogens Niensens Kreaturslagteri, Herlufmagle	4,2
Nordic Beef (Hadsund Kreaturslagteri A/S)	4,0
Harald Hansens Efterfølger I/S	0,4
Slagtermester, Ole Thøgersen, Hvidbjerg	0,2
Øvrige slagtninger	4,8

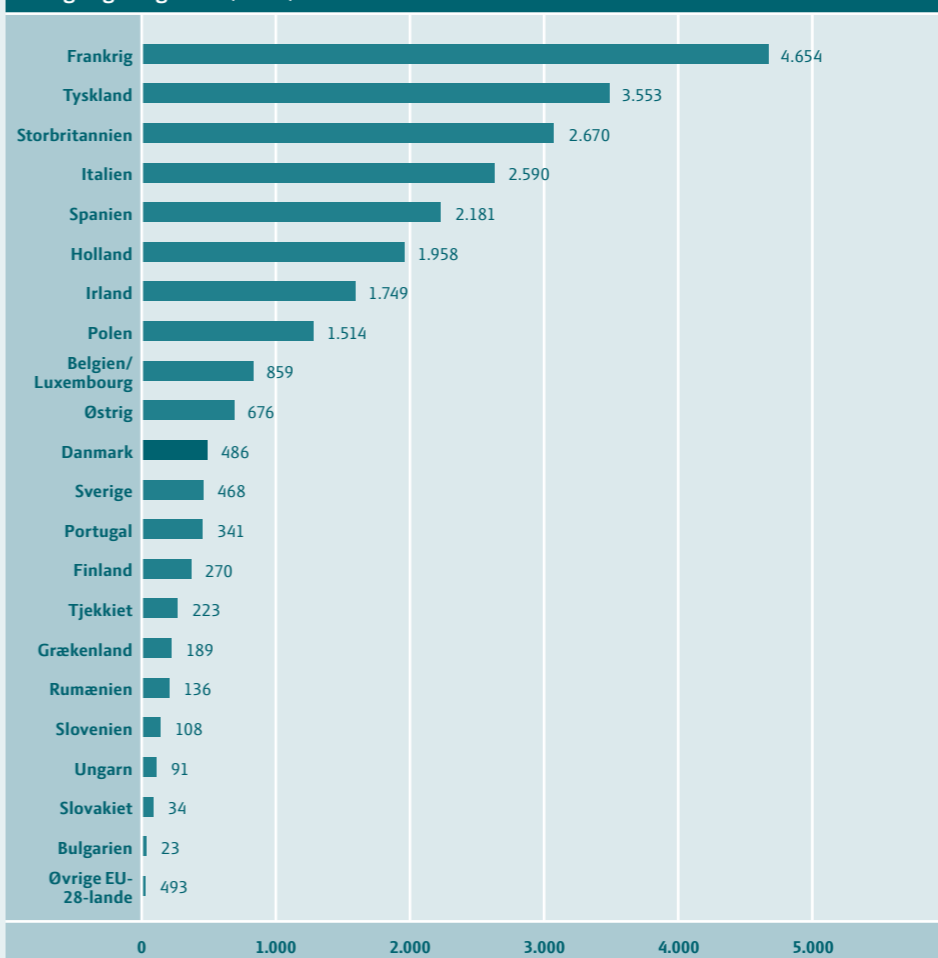
Kilde: Klassificeringsudvalget for Svin, Kvæg og Får (klassificerede dyr) samt Landbrug & Fødevarer.

Tabel 4.4

Kreaturslagteriernes andel af slagtningerne, pct.

Storstedelen af de danske kreaturer bliver slagtet på Danish Crown.

Kvægslagtninger i EU, 2014, 1.000 stk.

Kilde: EUROSTAT, GIRA, EU-Kommissionen og Landbrug & Fødevarer.

Figur 4.2

Kvægslagtninger i EU, 2014, 1.000 stk.

I Frankrig og Tyskland slagtes der flest kreaturer i EU. Danmark er langt nede på listen. Sådan har det været i mange år.

95 pct. af mælken indvejes på **andelsmejerierne.**

Tablet 4.5

Udvikling i antallet af mejerivirksomheder.

Antallet af virksomheder, der producerer ost, smør og konsummælk, er stort set konstant i forhold til sidste år.

Udvikling i antallet af mejerivirksomheder, stk.						
	2005	2010	2012	2013	2014	2015
Mejerivirksomheder med ostproduktion	31	24	21	20	19	19
Privatvirksomheder	21	15	12	11	11	11
Andelsvirksomheder	10	9	9	9	8	8
Mejerivirksomheder med smørproduktion	14	12	12	12	11	11
Privatvirksomheder	9	8	8	8	7	7
Andelsvirksomheder	7	4	4	4	4	4
Mejerivirksomheder med konsummælkeproduktion	13	9	8	8	8	8
Privatvirksomheder	7	5	4	4	4	4
Andelsvirksomheder	6	4	4	4	4	4

Kilde: Landbrug & Fødevarer, Mejeristatistik 2014.

Tablet 4.6

Indvejning af mælk opdelt på andels- og privatvirksomheder, mio. kg./pct.

95,1 pct. af den indvejede mælk forarbejdes på andelsmejerierne.

Indvejning af mælk opdelt på andels- og privatvirksomheder, mio. kg./pct.							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total indvejning, mio. kg	4.580	4.734	4.831	4.800	4.929	5.026	5.112
Andelsvirksomheder, pct.	93,9%	96,4%	96,4%	96,5%	96,2%	95,7%	95,1%
Privatvirksomheder, pct.	6,1%	3,6%	3,6%	3,5%	3,8%	4,3%	4,9%

Kilde: Landbrug & Fødevarer, Mejeristatistik 2014.

I 2014 blev der solgt **52 mio. kg.** æg til detail og foodservice.

Mælkeanvendelse i pct. af den samlede mængde mælk							
	2003	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mælkefedt							
Smør	39	34	33	34	36	38	37
Ost	35	37	37	35	37	39	41
Konsummælk	13	13	13	12	12	10	11
Mælkekonserves	12	14	16	13	12	8	8
Andet	1	2	1	6	3	3	3
Fedtfri mælk							
Ost	51	47	46	46	47	50	54
Konsummælk	17	16	16	16	16	15	15
Mælkekonserves	32	30	34	33	31	28	26
Andet	0	7	4	5	6	7	5

Kilde: Landbrug & Fødevarer, Mejeristatistik 2014.

Tablet 4.7

Mælkeanvendelse i pct. af den samlede mængde mælk.

Størstedelen af mælkefedtet bliver brugt til at lave smør og ost, mens størstedelen af den fedtfrie mælk anvendes til at lave ost.

Indvejning samt salg til detail og foodservice af æg, mio. kg								
	Indvejning i mio. kg				Salg til detail og foodservice, mio. kg			
	2000	2012	2013	2014	2000	2012	2013	2014
Bur	28,7	33,1	34,0	32,8	19,4	28,8	26,9	25,3
Skrab	8,2	11,3	12,9	12,5	6,0	8,8	10,8	12,5
Frilands	4,2	3,9	3,1	3,4	2,9	2,9	2,6	2,8
Øko	5,9	10,7	10,9	12,3	4,5	9,4	10,4	11,6
Total	47,0	59,0	61,0	60,9	32,8	49,9	50,7	52,2
Total skrab, friland og øko	18,3	25,9	27,0	28,2	13,4	21,1	23,8	26,9

Anm: Opgørelsen for buræg i 2011-2013 indeholder Danske Ægs skøn over importen fra svenske pakkerier direkte til danske supermarkeder i perioden august 2011 til januar 2013. Importen blev vurderet til at udgøre ca. 600-650 tons pr. kvartal.
Kilde: Danske æg, Det Danske Fjerkræråds årsberetning 2014.

Tablet 4.8

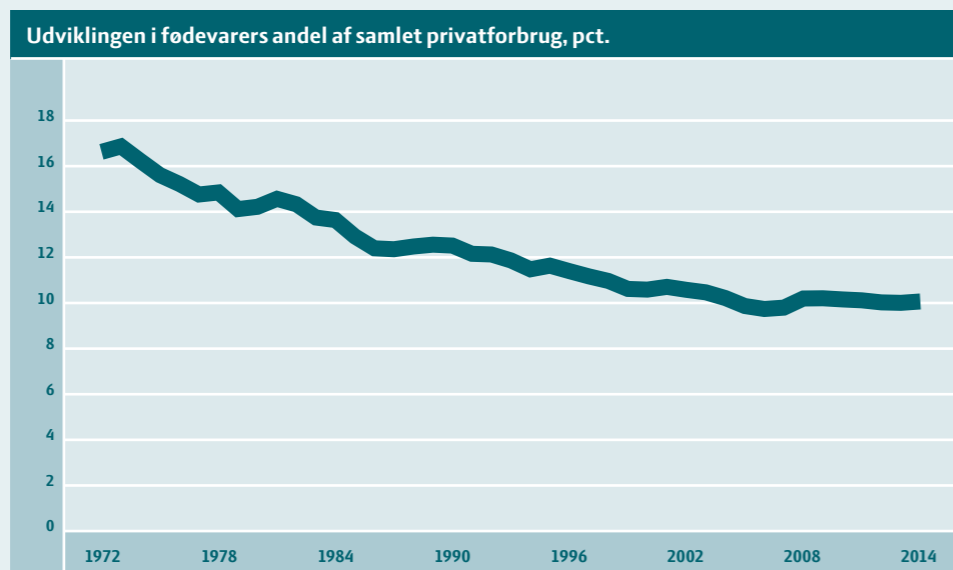
Indvejning samt salg til detail og foodservice af æg, mio. kg.

I 2014 blev der for første gang solgt flere æg fra skrabhøns, friland og økologi i detailhandlen og foodservice end der blev solgt buræg.

10 pct. af danskernes indkomst bruges på fødevarer.

Figur 5.1
Udviklingen i fødevarers andel af samlet privatforbrug, pct.

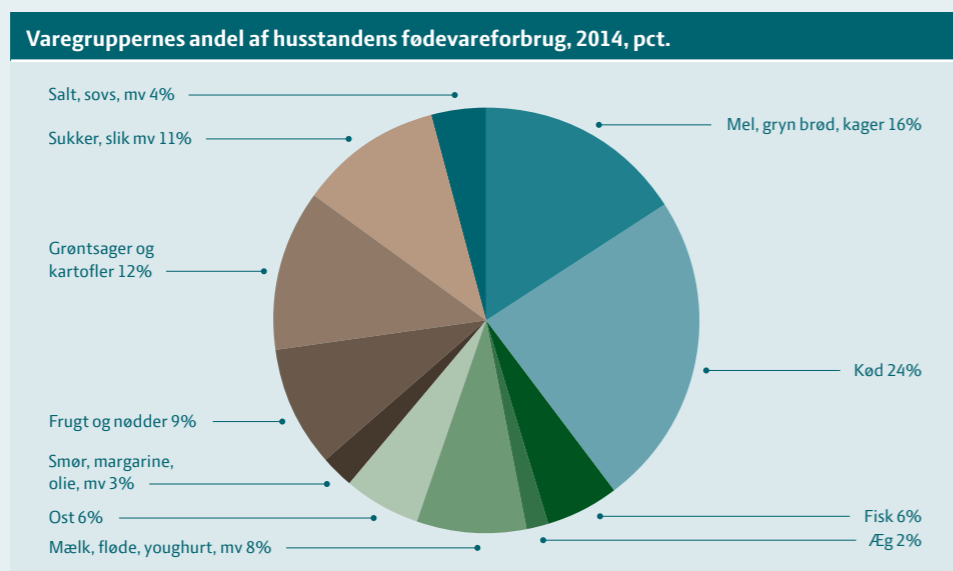
Danskerne bruger en stadig mindre del af deres indkomst på fødevarer. Andelen har dog stabiliseret sig omkring 10 pct. de seneste år.

Anm.: Ekskl. fødevarerforbrug i restauranter, offentlige institutioner mv.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel NAT05.

Figur 5.2
Varegruppernes andel af husstandens fødevarerforbrug, 2014, pct.

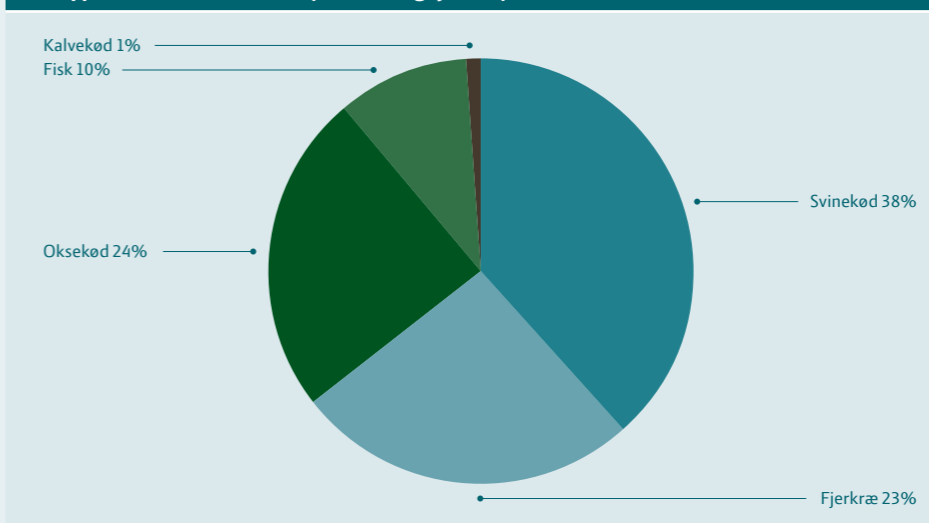
Omkring en fjerdedel af danskernes fødevarerforbrug blev brugt på kød.

Anm.: Grundet afrunding summer figuren ikke til 100 pct.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel FU10.

23 pct. af danskernes kødforbrug består af fjerkræ.

Kødtypernes markedsandele (inkl. fisk og fjerkræ), 2014

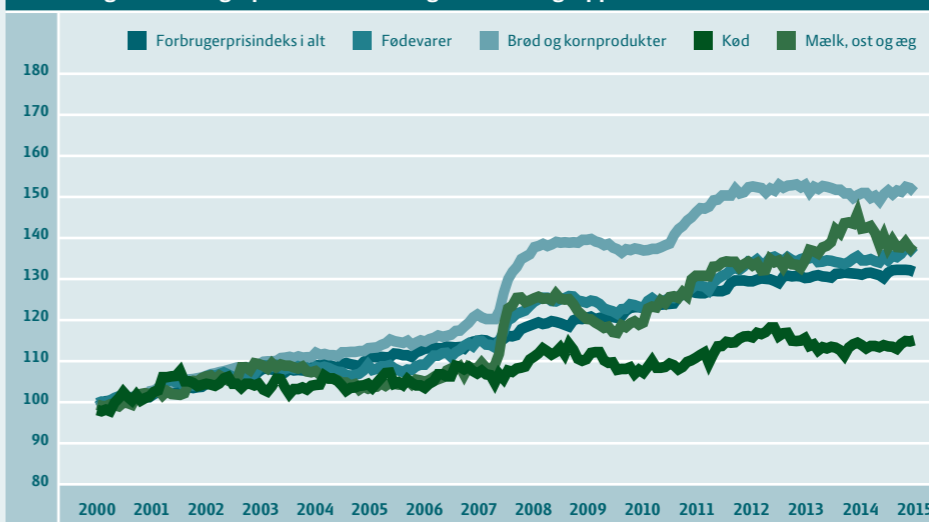

Kilde: GfK Consumerscan for Landbrug & Fødevarer, data for helår 2014.

Figur 5.3
Kødtypernes markedsandele (inkl. fisk og fjerkræ), 2014.

Svinekød udgør omkring 38 pct. af kødforbruget i Danmark, mens oksekød og fjerkrækød udgør hhv. 24 og 26 pct.

Udviklingen i forbrugerpriserne for udvalgte fødevarergrupper, indeks 2000=100

Kilde: Danmarks Statistik, tabel PRIS6.

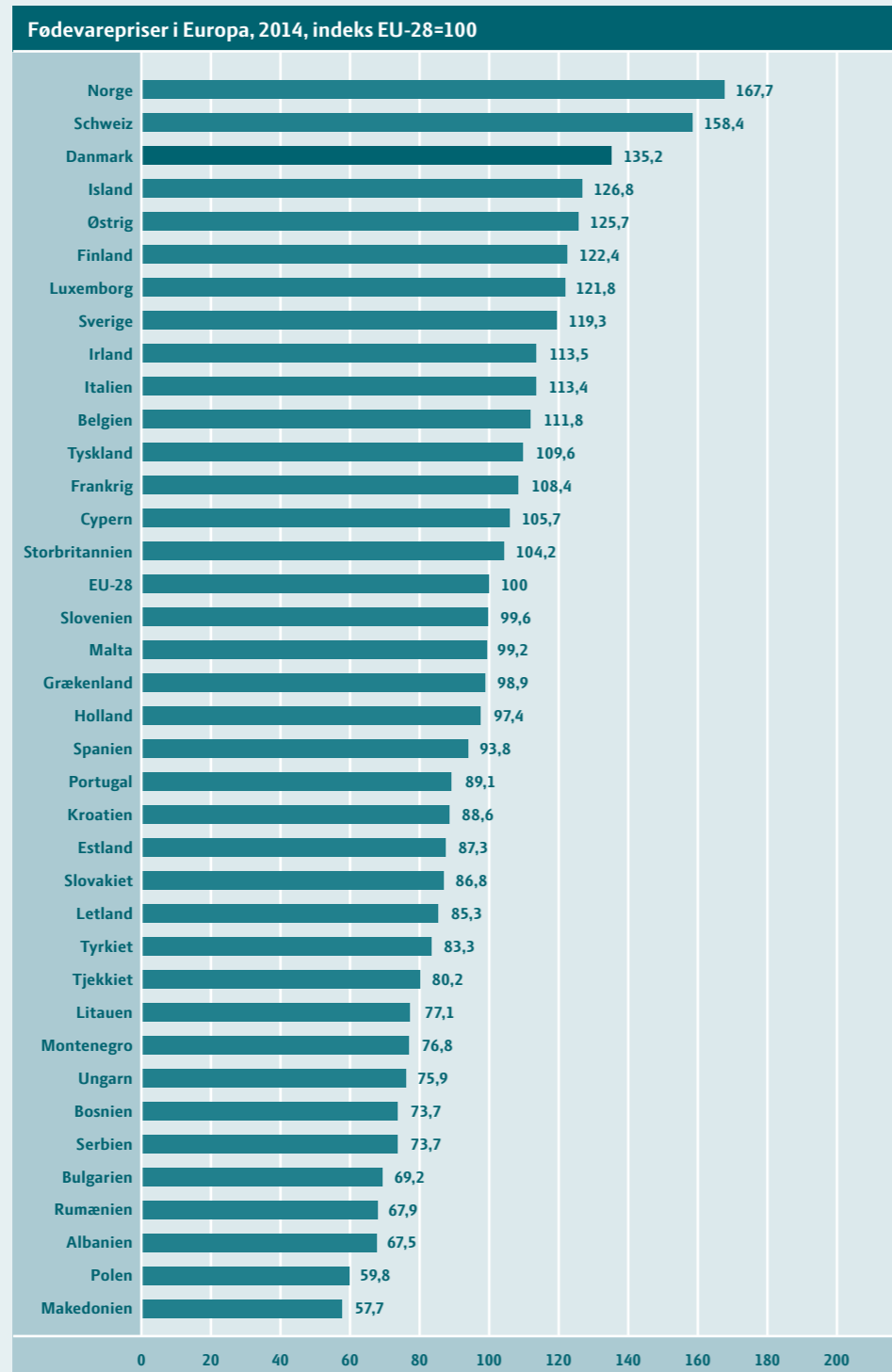
Figur 5.4
Udviklingen i forbrugerpriserne for udvalgte fødevarergrupper, indeks 2000=100.

Priserne på mælk, ost og æg er faldet det seneste år, mens de øvrige priser har ligget nogenlunde konstant.

Danmark har de højeste priser på fødevarer i EU.

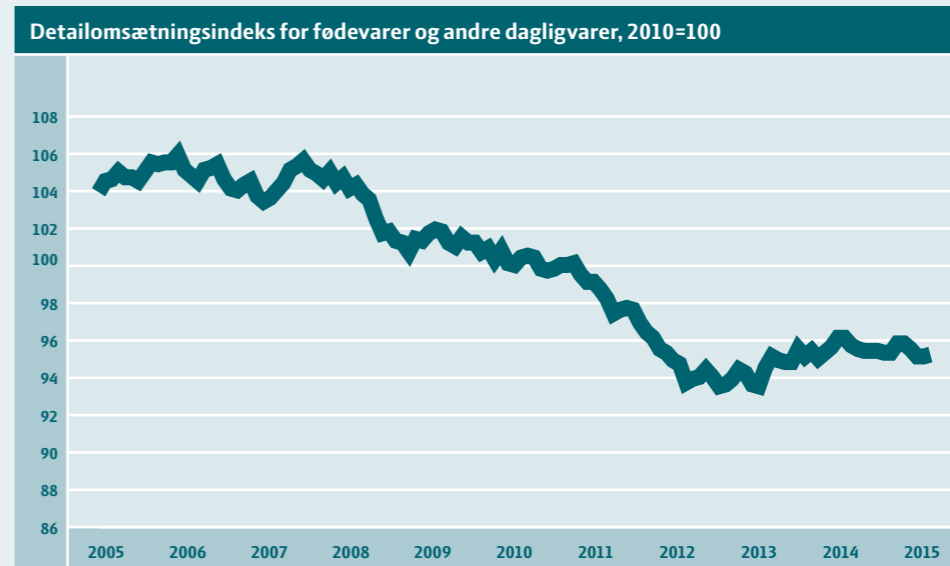
Figur 5.5
Fødevarepriser i Europa, 2014, indeks EU27=100.

Danmark var det land i EU, der havde de højeste priser på fødevarer i 2014. Priserne er kun overgået af Norge og Schweiz. Fødevarepriserne i Danmark ligger i gennemsnit 35 pct. over EU-28 gennemsnittet.

Kilde: Eurostat, tabel prc_ppp_ind.

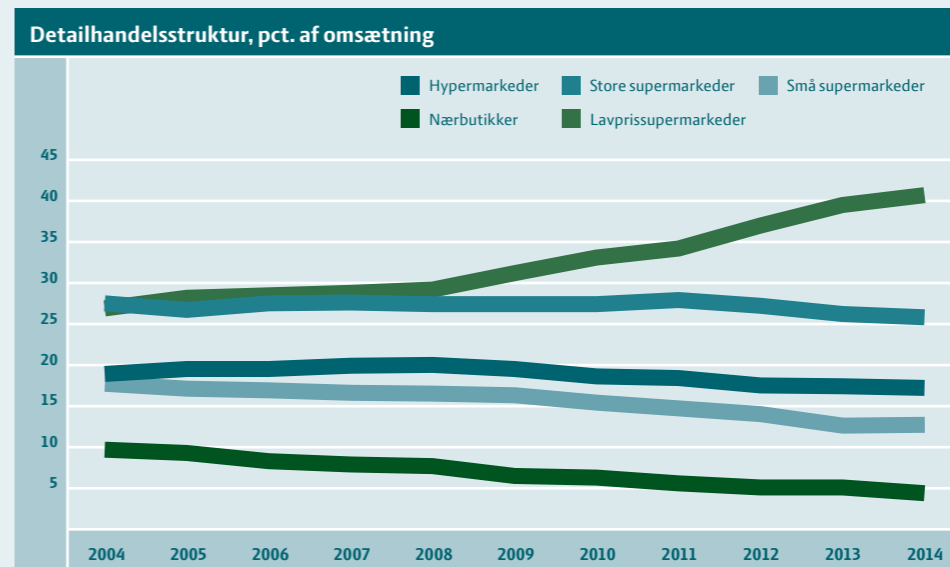
En stadig større andel af omsætningen i dagligvarehandlen lægges i lavprissupermarkederne.

Anm.: Sæsonkorrigeret mængdeindeks.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel DETA21.

Figur 5.6
Detailomsætningsindeks for fødevarer og andre dagligvarer, 2010=100

Omsætningen af fødevarer og andre dagligvarer i detailhandlen har været faldende siden finanskrisen, men har stabiliseret sig på et lavere niveau.

Kilde: Dansk Dagligvarehandel 10 års statistik 2004-2014.

Figur 5.7
Detailhandelsstrukturen, pct. af omsætning

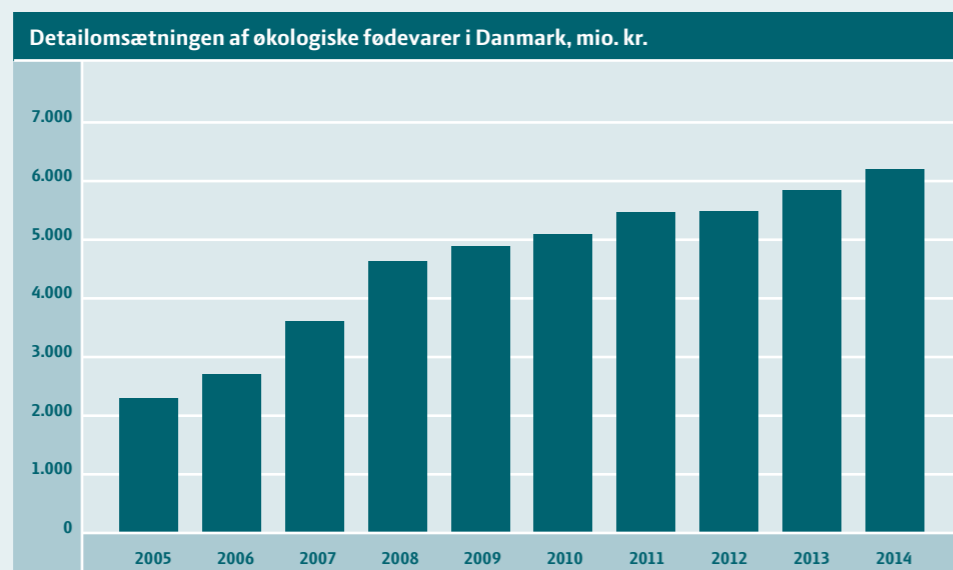
En stadig større andel af omsætningen i dagligvarehandlen lægges i lavprissupermarkederne.

I 2014 udgjorde omsætningen af økologiske fødevarer **6,2 mia. kr.**

Figur 5.8

Detailomsætningen af økologiske fødevarer i Danmark, mio. kr.

Omsætningen af økologiske fødevarer har været voksende de seneste 10 år.

Kilde: Danmarks Statistik, OEKO3.

Tabel 5.1

Økologisk markedsandel for udvalgte fødevarer, 2014, pct.

Havregryn er det produkt, der har den største økologiske markedsandel.

Produkt	2014
Havregryn	35,7
Gulerødder	29,3
Mælk	29,3
Æg	28,9
Pasta	25,7
Mad- og spiseolier	23,2
Mel	22,8
Surmælk	18,2
Müsli	15,4
Bananer	15,0
Smør/blandingsprodukt	14,2
Grøntsager	11,4
Frugt	10,1
Marmelade	9,7
Juice	7,3
Kaffe	7,2
Oksekød	5,7
Dybfrost grønt	5,0
Ost	4,8
Svinekød	2,7
Rugbrød	2,4
Kødpålæg	1,8
Total	8,6

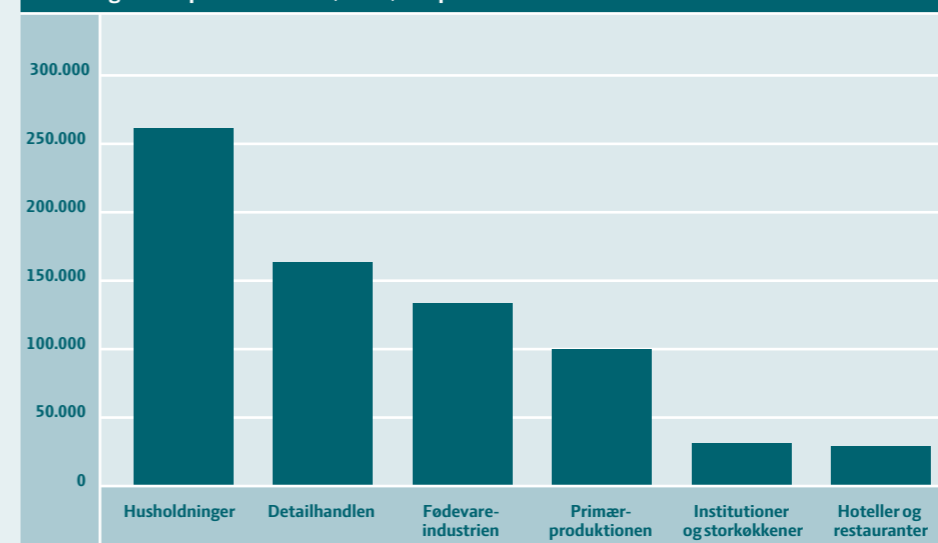
Anm.: De økologiske andele for varegrupperne er beregnet på baggrund af værdi.
Anm.: Der måles kun på de varegrupper, hvor der eksisterer et økologisk alternativ.
Kilde: GfK ConsumerScan og Økologisk Landsforening.

Det samlede madspild udgjorde i 2012 mere end **700.000 ton** mad.

Figur 5.9**Figur 5.9**

Det årlige madspild i Danmark, 2012, ton pr. år

Husholdningerne og detailhandlen var i 2012 de største kilder til madspild

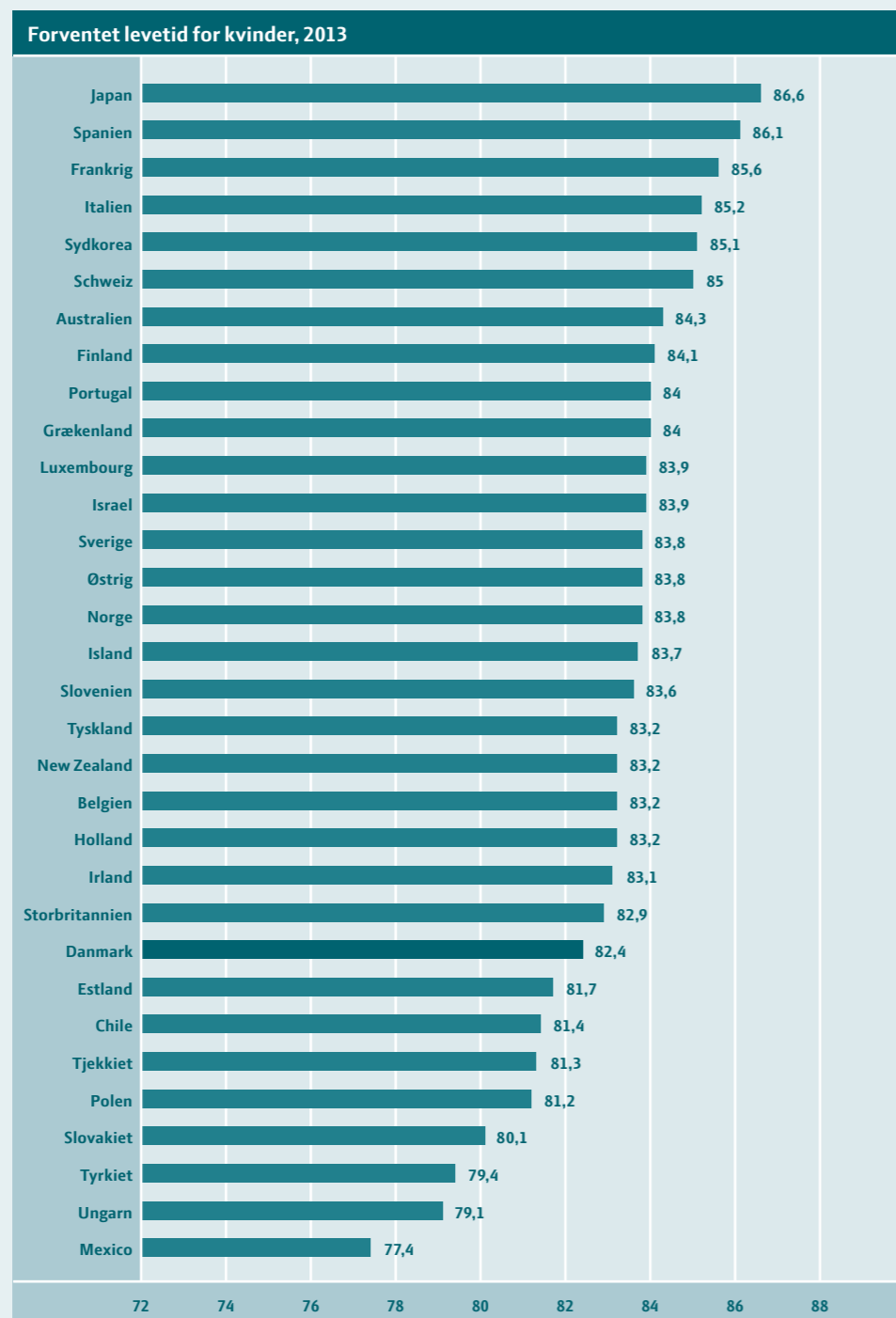
Kilde: Miljøstyrelsen samt Miljøstyrelsen og regeringen.

Den forventede **levetid for danske kvinder** er **82,4 år.**

Figur 5.10 a

Forventet levetid for kvinder, 2013.

Den forventede levealder for kvinder er langt under lande, som vi normalt sammenligner os med.

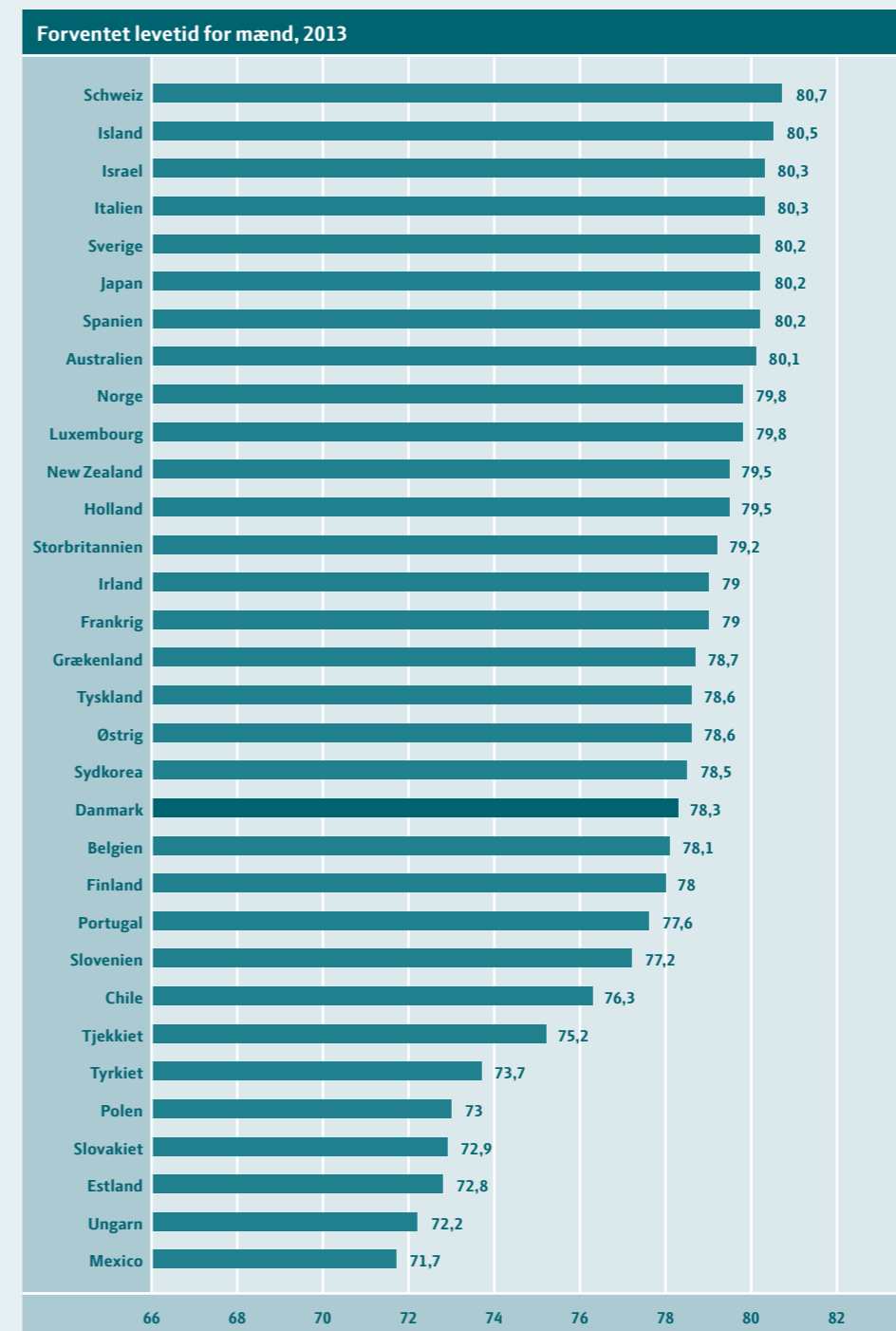
Kilde: OECD, stats.oecd.org, health, health status, life expectancy.

Den forventede **levetid for danske mænd** er **78,3 år.**

Figur 5.10 b

Forventet levetid for mænd, 2013.

Den forventede levealder for mænd er langt under lande, som vi normalt sammenligner os med.

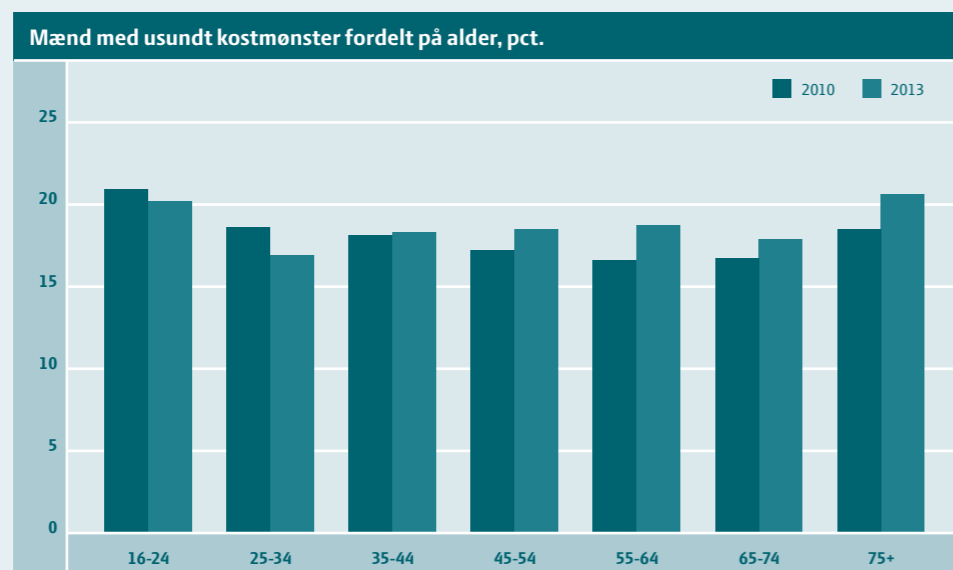

Kilde: OECD, stats.oecd.org, health, health status, life expectancy.

Antallet af både mænd og kvinder med et usundt kostmønster er voksende.

Figur 5.11 a
Mænd med usundt kostmønster fordelt på alder, pct..

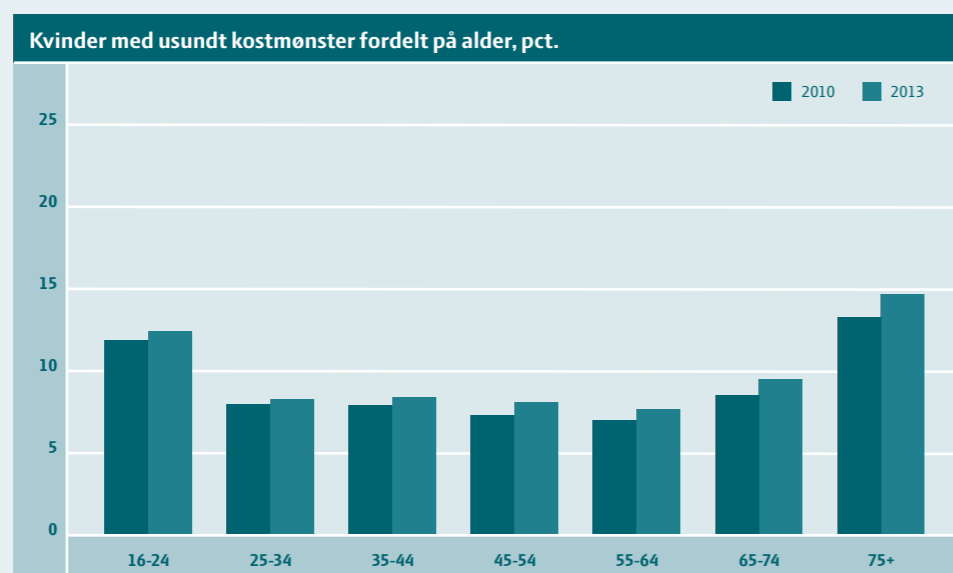
Andelen af danske mænd med et usundt kostmønster er voksende for de fleste aldersgrupper.

Anm.: Med "usundt kostmønster" menes et lavt indtag af frugt, grønt og fisk samt et højt indtag af mættet fedt.
Kilde: Sundhedsstyrelsen 2014, "Danskernes sundhed. Den nationale sundhedsprofil 2013".

Figur 5.11 b
Kvinder med usundt kostmønster fordelt på alder, pct..

Andelen af kvinder med et usundt kostmønster er voksende for alle aldersgrupper.

Anm.: Med "usundt kostmønster" menes et lavt indtag af frugt, grønt og fisk samt et højt indtag af mættet fedt.
Kilde: Sundhedsstyrelsen 2014, "Danskernes sundhed. Den nationale sundhedsprofil 2013".

Mere end **2.600** børn deltog på en Madskole i 2015.

Antallet af madskoler i Danmark

År	Madskoler	Etniske Madskoler	Ungdomsmadskoler	I alt	Børn, ca.
2004	6	-	-	6	100
2005	36	-	-	36	600
2006	49	1	1	51	1.000
2007	44	6	2	52	1.000
2008	60	9	2	71	1.200
2009	73	12	2	87	1.300
2010	68	13	3	84	1.300
2011	72	15	2	89	1.300
2012	98	4	2	104	1.600
2013	127	3	3	133	2.300
2014	119	3	4	126	2.000
2015	158	1	5	164	2.600
I alt	752	65	21	839	16.300

Anm.: Tallet for 2015 inkluderer ikke efterårferien, hvorfor tallet må forventes at være højere.
Kilde: Landbrug & Fødevarer.

Tablet 5.2

Antallet af madskoler i Danmark.

Et stadigt stigende antal børn deltager i en Madskole.

Table 6.1

Nøgletal for udviklingen i dansk landbrug.

Tabellen viser de vigtigste nøgletal for udviklingen i fødevareklyngen.

Nøgletal for udviklingen i dansk landbrug							
	2000	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Antal landbrugsbedrifter	52.662	43.415	42.099	40.660	39.930	38.829	37.952
Landbrugsareal, 1.000 ha	2.618	2.668	2.646	2.640	2.645	2.628	2.652
Gns. bedriftsstørrelse, ha	50	63	65	65	66	68	70
Beskæftigelse – primærjordbrug		71.000	67.000	64.000	66.000	67.000	67.000
Forarbejdning og forædling		61.000	54.000	52.000	51.000	51.000	51.000
Afledte erhverv		56.000	51.000	53.000	53.000	53.000	54.000
Fødevareerhvervet i alt		189.000	173.000	170.000	170.000	171.000	172.000
Heraf lønmodtagere		145.270	133.918	132.143	132.346	134.909	137.851
Fødevareerhvervets andel af beskæftigelsen i pct.		6	6	6	6	6	6
Bruttoinvesteringer, mio. kr.		15.720	7.395	7.282	7.832	9.084	-
Antal kvægbesætninger	10.327	14.974	13.576	13.387	12.651	12.477	12.488
Antal svinebesætninger	13.231	5.819	5.068	4.642	4.181	3.861	3.626
Antal malkekøer, 1.000 stk.	636	558	568	565	587	582	563
Antal svin, 1.000 stk.	11.922	12.738	13.173	12.932	12.331	12.076	12.332
Korn i pct. af landbrugsareal	57	56	56	56	57	55	55
Rodfrugter i pct. af landbrugsareal	4	3	3	3	3	3	3
Grovfoder i pct. af landbrugsareal	23	27	29	29	29	22	19
Handelsgødningsforbrug, kg pr. ha:							
Kvælstof	95	83	72	74	71	74	70
Kalium	27	22	16	17	16	18	20
Fosfor	7	5	4	4	5	5	5
Kornproduktion mio. ton	9	9	9	9	9	9	10
Mængdeindeks for den samlede landbrugsproduktion, 2010 = 100	91,7	98,0	100,0	100,3	100,6	102,1	105,1
Salgsprodukter i alt, mio. kr.	54.810	65.061	64.847	74.633	81.745	78.750	78.047
Animalske produkter, mio. kr.	35.279	39.871	41.798	47.564	52.536	50.759	51.766
Vegetabiliske produkter, mio. kr.	19.531	25.190	23.049	27.069	29.209	27.991	26.281
Landbrugsmæssige tjenester mv., mio. kr.	1.282	3.209	3.714	3.552	3.703	4.462	4.459
Forbrug i produktionen i alt, mio. kr.	39.546	55.050	52.718	57.422	59.307	60.379	58.714
Generelle driftstilskud, mio. kr.	394	7.742	7.313	7.435	7.493	7.449	7.508
Produktionsskatter, mio. kr.	846	1.081	1.208	792	843	934	1.151
Bruttofaktorindkomst, mio. kr.	22.643	18.420	24.804	27.569	34.531	28.346	29.579
Driftsresultat før renter, 1.000 kr. pr. heltidsbrug	583	317	749	861	1.307	1.150	796
Afkoblet støtte pr. heltidsbedrift		393	408	403	419	426	442
Nettorenteudgifter af landbrug, 1.000 kr. pr. heltidsbrug	340	-1.321	-1.007	-920	-889	-812	-828
Driftsresultat, 1.000 kr. pr. heltidsbrug	243	-636	121	323	800	731	382
Fødevareklyngens eksport, mio. kr.	100.501	129.768	129.946	140.446	147.947	156.206	151.776
i pct. af den totale vareeksport	36	25	28	25	24	25	25
Aktiver i selveje, kontantværdi, mia. kr.	294	649	642	598	588	582	592
Gæld i pct. af kontantværdi	50	46	52	55	57	57	57
Forrentningsprocent på heltidsbrug	2,80	0,40	1,70	2,10	3,60	3,00	1,80

Anm.: Beskæftigelsestal frem til og med 2009 er opgørelse fra den tidligere statistiske fordeling af fødevareerhvervet.
Kilde: Baseret på oplysninger fra Danmarks Statistik, IFRO og Landbrug & Fødevarer

Landbrug & Fødevarer
Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141

E info@lf.dk
W www.lf.dk